

Unga som varken arbetar eller studerar

En beskrivning av gruppen och
effekter av insatser för att möta
problemet

Anders Forslund
Linus Liljeberg

Unga som varken arbetar eller studerar

En beskrivning av gruppen och effekter av insatser för att
möta problemet^a

av

Anders Forslund^b och Linus Liljeberg^c

2021-05-27

Sammanfattning

Med hjälp av data och tidigare forskning, såväl svensk som internationell, har vi både beskrivit gruppen av unga som varken arbetar eller studerar och undersökt insatser som har använts för att förbättra arbetsmarknadsutfallen för personer i gruppen. I likhet med vad man funnit i andra studier ser vi att gruppen unga som varken arbetar eller studerar inte är slumpmässigt utvald, att problemen ofta är långvariga och att det i genomsnitt går sämre på arbetsmarknaden senare i livet för unga i den här gruppen än för andra ungdomar. Det finns stöd i forskningen för att tidiga insatser är viktiga för att minska risken att hamna i gruppen. Kunskaperna om exakt vad som fungerar för att hindra ungdomar från att hamna i gruppen är dock mer begränsade än kunskaperna om vilka insatser som är effektiva för att hjälpa ungdomar att gå från arbetslöshet till arbete. Här ser vi att ungdomar, liksom äldre arbetslösa, hjälps av arbetsförmedlingsinsatser och subventionerade anställningar samt att arbetsmarknadsutbildning för unga ibland kan vara en effektiv insats. Tillfälliga offentliga jobb för arbetslösa ungdomar verkar däremot sakna positiva effekter.

^a Författarna tackar Martin Lundin, Jonas Olofsson, Teresia Weinberg och Ulrika Vikman för värdefulla synpunkter. Kvarvarande brister är naturligtvis författarnas ansvar. Rapporten är en lätt omarbetad och uppdaterad version av en av Forte utgiven rapport; "Unga som varken arbetar eller studerar – en kartläggning och kunskapsöversikt", publicerad 19 oktober 2020.

^b anders.forslund@ifau.uu.se, IFAU och UCLS, Uppsala universitet

^c linus.liljeberg@ifau.uu.se, IFAU.

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
2	Unga i Sverige som varken arbetar eller studerar	4
2.1	Uvas — definition och mätning	5
2.2	Hur har gruppen unga som varken arbetar eller studerar utvecklats över tid?	8
2.3	Risikfaktorer.....	18
2.4	Regional variation i förekomsten av Uvas	24
2.5	Hur länge befinner sig unga utanför arbete och studier?.....	35
2.6	Långsiktiga arbetsmarknadsutfall	41
2.7	Uvas-måttet vs. arbetslöshetsmåttet	44
2.8	Sammanfattning – Uvasbeskrivning	47
3	Unga som varken arbetar eller studerar – en litteraturoversikt	47
3.1	Individrelaterade (f)riskfaktorer	48
3.2	Framtida arbetsmarknadsutfall	49
3.3	Regional variation i Uvas.....	50
3.4	Sammanfattning – en beskrivning av gruppen unga som varken arbetar eller studerar.....	51
4	Politik för att förbättra hur det går på arbetsmarknaden för dem som är eller riskerar att bli UVAS	52
4.1	Internationell forskning om effekter av arbetsmarknadspolitik för arbetslösa ungdomar	53
4.2	Effekter av insatser för unga som varken arbetar eller studerar men inte är arbetslösa.....	56
4.3	Svensk arbetsmarknadspolitik för ungdomar.....	59
4.4	Effekter av den svenska arbetsmarknadspolitik för arbetslösa ungdomar	62
4.5	Det svenska utbildningssystemet och övergången från skola till arbetsliv ..	64
4.6	Sammanfattning – effekter av insatser för Uvas	65
5	Avslutande kommentarer	68
5.1	Lärdomar för utformningen av insatser i framtiden	68
5.2	Kunskapsluckor och behov av vidare forskning	69
	Referenser	70
	Bilaga 1. En systematisk litteraturoversikt av forskningen om Uvas.....	78
	Bilaga 2. Beskrivande figurer och tabeller.....	83
	Bilaga 3. Data och definitioner.....	95

1 Inledning

Ungas etablering på arbetsmarknaden är en betydelsefull process, inte minst eftersom nästan alla ska ta klivet från skolan till arbetslivet. Det är därför många som påverkas av hur smidigt övergången fungerar. För det första påverkas de ungas livssituation kortsiktigt av de första utfallen på arbetsmarknaden: Hur länge måste man vänta på den första anställningen? Hur hög är lönen? Är det ett bra jobb med anställningstrygghet? Det spelar, för det andra, stor roll om eventuella problem är snabbt övergående eller om de lämnar bestående spår i hur det går på arbetsmarknaden även på längre sikt. Detta kan vara särskilt betydelsefullt i dag när många unga tar steget in på den svenska arbetsmarknaden mitt under den pågående coronakrisen – en kris som med all sannolikhet innebär att fler unga än vanligt får en längre väg till arbete (Engdahl, 2021).

De unga som varken har ett arbete eller studerar är en grupp som utgörs dels av dem som försöker men inte lyckas få ett jobb (de unga arbetslösa), dels av de inaktiva, som inte försöker skaffa sig ett jobb. Det senare kan ha många förklaringar. Vissa unga kan till exempel ha ekonomiska möjligheter att även utan att arbeta finansiera en längre utlandsresa efter gymnasiet. Andra låter bli att söka jobb eftersom de är heltidsstuderande. Men många som inte försöker hitta ett jobb har andra skäl. De kan ha försökt söka arbete utan framgång och givit upp, de kan ha misslyckats i skolan och bedömer att de inte har en chans att få ett jobb, och söker därför inte heller. Det finns även unga som har missbruksproblem eller andra sociala problem och som därför inte söker arbete. Ytterligare en grupp kan vara unga som har en funktionsnedsättning och som tycker att det är så svårt att få ett arbete att de låter bli att söka. Om det finns negativa konsekvenser på sikt av att inte få jobb för dem som försöker, så verkar det sannolikt att även de som inte försöker skaffa sig ett jobb kan få långsiktiga problem av detta.

Det finns en relativt omfattande forskningslitteratur som undersöker de långsiktiga konsekvenserna av ungdomsarbetslöshet. Ett standardresultat är att ungdomsarbetslöshet har långsiktiga effekter på hur det går på arbetsmarknaden.¹ Kunskapen är emellertid betydligt mindre om de framtida konsekvenserna av att som ung inte ens söka arbete.

Under senare år har ett ökat intresse riktats mot gruppen av unga som varken arbetar eller studerar (Uvas). Gruppen innefattar såväl unga arbetslösa (men inte de heltidsstuderande) som unga som inte söker jobb. Uvas är potentiellt ett bättre mått på risk för marginalisering än arbetslöshet bland unga: unga arbetslösa hel-

¹ Se exempelvis Glatt & Wunnawa (2018).

tidsstuderande exkluderas från måttet medan unga som står så långt från arbetsmarknaden att de inte ens söker jobb inkluderas.

I den här rapporten ger vi en samlad bild av vilka som är eller riskerar att bli Uvas. Det senare är kunskap som kan öka möjligheterna att (tidigt) identifiera riskgrupper och på så sätt förbättra träffsäkerheten i riktade insatser till unga. Vi gör också en genomgång av vilka insatser som – åtminstone historiskt enligt tillgänglig forskning – varit framgångsrika eller ej.

Rapporten består av två delar. Vi inleder med en beskrivande del, som huvudsakligen utifrån svenska registerdata ger en utförlig bild av gruppen unga som varken arbetar eller studerar i Sverige. Studien innebär flera viktiga bidrag: För det första uppdaterar vi bilden som framgår av tidigare studier från exempelvis Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). Många av våra databearbetningar liknar dem som gjordes i Temagruppen Unga i Arbetslivet (2014a). Data i den studien hade slutåret 2010, medan vi kan följa de unga i våra data fram till och med 2018. Vår analys bekräftar väsentligen resultaten i Temagruppen Unga i Arbetslivet (2014a) när det gäller riskfaktorer, problemens varaktighet och det faktum att ungdomar som varken arbetar eller studerar har en betydligt större risk än andra unga att inte arbeta eller studera under många år framåt. För det andra beskriver vi den regionala dimensionen i problemet och relaterar förekomsten av Uvas till egenskaper hos regionernas invånare och näringsliv. Oss veterligen har detta inte gjorts tidigare. För det tredje undersöker vi hur varaktiga problemen tenderar att bli för olika grupper av Uvas. Slutligen jämför vi Uvas som söker respektive inte söker jobb samt unga arbetslösa med avseende på olika framtida arbetsmarknadsutfall.

I en andra del av rapporten redovisar vi en systematisk översikt av forskningsläget inom såväl svensk som internationell forskning. Den senare delen är i sin tur indelad i två övergripande teman: studier som beskriver och analyserar riskgrupper och riskfaktorer samt studier av effekter av olika politiska satsningar ("policy") riktade till unga. Genomgången är, vad vi känner till, den första som gjorts när det gäller gruppen unga som varken arbetar eller studerar och som innefattar resultat från såväl svensk som internationell forskning.

2 Unga i Sverige som varken arbetar eller studerar

Vi börjar med att diskutera definitionen av gruppen unga svenskar som varken arbetar eller studerar (Uvas) och hur vi kan identifiera denna grupp med hjälp av registerdata. Därefter beskriver vi gruppen och dess utveckling över tid. Utgångspunkten för avsnittet är 1) vilka grupper är eller riskerar att bli Uvas, 2) hur länge olika grupper kvarstår som Uvas, samt 3) hur framtida arbetsmark-

nadsutfall ser ut för olika grupper av individer som i varierande grad har varit Uvas. Beskrivningen avser också utvecklingen över tid, med Uvas-gruppen uppdelad i två delar: de som söker arbete (arbetslösa arbetssökande) och de ”helt inaktiva”. Vi kan naturligtvis inte veta i vilken utsträckning individer faktiskt söker efter arbete – den typen av information finns inte i register. Vi kan dock via data från Arbetsförmedlingen (AF) se vilka personer som är registrerade som arbetssökande. I denna studie säger vi därför att personer inom gruppen Uvas som deltar i arbetsmarknadsprogram eller som är inskrivna som öppet arbetslösa vid Arbetsförmedlingen söker arbete, medan vi klassificerar de i Uvas-gruppen som inte återfinns i Arbetsförmedlingens register som ”helt inaktiva”.

Beskrivningen baseras på egna beräkningar utifrån registerdata från SCB och Arbetsförmedlingen. De data vi använder täcker perioden 1992–2018. Där det är relevant gör vi också beskrivningar för olika grupper (exempelvis utifrån kön, ålder, ursprung, utbildningsnivå och region).²

2.1 Uvas – definition och mätning

Vi delar alltså in Uvas i två grupper. Den första gruppen kallar vi ”arbets-sökande”, och den består av unga som står till arbetsmarknadens förfogande och aktivt söker arbete. Den andra kallar vi för ”helt inaktiva”, och här ingår unga som varken arbetar eller studerar och som inte heller aktivt försöker att ändra på detta.

Gruppen Uvas definieras utifrån vad individerna i gruppen *inte* gör. Det finns därför goda skäl att tro att gruppen är mycket heterogen i termer av vad individerna i den faktiskt gör. Detta gäller sannolikt särskilt dem som är ”helt inaktiva”. Här återfinns exempelvis både unga som har givit upp försöken att hitta ett arbete och unga backpackers som medvetet valt att tillfälligt varken arbeta eller studera därför att de har ett sabbatsår.

Även de som tillhör Uvasgruppen och som aktivt söker arbete är heterogen – de flesta har korta arbetslöshetstider, men en mindre grupp har länge och utan framgång sökt arbete. Sammantaget innebär det att man svårtligen kan tänka sig att det bland de ekonomisk-politiska insatserna för individer i gruppen ska finnas någon mirakelkur, lika för alla.

Det faktum att gruppen är så heterogen har av en del forskare också använts som ett argument för att det inte är ändamålsenligt att fokusera intresse på den (Cavalca, 2016; Furlong, 2006; Maguire, 2015; Serracant, 2014; Yates & Payne, 2006). Flera av kritikerna av begreppet Uvas argumenterar också för att det kan medföra stigmatisering samt att politiken, om den styrs av mål för antalet Uvas,

² Definitioner av de variabler som vi har använt ges vidare i Bilaga 3.

riskerar att i alltför stor utsträckning fokusera på de personer inom Uvas-gruppen som står relativt nära arbetsmarknaden och som därför med mindre insatser kan fås att övergå till arbete eller studier. Det finns dock även goda argument för att studera just gruppen Uvas snarare än att exempelvis använda det vanliga arbetslöshetsmåttet när man vill få en uppfattning om omfattningen av unga som står utanför arbetsmarknaden och som har (potentiellt) svårt att få arbete – till detta återkommer vi nedan.

När man vill identifiera gruppen med hjälp av data och mäta dess storlek finns det två möjliga källor. En källa är urvalsundersökningarna i arbetskraftsundersökningarna (AKU). I dessa tillfrågas ett urval av individer om sin arbetsmarknadsstatus, och svaren kan användas för att identifiera vilka som under en given mätvecka arbetade eller studerade och vilka som inte gjorde det. Fördelen med undersökningen är framförallt att resultaten är tillgängliga med kort tidsmässig eftersläpning. En uppenbar nackdel följer av att AKU är en urvalsundersökning: resultaten kan endast i begränsad utsträckning brytas ned på mindre enheter med bibehållen träffsäkerhet (till exempel efter ålder, ursprung eller bostadsregion).

Det andra sättet att identifiera gruppen Uvas utgår ifrån registerinformation. Då används information från olika inkomst- och utbildningsregister för att fastställa vilka som arbetat eller studerat under ett visst år. Övriga – det vill säga de som i registerdata varken återfinns i studier eller som har inkomster från arbete – definieras som Uvas. I Sverige har metoden använts i ett flertal sammanhang.³ Särskilt inflytelserikt har ett mått som utvecklats av Temagruppen Unga i arbetslivet (2011) varit. Måttet inkluderar de personer som under ett år inte har någon inkomst som tyder på att de har förvärvsarbetat samt att de inte heller förekommer i något register som indikerar att de har deltagit i någon utbildning under året. Därutöver innehåller gruppen unga som har en sammanlagd förvärvsinkomst under ett prisbasbelopp. Personer som har arbetspendlat till Danmark eller Norge samt de som deltagit i svenska för invandrare (SFI) 60 timmar eller mer under ett år exkluderas. Våra beräkningar i den här rapporten utgår ifrån Temagruppens mått.⁴

³ Se exempelvis Ungdomsstyrelsen (2005, 2008, 2012); Socialstyrelsen (2006, 2010); Temagruppen Unga i arbetslivet (2011, 2012a, 2013, 2014a, 2017a, 2017b, 2017c); Arbetsförmedlingen (2013); Engdahl & Forslund (2016); Liljeberg & Vikman (2018).

⁴ Vi har dock inte tillgång till uppgifter om arbetspendling till Norge eller Danmark. Det innebär att vi överskattar antalet Uvas något. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2019) uppskattar att antalet arbetspendlare kan vara omkring 15 000 personer. Vi kan inte heller identifiera de ungdomar som går i särskolan. Detta kan medföra en inte försumbar överskattning av antalet Uvas i gymnasieålder (SOU 2013:74).

2.1.1 Uvas och ungdomsarbetslöshet

I en svensk kontext har över tid ett ökat intresse riktats mot att följa Uvas, och parallellt med detta har ett antal problem med att använda ungdomsarbetslösheten som ett mått på arbetsmarknadsrelaterade problem bland unga påtalats.⁵

När det gäller ungdomsarbetslösheten (mätt via AKU) är den sannolikt ett mindre bra mått på risken för ungas marginalisering eftersom, för det första, en stor del av ungas arbetslöshetsperioder är korta och i praktiken inte har någon större betydelse för ungas etablering på arbetsmarknaden på längre sikt. För det andra är en stor andel av de arbetslösa ungdomarna heltidsstuderande (både gymnasiala och post-gymnasiala studier).⁶ Ytterligare en komplikation (som dock lätt kan undvikas) är att arbetslöshetstalet i normalfallet relateras till arbetskraften i de relevanta åldrarna. Eftersom en stor andel av ungdomarna studerar (och därmed inte ingår i arbetskraften om de inte är arbetssökande) är det lätt att feltolka arbetslöshetsgraden bland unga. Om arbetslösheten bland vuxna är sju procent betyder detta också ungefärligen att sju procent av den vuxna befolkningen är arbetslösa, eftersom de flesta vuxna också deltar i arbetskraften. Om ungdomsarbetslösheten är 20 procent betyder det dock långt ifrån att var femte ungdom är arbetslös. Detta eftersom arbetskraftsdeltagandet (andelen som arbetar eller som söker arbete som andel av befolkningen) bland ungdomar är betydligt lägre än bland vuxna.⁷

Uvas-måttet bör, med sina fel och brister, ändå vara en bättre indikator på risken för marginalisering. För det första räknas inte heltidsstuderande arbetslösa in. Dessa kan i genomsnitt antas stå ganska nära arbetsmarknaden. I själva verket är det exempelvis inte orimligt att tro att arbetslösa gymnasieelever kan stå närmare arbetsmarknaden relativt jämnåriga gymnasieelever som inte söker jobb, men som därför inte räknas med i arbetskraften och följaktligen inte heller räknas som arbetslösa. Uvas-måttet inkluderar dock även de ungdomar som inte söker jobb (och som varken arbetar eller studerar). I genomsnitt är detta sannolikt en grupp ungdomar som står väl så långt ifrån arbetsmarknaden som de arbetslösa (även om Uvasgruppen är heterogen och sannolikt även innehåller ungdomar utan förväntade arbetsmarknadsproblem). Detta undersöker vi i kommande avsnitt.

⁵ Se exempelvis diskussionen av ungdomsarbetslösheten i Engdahl & Forslund (2016) eller SCB (2013).

⁶ I februari 2020 var exempelvis enligt AKU antalet arbetslösa ungdomar i åldern 15–24 år 140 000. Av dessa var 101 000 heltidsstuderande.

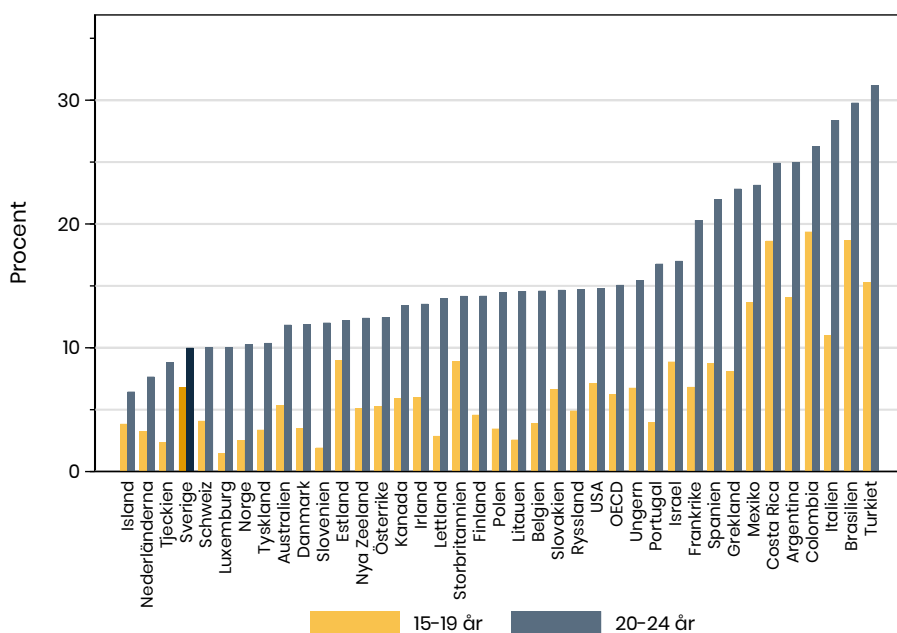
⁷ Arbetskraftsdeltagandet bland personer 45–54 år, år 2019 var 93,3 procent, medan motsvarande andel bland 15–19-åringar var 37,4 procent och bland 20–24-åringar 71,4 procent (AKU).

2.2 Hur har gruppen unga som varken arbetar eller studerar utvecklats över tid?

Ur ett internationellt perspektiv är andelen Uvas i Sverige låg (Figur 1). Enligt internationellt jämförbara siffror från OECD låg andelen Uvas i Sverige på omkring 10 procent bland 20–24-åringar⁸ medan snittet i OECD-länderna var 15 procent. I de övriga nordiska länderna (med undantag av Island) låg andelen Uvas samma år på mellan 10 och 14 procent, medan flera europeiska länder (Frankrike, Spanien, Portugal och Grekland) hade andelar över 20 procent. Italien sticker ut som det europeiska landet med högst andel Uvas bland både 15–19-åringar (11 procent) och 20–24-åringar (29 procent).

Andelen 15–19-åringar som är Uvas i Sverige är lägre än andelen bland 20–24-åringarna; dock ligger Sverige relativt sett högre jämfört med de andra OECD-länderna i den yngre åldersgruppen.

Figur 1 Andel Uvas 2018 - länderjämförelse⁹

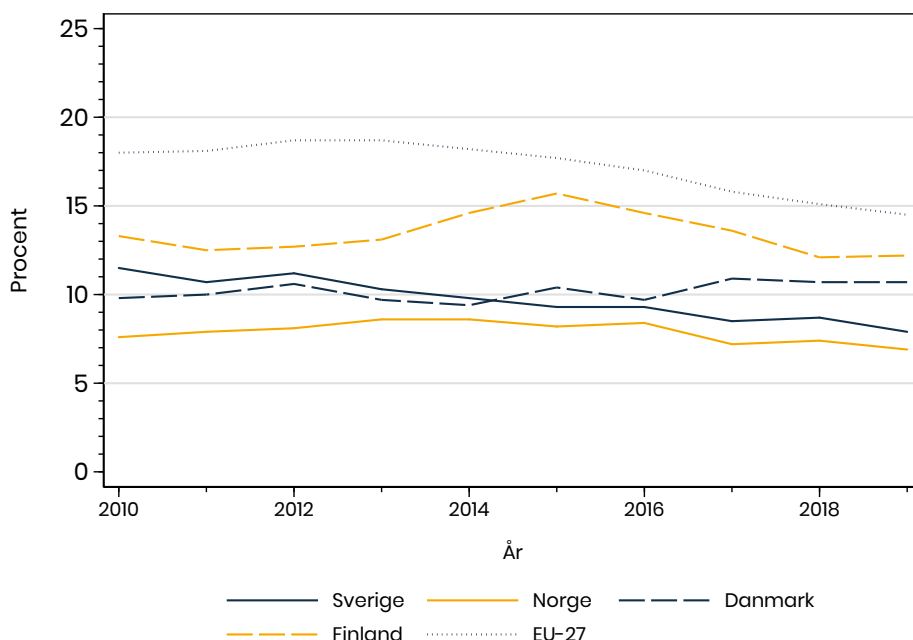
Källa: OECD.

⁸ I både OECD:s och Eurostats databaser redovisas unga i åldersintervallet 20–24 år. Vi har i övriga figurer i rapporten valt att redovisa Uvas i åldersintervallet 20–25 år.

⁹ <https://data.oecd.org/youthinac/youth-not-in-employment-education-or-training-neet.htm>

Under den senaste tioårsperioden har andelen Uvas bland 20–24-åringar enligt Eurostats officiella statistik minskat något i både Sverige (från cirka 11,5 till 8 procent) och som genomsnitt inom EU:s medlemsländer (från 18 till 14,5 procent). Sverige har dock under perioden haft en jämförelsevis låg andel Uvas inom gruppen 20–24-åringar – tydligt lägre än EU-snittet, och bland det lägsta även i jämförelse med våra närmaste nordiska grannländer (Figur 2).

Figur 2 Andel Uvas 20–24 år i Norden och EU-27, 2010–2019¹⁰

Källa: Eurostat.

Ser vi istället till enbart Sverige samt studerar en längre tidperiod, 1992–2018,¹¹ finner vi att andelen Uvas bland unga 16–25 år har varierat över tid, med tydliga toppar i samband med försämrade konjunkturlägen. Under de senaste 20 åren har andelen Uvas bland 16–25-åringar varierat på nivåer på omkring 8–11 procent av befolkningen i samma åldersintervall (Figur 3). Några ytterligare grundläggande slutsatser kan dras utifrån figuren. För det första är andelen som varken arbetar eller studerar bland personer i gymnasieålder, 16–19 år, betydligt lägre

¹⁰ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training#The_transition_from_education_to_work

¹¹ Egna beräkningar baserade på registerdata från SCB och Arbetsförmedlingen.

och håller en jämnare nivå över tid jämfört med äldre åldersgrupper (20–25 år i detta fall). Det är naturligtvis en följd av att de flesta i åldersgruppen 16–19 går i gymnasiet. För det andra är andelen Uvas konjunkturberoende. Den ekonomiska krisen under 1990-talet framträder tydligt i figuren, med nivåer på som högst 18 procent Uvas bland 20–25-åringar 1993, liksom en tydlig ökning av andelen Uvas i spåren av finanskrisen 2008–2009. På motsvarande sätt kan man se (förvisso mindre) nedgångar av andelen Uvas i perioder av högkonjunktur runt åren 2000 och 2007. Mot denna bakgrund är det rimligt att förvänta att unga som lämnat gymnasiet kommer att vara en särskilt utsatt grupp i samband med coronapandemin 2020.

Figur 3 Andel Uvas efter ålder, 1992–2018

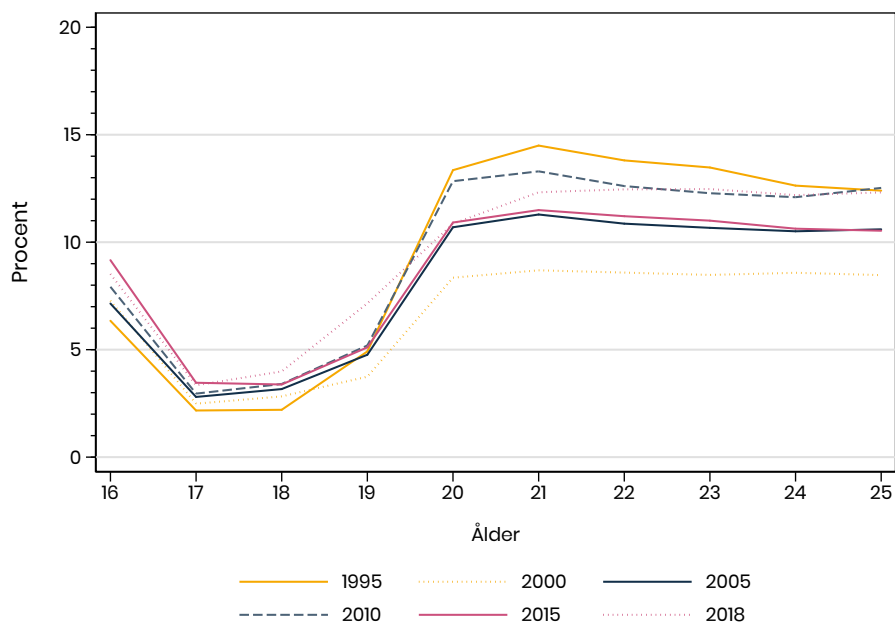

Ett alternativt sätt att illustrera hur andelen Uvas varierat över tid och ålder ges i Figur 4. Andelen Uvas för olika åldrar i ettårsklasser presenteras längs den horisontella axeln. Figuren visar att andelen Uvas generellt är låg i åldersspannet 16–19 år, men ökar kraftigt då de unga lämnar gymnasieålder vid 19–20 år.¹² Vi kommer därför i den del av rapporten som utgörs av Uvas-beskrivningar utifrån registerdata huvudsakligen att fokusera på ungdomar i åldersintervallet 20–25

¹² Att andelen Uvas ser ut att vara högre för 16-åringar beror på begränsad datatillgång för denna åldersgrupp. Vi saknar delvis uppgifter om deltagande i studier och särskola för 16-åringar och har därför inte samma möjlighet att exkludera alla som studerar.

år, där andelen Uvas är betydligt högre. Ett resultat som också framgår av figuren är att andelen Uvas bland 20–25-åringar ökar snabbt i samband med lågkonjunkturer. Linjerna som visar andelen Uvas 1995 (de närmaste åren efter 90-talskrisen) och 2010 (i anslutning till finanskrisen) ligger på högre nivåer jämfört med övriga år, medan andelen Uvas var förhållandevis låg år 2000 då det var högkonjunktur.

Figur 4 Andel Uvas efter ålder i ettårsklasser, 16–25 år

2.2.1 Vilka grupper av unga är Uvas?

I detta avsnitt beskriver vi på gruppnivå vilka som är Uvas. Vi jämför unga i samma åldrar som är Uvas respektive inte är Uvas med avseende på olika bakgrundsegenskaper som vi har information om via registerdata. Vi håller oss här på en genomsnittlig och beskrivande nivå, och studerar enbart samvariationen mellan olika individegenskaper och att varken arbeta eller studera (inte orsaks-samband).

Grupperna unga som är Uvas respektive inte är Uvas skiljer sig (i genomsnitt) åt på flera sätt, särskilt vad gäller ursprung, utbildningsnivå och funktionsnedsättning.¹³ Ett förtydligande om hur vi använder begreppet funktionsnedsättning bör nämnas redan här. Vi använder fortsättningsvis begreppet ”funktionsnedsätt-

¹³ I Tabell B1 i bilaga visar vi genomsnittliga egenskaper för olika åldersgrupper år 2018.

ning” som ett samlingsnamn för personer som av olika skäl har nedsatt arbetsförmåga. Vi definierar det utifrån förekomst av funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga registrerat hos Arbetsförmedlingen, mottagande av förtidspension/aktivitetsstöd och/eller mottagande av handikappersättning. Det betyder alltså att gruppen är mycket heterogen i termer av arbetsförmåga, och består av personer som kan ha mycket varierande grad av såväl fysiska som psykiska hinder att arbeta. Vi väljer dock genomgående att använda beteckning ”funktionsnedsättning” snarare än till exempel ”person med fysiskt eller psykisk funktionsvariation som innebär nedsatt arbetsförmåga”.¹⁴

Unga som varken arbetar eller studerar utgörs i betydligt högre grad av personer födda utanför Sverige. Drygt 4 av 10 i åldrarna 20–25 och som var Uvas år 2018 var födda utanför Sverige, och en tredjedel av alla Uvas var födda utanför Europa. Bland dem som inte var Uvas var 17 procent födda utanför Sverige, och 12 procent födda utanför Europa. Det är dock lika vanligt att ha minst en förälder född utanför Sverige bland inrikes födda Uvas respektive övriga inrikes födda ungdomar.

Genomsnittlig utbildningsnivå skiljer sig också åt. I detta avseende är det mest relevant att jämföra dem som är 20–25 år, eftersom de flesta som är under 20 fortfarande går på gymnasiet. Mer än hälften (54 procent) av dem som varken arbetade eller studerade 2018 (och som var 20–25 år) hade enbart avslutat grundskolan. Cirka 8 procent hade genomgått en eftergymnasial utbildning. Bland dem som inte var Uvas hade 11 procent högst en grundskoleutbildning, medan cirka en tredjedel hade genomfört en eftergymnasial utbildning. Skillnaden i genomsnittlig utbildningsnivå mellan Uvas och icke Uvas kan dessutom antas öka för äldre åldersgrupper eftersom de som är 20–25 år i viss utsträckning kan antas delta i eftergymnasiala utbildningar som inte avslutats vid 25 års ålder, och därför räknas som gymnasieutbildade i detta fall. Gruppen Uvas kan i betydligt lägre grad förväntas delta i eftergymnasiala utbildningar då hälften inte fullbordat en gymnasieutbildning.

¹⁴ Funktionsnedsättning kan inte mätas direkt i registerdata. Vi utnyttjar följande information för att identifiera personer med funktionsnedsättningar: Personer som vid något tillfälle under perioden 1992–2018 1. enligt Arbetsförmedlingens register har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, eller 2. har mottagit förtidspension, eller 3. har mottagit aktivitetsersättning, eller 4. har mottagit handikappersättning. Måttet riskerar att överskatta andelen med en funktionsnedsättning ett givet måttår, då vi inkluderar alla som någon gång under hela perioden har uppfyllt ovanstående krav. Det finns dock sannolikt en viss eftersläpning vad gäller bedömning och registrering av olika former av funktionsnedsättningar samtidigt som många funktionsnedsättningar inte är övergående tillstånd. Inkluderar vi enbart individer som det givna måttåret har tagit emot någon form av ekonomiskt stöd riskerar vi att istället underskatta andelen som har en funktionsnedsättning. Vår bedömning är att vi kommer närmare den faktiska andelen med funktionsnedsättning med den definition vi använder här.

Tydligt är också att personer som är Uvas i betydligt högre grad bor i hushåll som tar emot försörjningsstöd. Resultatet är inte förvånande då personer som är Uvas per definition saknar inkomster från förvärvsarbete, och alltså i högre grad kan förväntas vara i behov av olika former av offentliga transfereringar. Vissa skillnader förekommer även vad gäller mottagande av andra former av offentliga transfereringar, men där de som inte är Uvas får stöd i högre grad. Inte heller det är förvånande eftersom stöden delvis är relaterade till individens förvärvsinkomst och alltså förutsätter en viss period av arbete för att vara tillgängliga på någon högre nivå (exempelvis sjukpenning, föräldrapenning och arbetslöshetsersättning). De som är Uvas är inte berättigade i motsvarande grad som de som har förvärvsarbetat under en period.

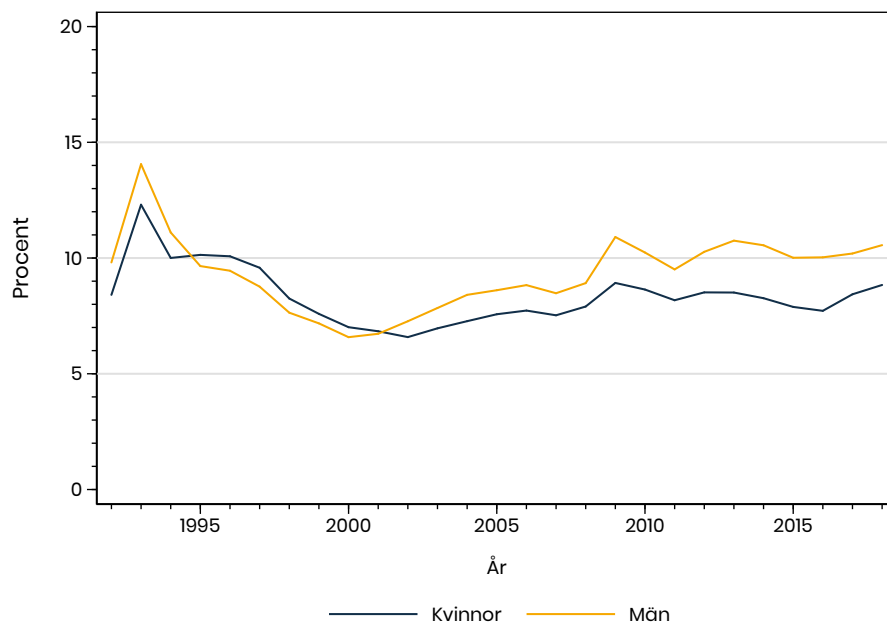
Bland unga Uvas 20–25 år har nästan en tredjedel någon form av funktionsnedsättning. Motsvarande andel bland dem som inte är Uvas var 5 procent. Att det är en stor skillnad mellan grupperna i detta avseende är inte särskilt förvånande, eftersom de som mottar aktivitetsstöd inte fullt ut har möjlighet att förvärvsarbeta och därmed till stor del återfinns i Uvas-gruppen.

Vissa förväntade skillnader förekommer vad gäller föräldrars utbildning, sysselsättningsstatus, förvärvsinkomster och ursprung. Uppgifter om föräldrar ska dock tolkas med viss försiktighet. I vissa fall saknas uppgifter för att föräldern inte längre förekommer i registerdata. Till exempel kan föräldern bo utomlands, vara för gammal för att finnas i registren eller vara avliden. Det är också betydligt vanligare att uppgifter om föräldrar saknas bland utrikes födda. Särskilt uppgiften om föräldrars utbildningsnivå är bristfällig och ska inte tolkas mer än i termer av riktning. Givet detta kan vi ändå se skillnader som går i förväntad riktning. Bland unga Uvas är det vanligare att ha lågutbildade föräldrar, som i lägre grad förvärvsarbetar och som har lägre inkomster av arbete. Särskilt stor är skillnaden i dessa avseenden vad gäller mödrar. Tydligast är skillnaden med avseende på ursprung, där unga som varken arbetar eller studerar har föräldrar som i betydligt högre grad är födda utanför Europa.

Sedan omkring år 2000 har en större andel män än kvinnor varit Uvas. Andelen Uvas bland män har också ökat mer i samband med kraftiga konjunkturedgångar (se Figur 5). En tänkbar förklaring till det är att kvinnor i högre grad väljer att studera på eftergymnasial nivå.¹⁵

¹⁵ I bilaga 2, Figur B1 visas andelen kvinnor och män som mottagit studiestöd på någon nivå under perioden 1992–2018. Under hela den studerade perioden är det vanligare bland kvinnor än bland män att motta studiestöd.

Figur 5 Andel Uvas efter kön, 1992–2018

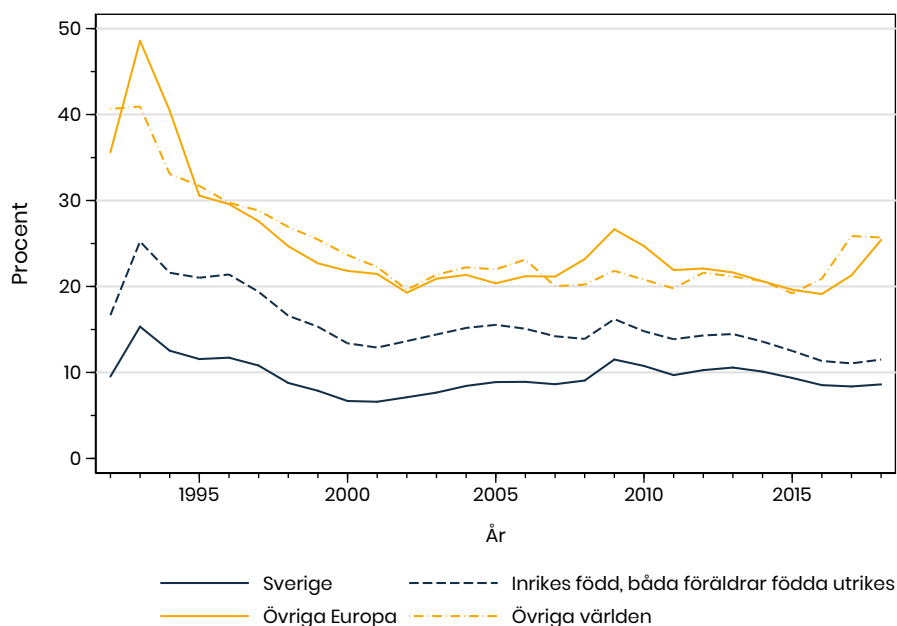

I Figur 6 visar vi fördelningen av födelsesregioner för 20–25 år gamla Uvas. År 2018 finner vi att majoriteten är födda i Sverige (61 procent). Utrikes födda är dock överrepresenterade bland Uvas i förhållande till andelen utrikes födda i befolkningen i samma ålder. År 2018 var andelen utrikes födda i befolkningen 20–24 år 21 procent¹⁶, medan motsvarande andel bland dem som varken arbetar eller studerar var 39 procent.¹⁷ Andelen Uvas bland 20–25-åringar födda i Sverige har sedan år 2000 varierat mellan cirka 7 och 11 procent. Bland de inrikes födda vars båda föräldrar är födda utanför Sverige har dock andelen Uvas varit tydligt högre (11–15 procent). Andelen Uvas bland utrikes födda i samma åldersintervall har varit dubbelt så hög som bland inrikes födda (cirka 20 procent, med en topp på 26 procent bland personer födda i övriga Europa år 2009). Den ökade andelen Uvas bland 20–25-åringar födda utanför Europa åren 2016–18 kan härledas till det stora inflödet av migranter med ursprung i Syrien och Afghanistan år 2015.

¹⁶ SCB, statistikdatabasen. SCB redovisar åldersintervallet 20-24 år, medan vi valt att studera 20-25-åringar. I befolkningen totalt var andelen utrikes födda 19 procent samma år.

¹⁷ I våra registerbaserade beskrivningar har vi valt att exkludera personer födda i Norden men utanför Sverige. Skälet till det är följande. Dessa utgör i absoluta tal en mycket liten del av samtliga Uvas och påverkar inte genomsnittliga resultat i mer än marginell utsträckning. Vi har dock sannolikt i högre grad bristfällig information om just denna grupp då vi saknar uppgifter om arbetspendling till våra nordiska grannländer.

Figur 6 Andel Uvas, 20–25 år, efter födelseregion, 1992–2018

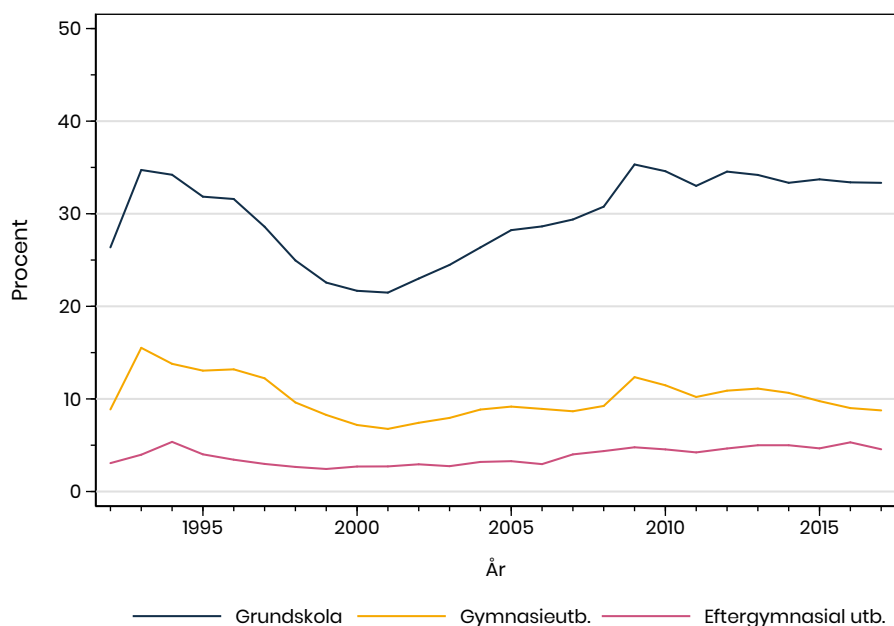

Bland samtliga 20–25-åringar 2018 hade de flesta en avslutad gymnasieutbildning eller en eftergymnasial utbildning.¹⁸ Ungefär 16 procent hade en avslutad grundskoleutbildning som högsta uppnådda utbildningsnivå. Det är dock inom denna grupp vi finner den högsta andelen Uvas. Av samtliga 20–25-åringar som var Uvas år 2018 återfanns fler än hälften inom gruppen med lägst utbildning (figur B2 bilaga 2). I Figur 7 redovisar vi andelen Uvas bland samtliga unga (20–25 år) under perioden 1992–2018 fördelat efter utbildningskategori. Inom gruppen med högst grundskola varierade andelen Uvas mellan 20–35 procent. Motsvarande andel bland dem med en avslutad gymnasieutbildning var 6–14 procent, och bland dem med en avslutad eftergymnasial utbildning 2–5 procent.

Analogt med tidigare resultat kan vi även här se att det är de som i genomsnitt kan antas ha svagast ställning på arbetsmarknaden som är mest känsliga för konjunktursvängningar. Sålunda ökar andelen Uvas mer i samband med lågkonjunktur bland dem med lägst utbildning.

¹⁸ 56 respektive 28 procent år 2018 (egna beräkningar).

Figur 7 Andel Uvas 20–25 år, 1992–2018 efter utbildningsnivå

2.2.2 Arbetssökande och inaktiva Uvas

Som vi har redogjort för tidigare i rapporten så finns det bland dem som är Uvas personer som aktivt söker jobb eller som försöker ta sig in på en utbildning, men även de som av olika skäl har begränsad förmåga att arbeta eller som har gjort ett frivilligt val att inte jobba eller studera. Det kan också finnas personer som givit upp försöken att ta sig in på arbetsmarknaden efter en period av misslyckade försök.

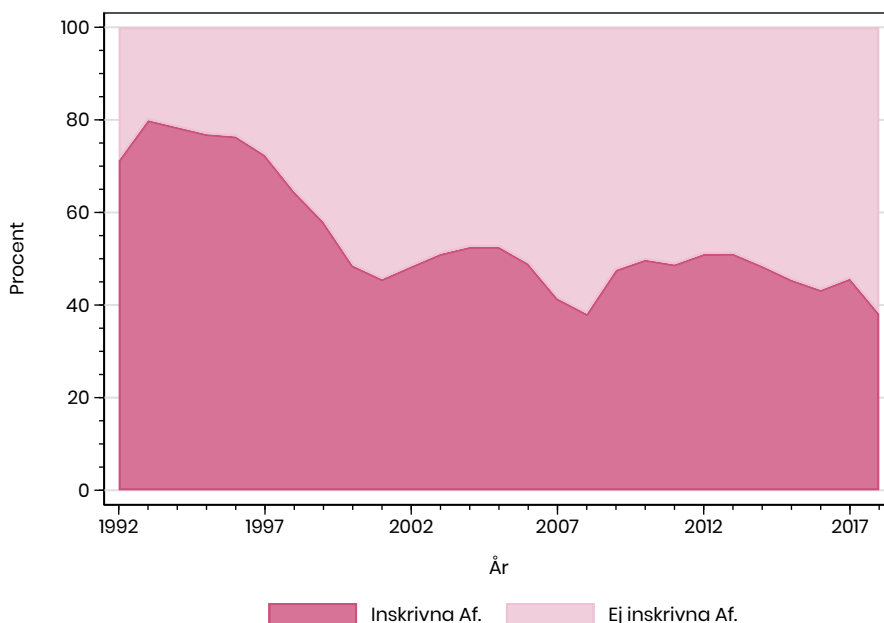
I rapporten skiljer vi mellan dem som aktivt söker arbete och dem som inte gör det. Distinktionen kan av naturliga skäl inte göras med full säkerhet eftersom denna typ av uppgifter inte finns i registerdata. Men ett sätt att få en uppskattning av hur många som aktivt söker arbete är att skilja mellan de Uvas som under ett givet år varit respektive inte varit inskrivna som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen.¹⁹ Vi gör därmed antagandet att de som är (eller som under någon period under året varit) inskrivna som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen i högre grad aktivt söker efter arbete. Ett rimligt antagande är till exempel att personer som av olika skäl inte har förutsättningar att arbeta inte återfinns i gruppen.

¹⁹ Vi definierar ”inskrivna” ett givet år som samtliga Uvas som någon gång under året varit registrerade som öppet arbetslösa eller som deltagare i ett arbetsmarknadspolitiskt program hos Arbetsförmedlingen. Personen behöver alltså inte ha varit inskriven hela året.

Inte heller bör man förvänta sig att personer som har ekonomiska förutsättningar att frivilligt och långvarigt stå utanför arbetsmarknaden söker jobb via Arbetsförmedlingen. Som vi tidigare har beskrivit kallar vi dessa Uvas-grupper för 1) arbetssökande respektive 2) inaktiva. Med inaktivitet menar vi enbart att personen varken förvärvsarbetar eller deltar i reguljära studier och inte aktivt söker arbete via Arbetsförmedlingen.²⁰

I Figur 8 visar vi andelen Uvas som sökt jobb via Arbetsförmedlingen under perioden 1992–2018. Under åren direkt efter 90-talskrisen var andelen inskrivna Uvas närmare 80 procent, men har sedan år 2000 varierat på en nivå på 40–50 procent.

Figur 8 Andel (procent) arbetssökande (inskrivna AF) och inaktiva (ej sökt arbete via AF), Uvas 20–25 år, 1992–2018

I tabell B2 i bilaga 2 visar vi genomsnittliga egenskaper för arbetssökande Uvas (inskrivna vid Arbetsförmedlingen) samt inaktiva Uvas (ej inskrivna vid Arbetsförmedlingen) 2018. Grupperna arbetssökande respektive inaktiva Uvas skiljer sig åt på flera sätt. En skillnad har att göra med regelverket för försörjningsstöd. För att få försörjningsstöd måste individen stå till arbetsmarknadens förfogande, det vill säga vara inskriven vid Arbetsförmedlingen. Följaktligen återfinner vi en

²⁰ Med reguljära studier avses studier som berättigar till studiemedel.

relativt hög andel av de Uvas som söker arbete via Arbetsförmedlingen i hushåll som mottagit försörjningsstöd.²¹ Inom gruppen inaktiva Uvas återfinns vi istället fler med olika former av ersättning för funktionsnedsättning samt en större andel som mottagit aktivitetsersättning (tidigare förtidspension). Inte heller detta resultat är förvånande då gruppen till viss del består av personer som kan antas ha begränsade möjligheter att arbeta.

Bland de inskrivna arbetssökande är fler födda utanför Sverige eller har en eller båda föräldrar födda utanför Sverige. Särskilt stor är skillnaden mellan grupperna med avseende på andelen födda utanför Europa. Bland de arbetsökande (och som var 25 år 2018) var hälften födda utanför Europa. Detta är sannolikt ett resultat som kan förklaras av att nyanlända som deltar i etableringsinsatser är både Uvas och inskrivna, men också av att en större andel av de inskrivna vid Arbetsförmedlingen generellt är födda utanför Europa. Slutligen har båda grupperna ofta låg utbildning. Skillnaderna mellan grupperna är i detta avseende små. Man bör dock tänka på att båda grupperna är heterogena, och spridningen bland egenskaper (och orsaker till att varken arbeta eller studera) förmodligen är många och olika både bland arbetssökande och inaktiva Uvas.

2.3 Riskfaktorer

I det här avsnittet studerar vi hur olika faktorer på individnivå och regional nivå samvarierar med att varken arbeta eller studera. Vi gör det genom att skatta regressionsmodeller där vi beräknar hur "risken" att vara Uvas ser ut för olika kombinationer av egenskaper. Dessa risker skattas som så kallade oddskvoter.²² Vi testar hur kombinationer av eget och föräldrars ursprung, kön, utbildning,

²¹ Försörjningsstöd är ett stöd som beräknas på hushållets inkomster, men vi använder här ett individualliserat mått (se SCB (2016) för en närmare beskrivning). Det är alltså fullt möjligt att en person kan bo i ett hushåll där någon annan i hushållet mottagit försörjningsstöd, utan att personen själv behöver vara inskriven som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen.

²² En oddskvot beskriver hur en given egenskap samvarierar med andra variabler i termer av risk. För varje egenskap beräknas risken i förhållande till en referenskategori, där oddskvoten beskriver den relativa risken att (i det här fallet) vara Uvas mellan den jämförande egenskapen och referenskategorin. Exempelvis jämförs kategorin kvinna med referenskategorin man, utrikes födda jämförs med referenskategorin inrikes födda osv. Fördelen här är att vi kan ta hänsyn till flera egenskaper samtidigt. Detta kan förklaras med ett exempel: Vi kan tänka oss att låg utbildning hänger samman med en hög risk att vara Uvas. Vi tänker oss vidare att t.ex. födelseregion i sig inte påverkar risken att vara Uvas, men att andelen med låg utbildning varierar mellan grupper med olika födelseregioner. Studerar vi kombinationen av utbildning och födelseregion fångar vi upp att det är skillnader i utbildningsnivå (snarare än födelseregion) som samvarierar med andelen Uvas. En oddskvot på 1 ska tolkas som att det inte är någon skillnad i risk att vara Uvas relativt inte Uvas för en egenskap (givet övriga egenskaper som är inkluderade i modellen). En oddskvot på 2 ska tolkas som att sannolikheten att vara Uvas är dubbelt så stor för personer med en given egenskap; en oddskvot på 0,5 innebär på samma sätt att sannolikheten är hälften så stor (relativt referenskategorin och givet övriga egenskaper inkluderade i modellen).

funktionsnedsättning, mottagande av försörjningsstöd, kapitalinkomster samt arbetslöshetsnivå på den lokala arbetsmarknaden samvarierar med att vara Uvas.

I avsnitt studerar vi enbart 25-åringar och de enskilda åren 1995, 2000, 2005, 2010, 2015 och 2018. Motivet till det, snarare än att studera unga i ett visst åldersintervall och/eller perioder av år, är att vi vill kunna mäta och jämföra kombinationer av egenskaper utan att dessa förändras över tid. Ett exempel är utbildning. En 20-åring har inte haft lika lång tid på sig att genomgå en eftergymnasial utbildning som en 25-åring. Det blir därför svårt att beräkna hur risken att vara Uvas samvarierar med utbildningsnivå om vi inkluderar olika ålderskohorter i samma modell eftersom (exempelvis) att ha högst gymnasieutbildning inte kan förväntas betyda samma sak på gruppnivå för 20-åringar som för 25-åringar. Detta problem undviker vi om vi studerar enskilda år och ålderskohorter.

Vi skattar följande tre modeller: För det första beräknar vi oddskvoter för att vara Uvas eller inte Uvas givet en uppsättning individegenskaper (Tabell 1). För de andra skattar vi en modell där vi jämför inskrivna arbetssökande Uvas med inaktiva Uvas (Tabell 2). För det tredje skattar vi en modell där vi jämför personer som var Uvas 1–2 år under en femårsperiod med personer som under samma period var Uvas 3–5 år (Tabell 3). Här tänker vi oss att det potentiellt kan finnas skillnader mellan personer som varit Uvas något enstaka år relativt personer som långvarigt är Uvas som är relevanta att belysa. I samtliga modeller är tanken att fånga upp skillnader mellan grupperna som vi inte kan se enbart med en jämförelse av genomsnittliga egenskaper.

Resultaten från skattningarna förstärker i huvudsak resultaten från beskrivningarna som redovisats i tidigare avsnitt. Det vill säga, att vara född utanför Sverige eller att ha föräldrar som båda är födda utanför Sverige samvarierar med att varken arbeta eller studera, liksom att ha låg utbildning, att motta försörjningsstöd eller att ha en funktionsnedsättning. Samtliga är exempel på egenskaper som i hög grad samvarierar med att vara Uvas, även då vi tar hänsyn till dessa och andra faktorer samtidigt (se Tabell 1). Att mottagande av försörjningsstöd samvarierar med att vara Uvas är ett väntat resultat: det är ett stöd som betalas ut till personer som saknar förvärvsinkomster, som inte har studiestöd och som har begränsade ekonomiska tillgångar i övrigt. Däremot är resultatet att risken att vara Uvas är betydligt högre för utrikes födda jämfört med inrikes födda även givet utbildningsnivå mer intressant. Att ha en högre utbildning minskar dock risken dramatiskt att varken arbeta eller studera för unga oavsett om de är födda i eller utanför Sverige, Europa eller i övriga världen.

Skillnaderna mellan män och kvinnor är överlag små. Ett resultat som dock sticker ut är samvariationen mellan att vara Uvas och gift kvinna. Sannolikheten att vara Uvas är betydligt högre för denna grupp relativt övriga. Att vara gift man

är istället förknippat med en lägre risk att vara Uvas. Generellt ser vi inte något systematiskt förändrat mönster över tid i dessa skattningar.

Tabell 1 Oddskvoter, Uvas vs. inte Uvas, 25 år, 1995–2018

Variabel	1995	2000	2005	2010	2015	2018
Född i Europa, ej Sverige	4,47	2,69	2,69	3,63	2,84	3,41
Född i övr. världen	3,03	2,96	2,60	2,64	2,69	2,64
Inrikes född, båda föräldrar födda utrikes	1,70	1,74	1,89	1,59	1,55	1,55
Gymnasial utbildning	0,48	0,31	0,35	0,36	0,34	0,35
Eftergymnasial utbildning	0,18	0,13	0,15	0,17	0,18	0,18
Kvinna	0,80	1,01	0,90	1,00	0,93	0,95
Kvinna+gift	1,31	1,31	0,99	1,35	1,50	1,81
Man+gift	0,83	0,81	0,64	0,75	0,73	0,52
Kvinna+barn	1,03	1,16	0,96	1,07	1,06	0,97
hemmavarande barn 0-17	0,84	0,74	0,74	0,69	0,69	0,76
Förekomst av ek. bistånd inom hushållet	3,28	2,58	2,67	2,74	3,26	4,74
Kapitalinkomst>10 Tkr	2,06	1,56	1,59	0,97	0,71	0,65
Funktionsnedsättning	2,43	2,79	3,48	4,70	6,00	6,81
Storstadslän	0,99	1,15	1,04	1,12	1,10	1,14
Skogslän	1,13	1,13	1,12	1,16	1,02	0,92
LA-region, inskrivna Af 18-24 år	1,03	1,01	1,03	1,04	1,00	1,01
LA-region, inskrivna Af 18-64 år	0,95	0,99	0,95	0,96	1,04	1,02
Moder sysselsatt	0,85	0,87	0,89	0,84	0,86	0,85
Fader sysselsatt	0,85	0,94	0,86	0,86	0,88	0,84
Antal individer, Uvas	14 127	8 600	10 427	14 082	14 377	14 793
Antal individer, ej Uvas	98 897	99 831	94 786	99 256	124 339	121 244

Not: Till kategorin storstadslän räknar vi Stockholm, Skåne och Västra Götaland. Skogslän inkluderar Värmland, Dalarna, Gävleborg, Västernorrland, Jämtland, Västerbotten. Övriga variabeldefinitioner ges i bilaga 3.

Vi övergår nu till att beskriva skillnader mellan inskrivna arbetssökande och inaktiva Uvas. I det här fallet skattar vi alltså en modell där samtliga är Uvas och vår utfallsvariabel är att vara inskriven respektive inte inskriven som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen. Även i denna beräkning inkluderar vi enbart 25-åringar.

Resultaten bekräftar i stora drag det vi tidigare visat. Här ser vi dock en tydlig förändring över tid, där risken att vara Uvas och inskriven vid Arbetsförmedlingen har ökat kraftig bland dem som är födda utanför Europa. Det är ett resultat som kan förklaras av ett ökat antal utrikes födda som fått uppehållstillstånd i Sverige under de senaste 5–10 åren, i kombination med att Arbetsförmedlingen tog över ansvaret från kommunerna för etableringen av nyanlända 2010: andelen födda utanför Europa bland 20–25-åringar som var inskrivna minst en dag under året ökade från 11 procent år 2010 till 32 procent 2018.

Att ha en högre utbildning ökar sannolikheten att vara inskriven vid Arbetsförmedlingen. Det är ett logiskt resultat under antagandet att inskrivna Uvas i högre grad står till arbetsmarknadens förfogande relativt dem som är inaktiva Uvas samtidigt som vi vet att högre utbildning minskar risken att vara Uvas. Fler män än kvinnor är inskrivna som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen generellt, vilket också avspeglas i dessa skattningar. Vi ser även här att regelverket för försörjningsstöd tillämpas i praktiken: de som får försörjningsstöd måste stå till arbetsmarknadens förfogande och alltså vara inskrivna som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen.

Tabell 2 Oddskvoter, arbetssökande Uvas vs. inaktiva Uvas, 25 år, 1995–2015

Variabel	1995	2000	2005	2010	2015	2018
Född i Europa, ej Sverige	0,42	0,70	0,82	0,78	1,04	0,93
Född i övr. världen	0,43	0,66	0,68	0,90	2,86	4,25
Inrikes född, båda föräldrar födda utrikes	0,85	1,01	1,09	1,07	1,37	1,35
Gymnasial utbildning	2,16	2,61	2,13	2,11	2,11	2,09
Eftergymnasial utbildning	1,35	1,49	1,39	1,20	1,40	1,64
Kvinna	0,58	0,69	0,70	0,65	0,60	0,66
Kvinna+gift	0,60	0,75	0,92	1,14	1,22	1,59
Man+gift	1,43	1,49	1,50	2,08	2,48	2,09
Kvinna+barn	1,24	0,96	1,18	1,13	1,41	1,58
hemmavarande barn 0-17	1,18	1,19	1,11	1,20	1,16	1,09
Förekomst av ek. bistånd inom hushållet	2,99	5,14	5,34	6,51	6,50	7,05
Kapitalinkomst>10 Tkr	0,17	0,41	0,51	0,43	0,55	0,64
Funktionsnedsättning	0,92	0,95	0,68	1,06	1,63	1,73
Storstadslän	0,68	0,71	0,67	0,80	0,80	0,86
Skogslän	1,17	1,06	0,95	1,08	0,82	0,87
LA-region, inskrivna Af 18-24 år	1,04	0,99	1,02	0,99	1,06	1,07
LA-region, inskrivna Af 18-64 år	0,97	1,08	1,05	1,04	0,98	1,03
Moder sysselsatt	0,92	1,01	1,08	1,02	0,95	0,85
Fader sysselsatt	1,13	1,02	1,11	1,07	0,98	1,05
Antal inskrivna arbetssökande Uvas	10 250	3 818	4 962	6 083	5 969	5 916
Antal inaktiva Uvas	3 877	4 782	5 465	7 999	8 408	8 980

Slutligen redovisar vi en jämförelse av 25-åringar som varit Uvas olika länge under en femårsperiod. Gruppen som är Uvas något enstaka år kan i högre grad förväntas bestå av personer med en starkare koppling till arbetsmarknaden relativt dem som är Uvas långvarigt. I det här fallet har vi delat in gruppen som var Uvas ett givet ”startår” i två: de som var Uvas 1–2 år respektive 3–5 år under en sammanhängande femårsperiod.²³ Egenskaper är mätta vid startåret.²⁴ Även i denna jämförelse förekommer skillnader mellan grupperna med avseende på

²³ Det behöver inte vara ”Uvas-år” i följd, utan summan av alla Uvas-år under en femårsperiod.

²⁴ Vi har här valt ut ”startåren” 1995, 2000, 2005, 2010 och 2014 som exempel samt därefter följt alla som var Uvas respektive startår under totalt fem år.

födelseland. Under perioden 2014–2018, som är den senaste perioden vi kan studera i våra data, är det mindre sannolikt att tillhöra gruppen som är långvarigt Uvas bland dem som är födda utanför Europa. Tidigare studerade år var förhållandet det omvända, det vill säga det var vanligare att unga som var långvarigt Uvas var födda utanför Europa. Detta skulle kunna förklaras av att sammansättningen av befolkningen 20–64 i Sverige har förändrats över tid, där andelen i befolkningen som är födda utanför Europa har ökat betydligt (från cirka 11 procent år 2014 till 14,5 procent 2018).²⁵ En relativt stor andel av dessa nyanlända är Uvas något eller ett par år efter ankomst till Sverige, vilket således gör det relativt vanligare att vara ”kortvarigt Uvas” och född utanför Europa under den senaste studerade perioden.²⁶

Den genomsnittliga tiden utan arbete och sysselsättning samvarierar med utbildningsnivå: ju lägre utbildning, desto högre risk att vara långvarigt Uvas. På motsvarande sätt ökar risken att vara långvarigt Uvas om individen har en funktionsnedsättning.

Det tycks dock inte ha någon betydelse om hushållet mottagit försörjningsstöd. Inte heller ser vi att vara långvarigt Uvas samvarierar med andelen inskrivna på Arbetsförmedlingen i individens lokala arbetsmarknadsregion. Till detta regionala begrepp återkommer vi i följande avsnitt.

²⁵ Egna beräkning utifrån RAMS (SCB).

²⁶ Genomsnittlig andel Uvas (20–25-åringar) som är födda utanför Europa ökade från cirka 21 procent år 2014 till 32 procent 2018.

Tabell 3 Oddskvoter Uvas lång tid (3–5 år av 5) vs. kort tid (1–2 år av 5), 25 år, 1995–2014

Variabel	1995	2000	2005	2010	2014
Född i Europa, ej Sverige	0,81	1,09	0,98	1,11	0,90
Född i övr. världen	1,37	1,06	0,88	0,85	0,53
Inrikes född, båda föräldrar födda utrikes	1,39	1,52	1,13	1,40	1,10
Gymnasial utbildning	0,52	0,50	0,58	0,57	0,34
Eftergymnasial utbildning	0,38	0,36	0,41	0,43	0,06
Kvinna	0,85	1,04	1,06	1,04	0,93
Kvinna+gift	0,97	0,82	0,68	0,59	0,67
Man+gift	0,67	0,47	0,60	0,58	0,48
Kvinna+barn	1,01	0,71	0,85	0,78	0,74
hemmavarande barn 0-17	0,82	0,89	1,00	0,97	0,99
Förekomst av ek. bistånd inom hushållet	0,87	0,71	0,82	0,68	0,57
Kapitalinkomst>10 Tkr	1,89	1,56	1,88	1,37	0,71
Funktionsnedsättning	1,94	2,61	4,03	3,90	3,21
Storstadslän	1,20	1,21	1,16	1,10	0,97
Skogslän	1,17	0,94	1,01	0,94	1,12
LA-region, inskrivna Af 18-24 år	1,00	0,99	1,04	1,06	0,99
LA-region, inskrivna Af 18-64 år	1,00	1,00	0,94	0,91	1,03
Moder sysselsatt	0,94	0,86	0,91	0,86	0,93
Fader sysselsatt	0,90	1,00	0,91	0,98	1,00
Antal, Uvas 1–2 år	7 335	4 163	5 224	6 803	7 038
Antal, Uvas 3–5 år	6 792	4 437	5 203	7 279	7 534

Not: I skattningsarna som redovisas i tabellen ingår enbart individer som är Uvas. Att vara Uvas minst 3 av 5 år (utfallsvariabeln är 1) jämförs med att vara Uvas 1–2 av 5 år (utfallsvariabeln är 0, referenskategori). En oddskvot över 1 ska alltså tolkas som att risken att vara Uvas 3–5 år är högre för individer med den givna egenskapen.

2.4 Regional variation i förekomsten av Uvas

Förutsättningarna på arbetsmarknaden ser olika ut i olika delar av Sverige. Exempelvis varierar näringslivsstruktur, arbetslöshetsnivåer, åldersfördelning, utbildningsnivå och andel som är födda utanför Sverige mellan olika regioner. Vi har tidigare visat att just utrikes födda är överrepresenterade bland dem som är Uvas, och att andelen Uvas som är födda utanför Europa har ökat under de senaste fem åren. Det motiverar också en regional jämförelse då nyanlända födda

utanför Europa är en grupp som har ökat olika mycket i olika regioner (Liljeberg & Åslund 2019). I detta avsnitt ställer vi oss därför frågan: Finns det regioner med mer varaktigt höga eller låga nivåer av Uvas, och vad kännetecknar i så fall dessa regioner?

Vi väljer här att utgå från så kallade lokala arbetsmarknadsregioner, eller LA-regioner, vilket är geografiska områden där man kan bo och arbeta inom pendlingsavstånd. Två närliggande orter mellan vilka det sker daglig arbetspendling tillhör samma LA-region, men kan ligga i olika kommuner.²⁷ Vi använder den geografiska indelning som SCB definierat för år 2018.²⁸ Denna enhet är relevant att studera av flera skäl. Det är rimligt att tro att förutsättningarna på de lokala arbetsmarknaderna har betydelse för ungas möjligheter att komma i arbete och att den lokala arbetsmarknaden är en mer relevant geografisk enhet i detta avseende relativt exempelvis län eller kommuner. Ett mer praktiskt än teoretiskt argument är också att antalet LA-regioner (71 regioner år 2018) är en hanterbar mängd då vi vill illustrera regional variation grafiskt. Ett argument mot att använda LA-regioner är att (politiska) beslut om insatser för unga sannolikt fattas mer på kommunal eller nationell nivå. Vi gör därför inga anspråk på att uttala oss om politiska insatsernas betydelse för unga som varken arbetar eller studerar i detta avsnitt, utan håller oss till en redogörelse för samvariation mellan andelen Uvas och observerbara förutsättningar i LA-regionerna.

2.4.1 Finns det spridning i andelen Uvas mellan olika regioner?

Att andelen Uvas skiljer sig åt mellan olika regioner framgår av Figur 9. Där visas andelen Uvas bland 20–25-åringar per LA-region sorterat från lägst till högst. Utöver att studera hela perioden 1992–2018 har vi i de regionala beskrivningarna också delat in perioden i tre delar, 1992–1999, 2000–2009 och 2010–2018. Tanken med indelningen är att på ett översiktligt plan fånga om skillnader mellan olika regioner har bestått över tid och under olika konjunkturlägen.

Det är i huvudsak samma regioner som har relativt höga respektive låga nivåer av Uvas under de olika perioderna, även om nivåerna har skiftat över tid i absoluta termer.²⁹ Figuren visar att andelen Uvas varierar både mellan LA-regioner (lutningen på linjerna är positiv då vi sorterar LA-regionerna efter andel

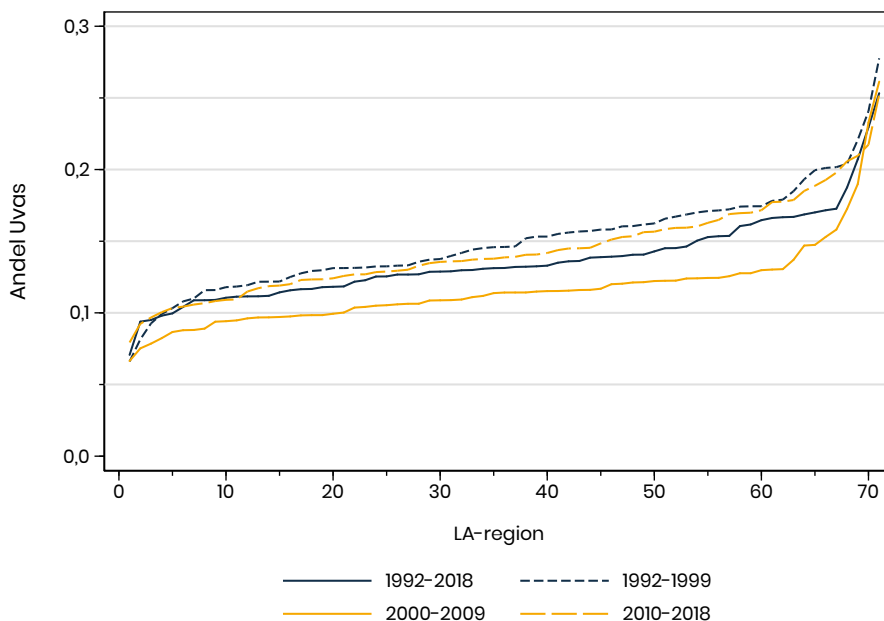
²⁷ Falun, Borlänge, Säter, Gagnef, Leksand och Rättvik är samtliga egna kommuner, men tillhör samma LA-region, för att ge ett exempel.

²⁸ Det är alltså inte en fullt ut konsistent indelning i termer av faktiska pendlingsmönster sett till hela perioden 1992–2018, eftersom indelningen i LA-regioner ändrats något över tid. Men vi bedömer att indelning är tillräckligt konsistent för att avvägda för våra syften i detta avsnitt.

²⁹ I bilaga 2 redogör vi för ett test av om skillnaderna mellan LA-regionerna består över de olika perioderna. Denna analys visar att det finns en statistiskt signifikant samvariation över tid med avseende på andelen Uvas i de olika LA-regionerna.

Uvas) och mellan perioder (nivåskillnader längs y-axeln mellan de olika linjerna), där perioderna efter 90-talskrisen och finanskrisen 2009 återigen särskiljer sig med högre Uvas-nivåer.

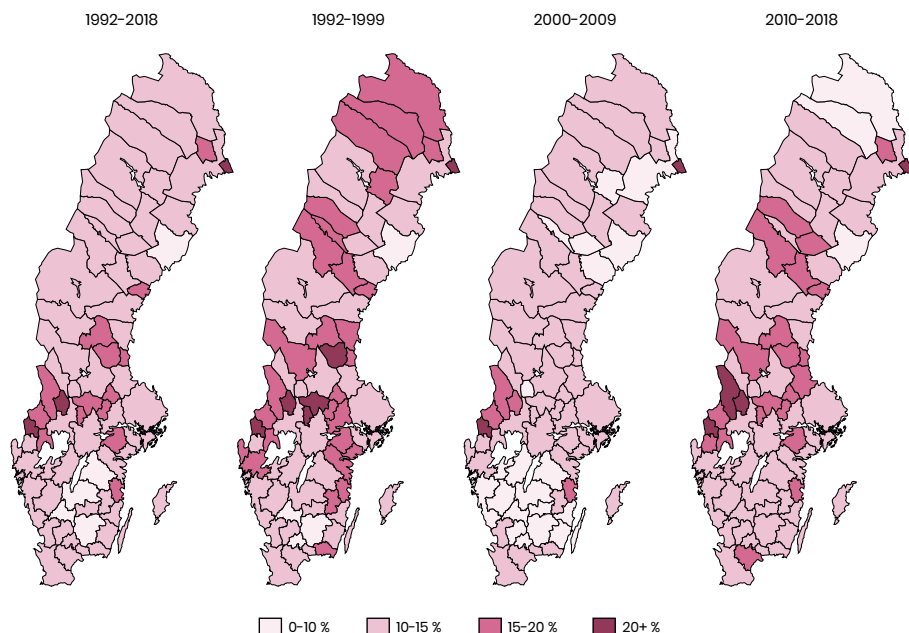
Figur 9 Fördelning av andel Uvas 20–25 år per LA-region, 1992–2018

Uvas-nivåerna varierar både mellan olika LA-regioner och inom samma LA-region mellan olika perioder, men vi kan inte utifrån Figur 9 avgöra om det är samma geografiska områden som ligger relativt sett högt respektive lågt under de studerade perioderna, eller om det är vanligt att LA-regioner med liknande nivåer av Uvas ligger geografiskt nära varandra. I Figur 10 illustrerar vi därför nivåer av Uvas per LA-region i form av Sverigekartor. Mörkare färg indikerar högre nivåer av Uvas för en given LA-region. En tolkning av kartan är att det över tid har förekommit en större andel Uvas i västra Svealand (delar av Västmanland, Dalarna och Värmland), och en mindre andel Uvas i mellersta Götaland (i huvudsak LA-regioner i Småland).³⁰ De flesta LA-regioner befinner sig dock inom intervallet 10–15 procent Uvas bland 20–25-åringar.

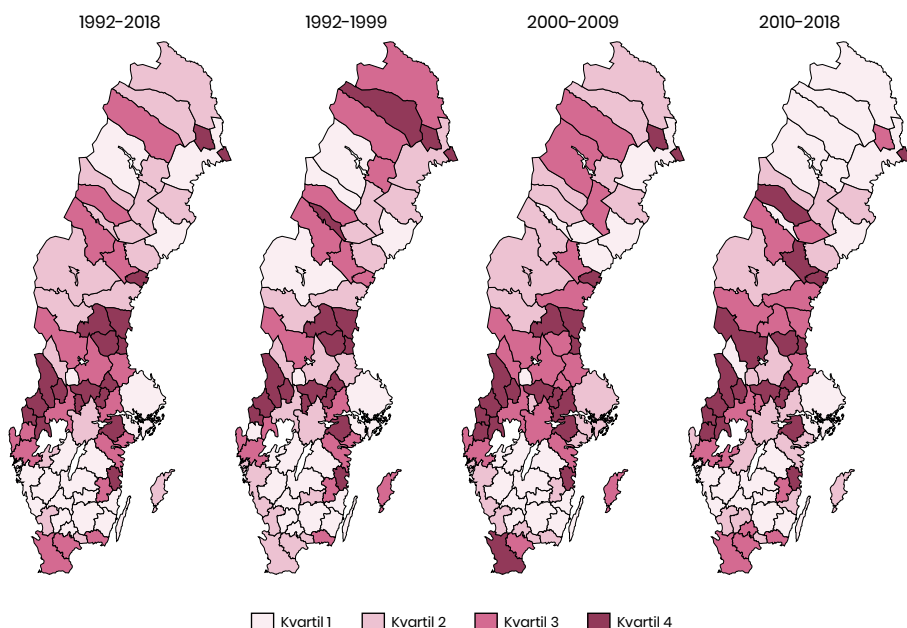
³⁰ Blande de tio LA-regioner med högst andel Uvas återfinns (bland andra) Årjäng, Arvika-Eda, Torsby, Hagfors, Säffle, Åmål, Hällfors, Ludvika medan Värnamo, Växjö, Jönköping, Kalmar och Vetlanda återfinns bland de tio LA-regioner med lägst andel Uvas.

Figur 10 Andel Uvas 20–25 år i olika LA-regioner för olika perioder, 1992–2018

Det geografiska mönstret blir något tydligare om vi istället rangordnar LA-regionerna efter andel Uvas i fyra delar – kvartiler (se Figur 11). Uvas-nivåerna är generellt lägre i mellersta Götaland, och högre i Värmland, Västmanland, Dalarna och Gästrikland. I Norrland har Uvas-nivåerna varierat över tid och mellan LA-regioner, men inte på något uppenbart systematiskt sätt som fångas av denna beräkning. En potentiell felkälla är dock att vi inte har tillgång till uppgifter om arbetspendling utanför Sveriges gränser. Det skulle kunna bidra till att vi överskattar Uvas-nivåerna i LA-regioner som angränsar till Norge, Danmark och Finland (exempelvis Haparanda och LA-regioner i Värmland och Skåne).

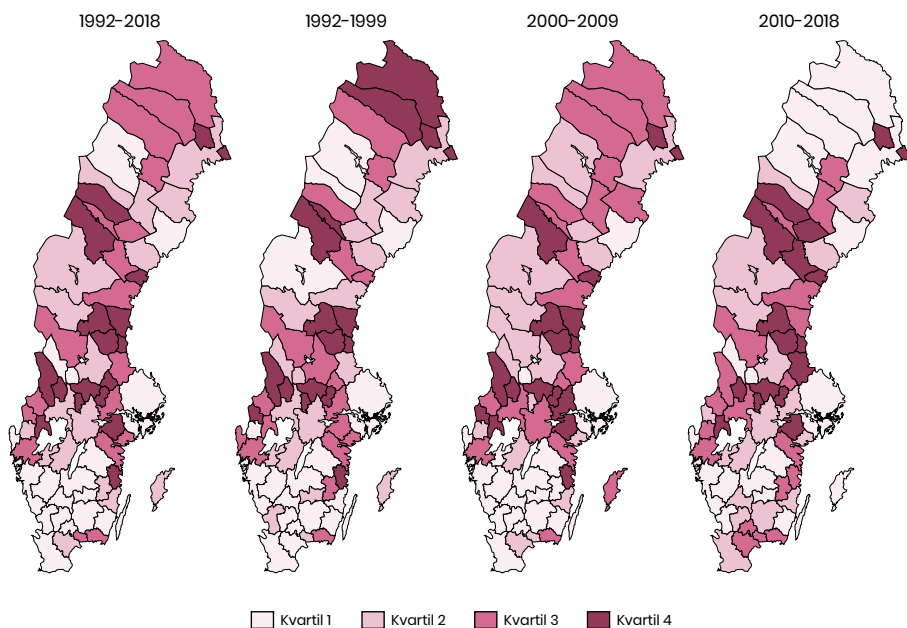
Figur 11 LA-regioner, rankade efter andel Uvas 20–25 år, 1992–2018

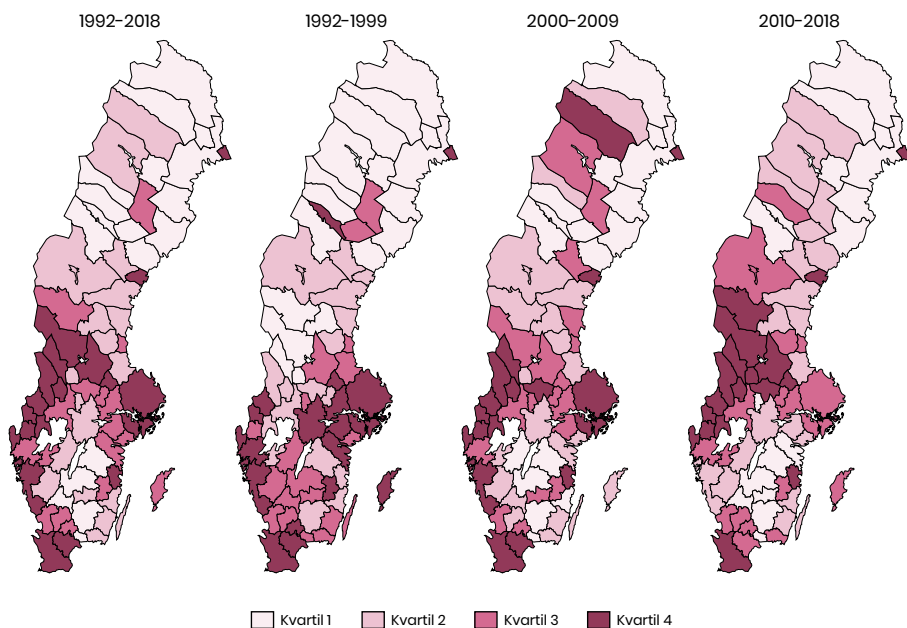
Not: Kvartil 1 är de 25 procent LA-regioner som har lägst andel Uvas, kvartil två de 25 procent LA-regioner som har näst lägst andel Uvas och så vidare.

Andelen som varken arbetar eller studerar samvarierar med andelen unga i motsvarande ålder som är inskrivna som öppet arbetslösa (se tabell B3 i bilaga 2 över samvariation mellan andel Uvas och andel öppet arbetslösa). Således är andelen Uvas högre i de LA-regioner som har en relativt hög andel öppet arbetslösa ungdomar som också är inskrivna vid Arbetsförmedlingen, vilket är ett förväntat resultat. Om vi studerar den geografiska fördelningen av de unga som varken arbetar eller studerar uppdelat efter de som söker arbete via Arbetsförmedlingen och de som inte söker arbete via Arbetsförmedlingen ser vi dock vissa skillnader. Andelen Uvas som också är inskrivna vid Arbetsförmedlingen är större i Norrland, medan andelen Uvas som inte är inskrivna istället är större i mellersta Sverige och Skåne.

Figur 12 Andel av Uvas 20–25 år som också är inskrivna vid Arbetsförmedlingen, efter LA-region, 1992–2018

Figur 13 Andel av Uvas, 20–25 år, som inte är inskrivna vid Arbetsförmedlingen, efter LA-region, 1992–2018

2.4.2 Kan vi förklara den regionala variationen?

Andelen Uvas per LA-region samvarierar med ett antal faktorer som indikerar en befolkning med genomsnittligt svagare ställning på arbetsmarknaden. I regioner med relativt sett fler unga som varken arbetar eller studerar är den genomsnittliga utbildningsnivån bland invånare 20–64 år lägre, liksom sysselsättningsgraden och den genomsnittliga förvärvsinkomsten. Fler hushåll tar emot försörjningsstöd och arbetslöshetsersättning och en större andel är inskrivna som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen. I Tabell 4 redovisar vi genomsnittliga ”egenskaper” för LA-regioner för perioden 2010–2018. Vi har rangordnat samtliga LA-regioner efter andelen Uvas under perioden och redovisar genomsnittliga egenskaper för denna rangordning delat i fyra grupper (kvartiler). Kvartil 1 består således av den fjärdedel av samtliga LA-regioner som hade lägst andel unga som varken arbetade eller studerade under perioden 2010–2018. Kvartil 4 hade på motsvarande sätt högst andel Uvas under perioden.³¹

Mot bakgrund av att utrikes födda är överrepresenterade bland unga som varken arbetar eller studerar är det kanske något förvånande att andelen utrikes födda bland 20–64-åringar i genomsnitt är högre i den fjärdedel av fördelningen där andelen Uvas är lägst. Det förklaras av att LA-regionerna Stockholm och Göteborg återfinns i den fjärdedel som har lägst andel Uvas, men dessa båda regioner har en relativt hög andel utrikes födda i befolkningen. Fördelningen av utrikes födda bland 20–25-åringar per kvartil är dock betydligt jämnare. I övrigt följer genomsnittliga egenskaper bland 20–25-åringar samma mönster som för 20–64-åringar. I genomsnitt hade 31 procent av 20–25-åringarna i kvartil 1 en eftergymnasial utbildning medan motsvarande andel i kvartil 4 var 15 procent. Drygt 6 procent av samtliga unga 20–25 år mottog försörjningsstöd medan andelen var 14 procent i kvartil 4. I snitt var 9 procent av samtliga 20–25-åringar i LA-regioner i kvartil 1 inskrivna som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen jämfört med 16 procent i kvartil 4.³²

³¹ Formellt är kvartiler de punkter som delar in en fördelning i fyra lika stora delar. Exempelvis är den andra kvartilen det samma som medianen och den tredje kvartilen den punkt som delar in en fördelning i tre fjärdelar + en fjärdedel. Men något förenklat använder vi här begreppet kvartiler synonymt med fjärdedelar. Antalet LA-regioner är således jämt fördelade i kvartiler, men folkmängden i de olika kvartilerna kan skilja sig åt beroende på vilka LA-regioner som ingår i respektive fjärdedel av fördelningen. De genomsnittliga egenskaperna är beräknade viktat efter antalet individer i respektive LA-region. Stockholm och Göteborg återfinns båda i kvartil 1, vilket förklarar varför antalet observationer är betydligt högre i denna kvartil än i de övriga kvartilerna.

³² Genomsnittliga egenskaper på individnivå för 20–25-åringar per kvartil redovisas inte i tabellform i detta avsnitt av utrymmesskäl.

Tabell 4 Genomsnittliga egenskaper för samtliga 16–64 år i kommuner 2010–2018, där kommunerna är kvartilrankade efter andelen Uvas, 20–25 år

Kommun, genomsnittliga egenskaper	Kvartil 1	Kvartil 2	Kvartil 3	Kvartil 4
Kvinna	0,49	0,49	0,49	0,48
Ålder	41,1	42,3	41,8	43,2
Utrikes födda	0,23	0,15	0,21	0,17
Föd i Norden ej Sverige	0,02	0,02	0,02	0,04
Född i Europa, ej Norden	0,07	0,05	0,08	0,04
Född i övriga världen + okänt/under utredning	0,14	0,08	0,10	0,10
Förgymnasial utbildning	0,12	0,13	0,13	0,16
Gymnasial utbildning	0,43	0,53	0,48	0,56
Eftergymnasial utbildning	0,43	0,33	0,37	0,26
Sysselsättningsstatus, november	0,79	0,79	0,75	0,75
Inkomst av förvärvsarbete, 100-tals kr	2794,70	2426,40	2420,95	2238,80
Försörjningsstöd, andel med >0 kr	0,04	0,05	0,06	0,07
Försörjningsstöd (individualiserat från familj), 100-tals kr	14,35	14,69	17,73	19,08
Föräldrapenning	0,14	0,14	0,13	0,12
Arbetslöshetsersättning	0,07	0,09	0,09	0,11
Handikappersättning, kr	0,01	0,01	0,01	0,01
Sjuk- och aktivitetsersättning	0,10	0,11	0,10	0,11
Kommun, inskrivna Af 18–64	0,06	0,07	0,07	0,08
Kommun, inskrivna Af 18–24	0,08	0,11	0,11	0,13
Kommun, öppet arbetslösa 18–64	0,08	0,13	0,14	0,17
Kommun, öppet arbetslösa 18–24	0,04	0,05	0,05	0,05
LA-region, inskrivna Af 18–64	0,04	0,06	0,05	0,07
LA-region, inskrivna Af 18–24	0,08	0,11	0,12	0,13
LA-region, öppet arbetslösa 18–64	0,09	0,14	0,14	0,16
LA-region, öppet arbetslösa 18–24	0,04	0,05	0,05	0,05
Antal observationer	27 477 807	7 394 286	13 038 884	2 805 899

Not: Där inget annat anges avses andelar.

I Tabell 4 har vi redovisat genomsnittliga egenskaper bland de 20–64-åringar som bor och arbetar i de olika LA-regionerna. Nedan studerar vi istället egenskaper för arbetsmarknaden. Vi gör detta på två sätt. För det första studerar vi fördelningen av olika branscher med avseende på branschstorlek. En tanke här är att om många olika branscher finns representerade skulle möjligheterna att hitta jobb kunna vara större eftersom det då (åtminstone i teorin) finns många olika alternativa ingångar på arbetsmarknaden. Det behöver dock inte nödvändigtvis förhålla sig på detta sätt. Det skulle också kunna vara lättare för (fler) unga att ta sig in på arbetsmarknaden om det istället finns en stor koncentration av jobb inom vad som kan betecknas som ingångsbranscher för unga. För det andra studerar vi därför koncentrationen av branscher där en stor andel av de som arbetar och som är 20–25 år gamla återfinns. Hypotesen här är att en hög andel anställda inom ingångsbranscher skulle gynna ungdomars inträde och minska andelen Uvas, genom att antalet potentiella arbetsgivare/arbetsstillfällen just för gruppen unga 20–25 år kan förväntas vara större.

Fördelningen av olika branscher på LA-nivå studerar vi med hjälp av det så kallade Herfindahl-Hirschman-indexet (HHI) för koncentration.³³ Måttet ger en indikation på hur fördelningen av olika branscher ser ut i termer av relativ storlek. Herfindahl-indexet varierar från $1/N$ till 1, där N är antalet (i det här fallet) branscher på marknaden, samt med hänsyn till respektive branschs marknadsandel. Ju mer marknaden är dominerad av ett fåtal företag, desto närmare 1 är indexet, och på motsvarande sätt går indexet mot 0 om spridningen är stor och marknadsandelarna helt jämnt fördelade mellan olika branscher.

Vi gör här en enkel variant där vi studerar branschfördelningen av 13 olika branscher enligt så kallad Standard för svensk näringsgrensindelning (SNI).³⁴ Vi beräknar HHI utifrån information om samtliga anställda per bransch och LA-region. Därefter har vi kvartilrankat LA-regionerna efter deras respektive värde på HHI. Resultatet illustreras i en kartfigur (se figur B4 i bilaga 2). Fördelningen av branscher, mätt i termer av HHI och på den nivå vi valt att göra beräkningen, är relativt jämn mellan LA-regionerna. Genomsnittligt HHI för perioden 1992–2018 för den fjärdedelen av LA-regionerna med lägst HHI var 0,11 medan fjärdedel 2, 3 och 4 hade HHI 0,12, 0,13 och 0,16. Vi finner inte någon tydlig koppling mellan fördelningen av branscher i termer av marknadsandelar och andelen Uvas som kan avläsas via kartfiguren, och vi finner inte heller något

³³ Se t.ex. Sibbmark, Söderström & Åslund (2016) samt Hirschman (1964).

³⁴ Information om branschfördelning via SNI-koder hämtar vi via registerdata för alla anställda i Sverige. Vi använder SNI-kod på 2-siffernivå. Vi exkluderar förvärvsarbete i hushåll samt verksamhet vid internationella organisationer, utländska ambassader o.d., vilket ger oss 13 olika branscher. Se www.scb.se för vidare information.

statistiskt säkerställt samband mellan andelen Uvas och branschfördelningen i termer av HHI då vi studerar alla LA-regioner.

Möjligen ser det visuellt i kartbilden ut som att ett antal av LA-regionerna i södra Sverige – regioner som har relativt låga nivåer av både Uvas och inskrivna vid Arbetsförmedlingen – också har en mer koncentrerad branschfördelning. Vi övergår därför till att istället undersöka om det finns samvariation mellan andelen Uvas och koncentrationen av arbeten inom ”ingångsbranscher” för unga på regional nivå. En uppfattning om vilka branscher som är ingångsbranscher får vi genom att summera antalet anställda per bransch för samtliga sysselsatta i landet som var mellan 20–25 år under de studerade perioderna.³⁵ Vi studerar därefter hur stor andel av LA-regionernas sysselsättning totalt (bland alla 20–64-åringar) som återfinns inom de nationellt vanligaste branscherna för unga.

Handel har över tid varit den viktigaste ingångsbranschen tillsammans med hälso- och sjukvård. Sett över hela perioden 1992–2018 har därefter tillverkningsindustri varit den tredje vanligaste branschen. Men den trend som gäller för hela arbetsmarknaden, med en ökande andel arbetstillfällen inom tjänstesektorn och en minskad andel jobb inom tillverkningsindustri, gäller även bland unga (se Tabell 5).

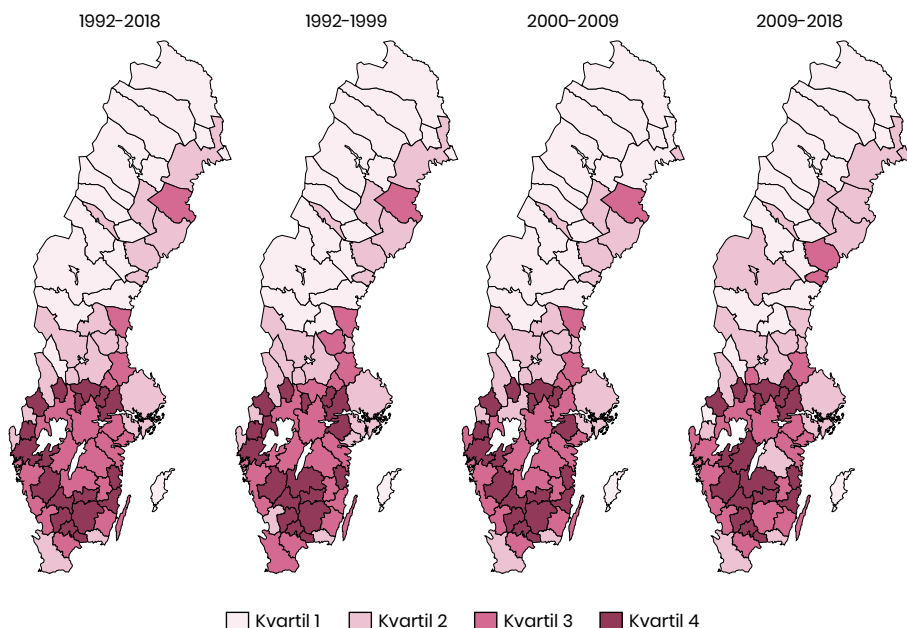
Tabell 5 Vanligaste fem branscherna i Sverige bland 20–25-åringar

n	1992–2018	1992–1999	2000–2009	2010–2018
1	Parti- och detaljhandel	Hälso- och sjukvård	Parti- och detaljhandel	Parti- och detaljhandel
2	Hälso- och sjukvård	Tillverkningsindustri	Hälso- och sjukvård	Finansiella tjänster, företagstjänster
3	Tillverkningsindustri	Partihandel och detaljhandel	Tillverkningsindustri	Hälso- och sjukvård
4	Finansiella tjänster, företagstjänster	Finansiella tjänster, företagstjänster	Finansiella tjänster, företagstjänster	Tillverkningsindustri
5	Hotell- och restaurang	Hotell- och restaurang	Hotell- och restaurang	Hotell- och restaurang

³⁵ Vårt sätt att studera ingångsbranschen tar inte hänsyn till om det är den *första* första branschen som unga börja verka inom. Vi utgår enbart från antalet som är sysselsatta inom en given bransch i åldersintervallet 20–25 år, det vill säga de *vanligaste* branscherna, vilket förmodligen också i stor utsträckning överensstämmer med de första branscherna.

En stor del av den totala sysselsättningen bland 20–25-åringar finns inom de vanligaste branscherna, men det förekommer även en viss regional variation. Vi delar återigen in LA-regionerna rankade från lägst till högst i termer av hur stora ingångsbranscherna är i fyra lika stora delar. Genomsnittlig andel anställda i de tre vanligaste branscherna för perioden 1992–2017 redovisade per kvartil är: (kvartil 1) 41 procent, (2) 48 procent, (3) 52 procent och (4) 58 procent. Motsvarande genomsnittliga sysselsättningsandel för de fem vanligaste branscherna är (1) 54 procent, (2) 61 procent, (3) 65 procent och (4) 69 procent.³⁶ På motsvarande sätt som tidigare illustrerar vi den rankade fördelningen i form av en kartbild (Figur 14).

Figur 14 Koncentration av de fem vanligaste ingångsbranscherna för 20–25-åringar, 1992–2018

³⁶ Vi beräknar först sysselsättningen i de tre respektive fem vanligast förekommande branscherna nationellt. Därefter kvartilrankar vi LA-regionerna efter andelen sysselsatta inom dessa ingångsbranscher. I den fjärdedel av alla LA-regioner med lägst andel anställda inom de tre vanligaste branscherna återfanns således 41 procent av alla anställda 20–25-åringar. I den fjärdedel med högst andel anställda inom ingångsbranscher återfanns 58 procent av alla anställda 20–25-åringar. Vi använder även här branschkode enligt SNI på 2-siffernivå, vilket ger oss 13 branscher totalt.

Ju större andel av LA-regionens sysselsättning som återfinns inom de fem vanligaste branscherna, desto mörkare färg i figuren. Av figuren framgår att koncentrationen av ingångsbranscher är högre i södra Sverige, vilket även stämmer med HHI-beräkningen ovan. Om vi jämför denna figur med andelen inskrivna vid Arbetsförmedlingen (se Figur B4 i bilaga 2) ser vi att mönstret är det omvända: andelen sysselsatta i ingångsbranscher är högst i södra Sverige och lägst i norra, medan andelen inskrivna är högre i Norrland och lägre i södra Sverige. Mer formellt finns det en statistiskt signifikant negativ korrelation mellan andelen inskrivna (gäller både inskrivna 18–64 år och 18–24 år) och ingångsbranschernas andel av den totala sysselsättningen bland 20–25-åringar. Det vill säga, där andelen ”ingångsbranscher” utgör en större del av regionens totala sysselsättning är andelen inskrivna vid Arbetsförmedlingen lägre. Notera dock att det är en samvariation, inte ett orsakssamband. Det betyder inte heller att arbetslösheten med nödvändighet är lägre då alla arbetslösa inte är inskrivna vid Arbetsförmedlingen. Vi kan inte heller se detta samband mellan ingångsbranschernas andel och andelen unga som varken arbetar eller studerar.

Det finns dock ett kluster av LA-regioner i södra Sverige och med tyngdpunkt på regioner i Småland som har låga nivåer av både Uvas och inskrivna och där en relativt stor andel av regionens sysselsatta återfinns i de vanligaste ingångsbranscherna för unga. Inom den fjärdedel av alla LA-regioner som har lägst andel Uvas återfinns bland annat Växjö, Jönköping, Värnamo, Ljungby, Vetlanda, Oskarshamn och Älmhult. Samtliga dessa LA-regioner återfinns även i den fjärdedel som har störst andel anställda inom de vanligaste ingångsbranscherna för unga.

Sammanfattningsvis kan vi se ett mönster där andelen som varken arbetar eller studerar varierar relativt mycket över tid och med konjunkturläge, men det finns skillnader mellan regioner som på ett övergripande plan tycks bestå över tid i meningen att lokala arbetsmarknader med låga (eller höga) nivåer av Uvas ett givet år också historiskt ofta har haft relativt sett låga (eller höga) Uvasnivåer. Vidare tycks genomsnittliga socioekonomiska bakgrundsfaktorer bland regionernas invånare i högre grad samvariera med andelen unga utan arbete och utanför studier än regionernas näringslivsstruktur i termer av branschfördelning och inriktning, åtminstone på den övergripande branschnivå som vi studerar i den här rapporten.

2.5 Hur länge befinner sig unga utanför arbete och studier?

Om det är ett problem för unga att stå utanför arbete eller utbildning avgörs av om det är en ofrivillig eller en självvald situation, men också av om det är en tidsmässigt begränsad period eller ett mer långvarigt tillstånd. En ofrivillig

period utan jobb kan vara problematisk så länge den pågår, men behöver inte få så stora konsekvenser på längre sikt om den är relativt kortvarig och möjligheterna att komma i arbete eller börja en utbildning generellt sett är goda. En längre period utan arbete kan dock i sig få långtgående konsekvenser för möjligheterna att ta sig in på arbetsmarknaden (se t.ex. Glatt & Wunnawa 2018 och Nordström Skans 2004). Vilka typer av samhällsinsatser som är relevanta för att hjälpa unga att komma i arbete eller påbörja en utbildning avgörs också av om det finns grupper som har en högre risk att stå utanför arbete och utbildning under en längre tid. I detta avsnitt beskriver vi därför om det finns några skillnader mellan grupper och över tid i termer av hur länge unga Uvas kvarstår utanför arbete och studier.

Att besvara frågan hur länge unga kvarstår som Uvas är inte enkelt – en del är Uvas en enstaka kortare period medan andra inte lämnar situationen under yrkesverksam ålder. Men vilket svar man får beror också på när man börjar mäta, hur lång uppföljningshorisont som beaktas och hur många individer som går att följa över tid i registerdata. För att få en övergripande bild av hur länge de som är Uvas kvarstår utanför arbete och utbildning utgår vi här från de som var Uvas ett givet år, utan hänsyn till vad de gjort tidigare, samt följer dessa under ytterligare fem respektive tio år. Vi inkluderar enbart personer som fanns i de register som vi har tillgång till under hela denna uppföljningsperiod. Vi har exemplifierat resultaten utifrån de som var Uvas år 2005.

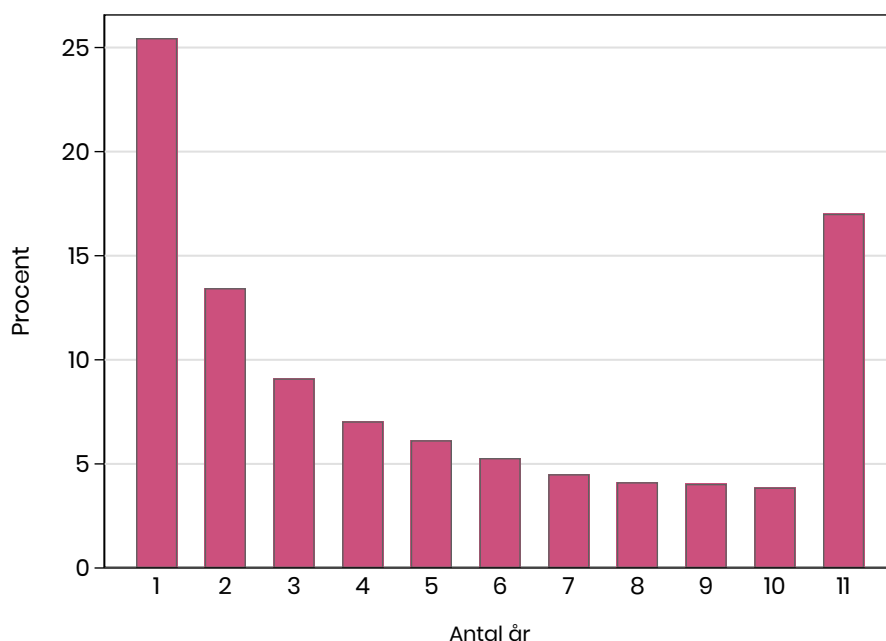
Ungefär hälften av alla unga 20–25 åringar som var Uvas år 2005 varken arbetade eller studerade under minst 3 av 6 år under perioden 2005–2010 (Tabell 6). Det är vanligare att kvarstå länge som Uvas bland unga som har högst grundskoleutbildning och som inte är inskrivna vid Arbetsförmedlingen. Den grupp som kvarstår som Uvas längst (i snitt över 4,4 av 6 år) är de unga som har en funktionsnedsättning. Samma mönster gäller även då vi studerar tio följande år. I snitt var de som var Uvas år 2005 utan arbete eller studier under 5 av totalt 11 studerade år.

Tabell 6 Fördelning av "Uvasår" för olika grupper av personer som var Uvas år 2005

Urval	Antal individer	Antal år Uvas under år 0–5	3+ Uvas år under 0–5 år	Antal obs t+10	Antal år Uvas under år 0–10	5+ Uvas år under 0–10 år
Samtliga	82 414	3,2	0,53	77 471	5,0	0,45
Kvinnor	37 278	3,1	0,50	34 886	4,7	0,41
Män	45 136	3,3	0,56	42 585	5,2	0,48
Högst grundskola	48 957	3,7	0,63	46 127	6,0	0,57
Gymnasium	29 784	2,5	0,39	28 165	3,5	0,28
Eftergymn. utbildning	3 673	2,5	0,36	3 179	3,2	0,23
Född i Sverige	61 813	3,3	0,54	59 297	5,1	0,46
Född i övriga Europa	6 306	3,1	0,50	5 651	4,6	0,41
Född utanför Europa	14 295	3,0	0,50	12 523	4,4	0,39
Inskrivna Af	37 203	2,7	0,44	35 927	4,0	0,35
Ej inskrivna Af	45 211	3,7	0,61	41 544	5,8	0,54
Funktionsnedsättning	32 078	4,4	0,79	31 331	7,4	0,74
Ej funktionsneds.	50 264	2,5	0,37	46 138	3,3	0,25
Försörjningsstöd	25 261	3,2	0,56	24 124	5,0	0,48
Ej försörjningsstöd	57 153	3,2	0,52	53 347	5,0	0,43

Genomsnittligt antal Uvas-år ger dock inte en fullständig bild. Snarare är det vanligast att vara Uvas något eller ett par år, alternativt att inte alls lämna Uvas-gruppen. Resultatet gäller både om vi studerar en fem- eller tioårsperiod (se Figur 15). Något förenklat kan Uvas-gruppen sägas bestå av personer som antingen hittar ett arbete eller påbörjar en utbildning inom något eller några år, alternativt inte alls tar sig ur Uvas-situationen.

Figur 15 Fördelning av Uvasår 2005–2015, bland individer som var 20–25 år, samt Uvas år 2005

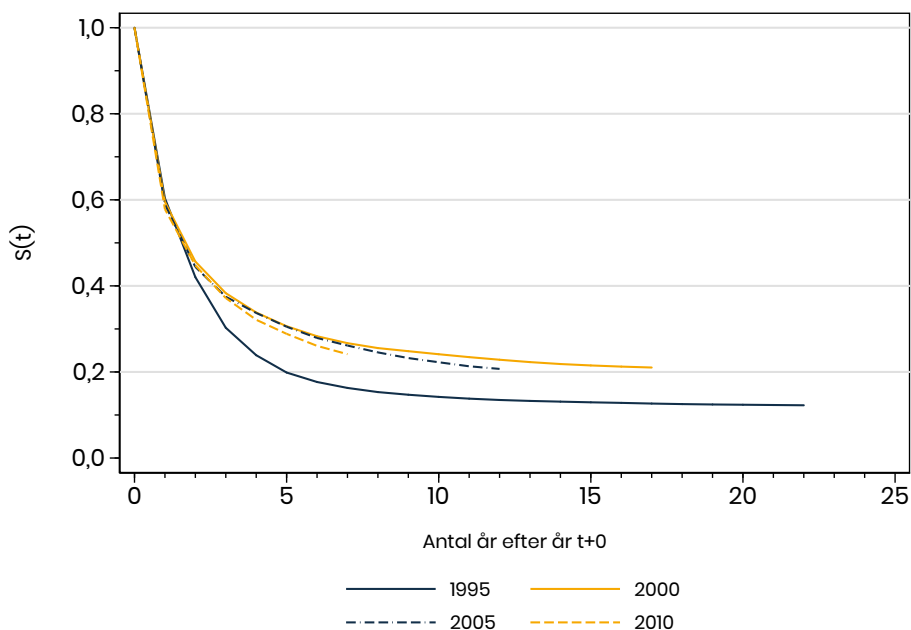
Som ett komplement till beskrivningen ovan beräknar vi även hur sannolikheten att komma i jobb eller utbildning ser ut bland unga Uvas över tid med hjälp av så kallad ”överlevnadsanalys”. Ett mervärde med denna metod är att vi kan ta hänsyn till att individer kan lämna den studerade gruppen av andra orsaker än arbete eller studier, till exempel vid flytt utomlands eller dödsfall. Vi kan därmed inkludera alla unga som var Uvas ett givet år, inte enbart de som kvarstår i våra registerdata samtliga år under den period vi studerar.

Vi studerar alltså här samtliga individer som ett givet år var Uvas, och följer dessa över tid så långt våra data räcker. Vi beräknar för varje följande år sannolikheten att kvarstå som Uvas relativt att lämna för arbete eller studier givet att individen tillhört Uvas-gruppen från det år då vi börjar mäta.³⁷ I det här fallet studerar vi sannolikheten att lämna Uvas-gruppen minst ett år under den studerade perioden.

Figur 16 visar så kallade överlevnadsfunktioner för samtliga som var Uvas år 1995, 2000, 2005 och 2010. Y-axeln visar sannolikheten att kvarstå som Uvas ytterligare ett år ($t+1$ till $t+21$) givet att individen kvarstått som Uvas från år 0 till och med mätåret (1–21 år).

³⁷ Vi använder Kaplan-Meier-estimatoren för att beräkna överlevnadsfunktionen ($S(t)$).

Figur 16 Överlevnadsfunktion för 20–25-åringar som var Uvas år 1995, 2000, 2005 respektive 2010

Resultatet från denna skattning stämmer väl överens med resultaten från tidigare avsnitt. Det vill säga, Uvas-gruppen kan grovt indelas i två grupper: de som börjar ett jobb eller en utbildning inom 1–3 år och de som inte lämnar Uvas-situationen under den studerade perioden. I figuren avläses detta såsom att sannolikheten att kvarstå i Uvas-gruppen sjunker snabbt under de första tre åren, men planar ut därefter. Sannolikheten att lämna Uvas-gruppen är betydligt lägre bland personer med någon form av funktionsnedsättning. Dessa blir ofta kvar i Uvas-gruppen under mycket lång tid (se figur B6 i bilaga 2).

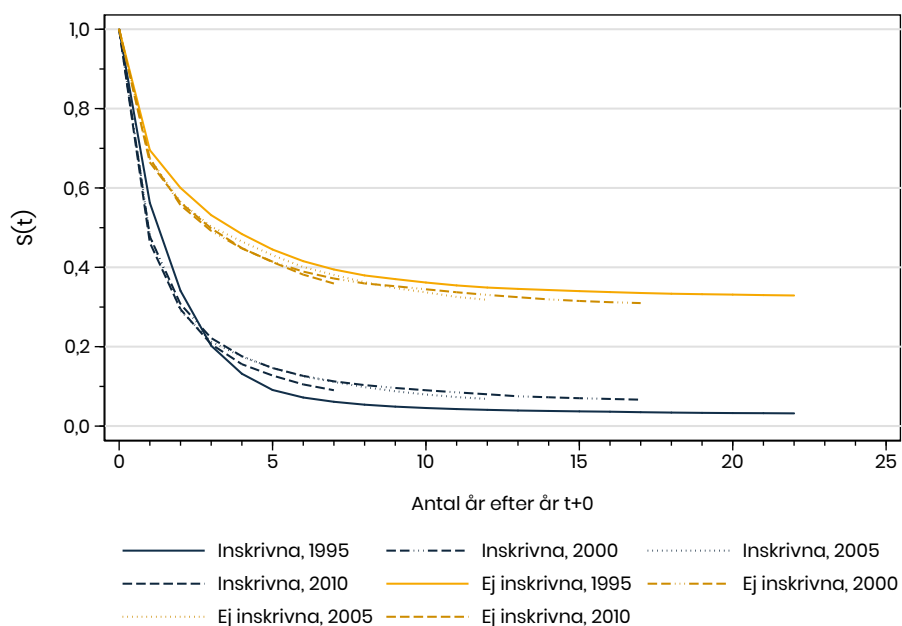
Det är relativt små skillnader mellan de år vi studerar (dvs. 1995, 2000, 2005 och 2010 i figuren ovan): sannolikheten att kvarstå som Uvas över tid följer samma mönster. Den enda något mer tydliga skillnaden är att 1995 avviker med en lägre skattad sannolikhet att kvarstå i Uvas-gruppen över tid. Det kan framstå som något oväntat mot bakgrund av att arbetsmarknadssituationen var betydligt sämre under åren efter 90-talskrisen. En trolig förklaring är att Uvas-gruppen just av denna orsak var betydligt större under 90-talets första hälft. En större del av ungdomskohorten var Uvas under en kortare period, och gruppen Uvas utgjordes därmed i högre grad av personer med relativt goda förutsättningar att ta sig in i arbete eller utbildning i takt med ett förbättrat konjunkturläge. En relativt stor andel av dem som var Uvas 1995 lämnade alltså gruppen inom något eller några

år. Detta resultat visar återigen att unga är en grupp som är särskilt känslig för konjunktursvängningar, men också att merparten av de unga som tvingats lämna ett arbete eller som inte lyckats ta sig in på arbetsmarknaden i samband med en lågkonjunktur har goda förutsättningar att relativt snabbt ta sig tillbaka då konjunkturläget förbättras.

Sedan tidigare vet vi att utrikes födda är överrepresenterade bland unga som varken arbetar eller studerar. Det är dock små skillnader vad gäller sannolikheten att lämna Uvasgruppen mellan dem som är födda i Sverige, födda i övriga Europa och födda i övriga världen. Det kan verka som ett något oväntat resultat. Det finns dock skillnader mellan Uvasgruppen födda i Sverige respektive födda utanför Sverige som verkar i olika riktning: inrikes födda som varken arbetar eller studerar har i betydligt högre grad en funktionsnedsättning (se figur B7 i bilaga 2), för denna grupp är sannolikheten att lämnas Uvasgruppen relativt låg (personer med funktionsnedsättningar kvarstår ofta lång tid som Uvas). Men om vi enbart jämför inrikes och utrikes födda bland dem som inte har en funktionsnedsättning är sannolikheten att kvarstå som Uvas högre bland utrikes födda.

Vi visar i Figur 17 motsvarande skattning av sannolikheten att lämna Uvasgruppen över tid och för olika perioder, men där vi delat in gruppen efter om dem som var respektive inte var inskrivna vid Arbetsförmedlingen. Figuren visar att variationen över tid är ganska liten, men att skillnaderna mellan dessa två grupper är stor för samtliga studerade år. Betydligt fler lämnar Uvas-gruppen inom något eller några år bland dem som var inskrivna vid Arbetsförmedlingen. Resultatet skulle delvis kunna bero på den service som Arbetsförmedlingen erbjuder till dem som är inskrivna i form av exempelvis jobbsökaraktiviteter, studievägledning och programinsatser av olika slag, liksom kontroll av de arbetsökandes sökbeteende. Men sannolikt beror skillnaden till större del på att Uvasgruppen som är inskrivna i högre grad vill och kan ta ett jobb eller börja studera.

Figur 17 Överlevnadsfunktion för Uvas 20–25 år som inskrivna vid Arbetsförmedlingen år 1995, 2000, 2005 respektive 2010

2.6 Långsiktiga arbetsmarknadsutfall

Unga som varken arbetar eller studerar ett givet år saknar per definition inkomst från arbete eller studier. Men hur ser deras arbetsmarknadsutfall ut på längre sikt jämfört med unga som inte var Uvas? Vi beskriver här deltagande i studier, sysselsättning, inkomster från arbete och näringsverksamhet och mottagande av försörjningsstöd på lång sikt för 20–25-åringar som var antingen Uvas eller befann sig i arbete eller studier ett givet år (1995, 2000, 2005 och 2010). Vi följer därefter individerna till och med 2018.³⁸

Resultatet kan sammanfattas på följande vis.³⁹ Både på kort och lång sikt är de som var Uvas minst ett år i lägre grad sysselsatta och har som grupp genomsnittligt lägre arbetsinkomster än unga som samma år inte var Uvas. Skillnaderna mellan dem som ett givet år var Uvas och dem som samma år arbetade eller studerade är stora även på lång sikt. Det är ett resultat som gäller alla perioder vi

³⁸ Det hade varit önskvärt att också belysa i vilken utsträckning den som idag är Uvas i framtiden riskerar att ägna sig åt kriminalitet (eller om anledningen till att man varken studerar eller arbetar är att man ägnar sig åt brottslig aktivitet). Tyvärr har vi inga uppgifter om kriminalitet i våra registerdata och kan därför inte studera sådana utfall.

³⁹ Vi redovisar av utrymmesskäl inte alla resultat som diskuteras i avsnittet som figurer eller tabeller.

studerat. Exempelvis skiljer sig sysselsättningsgraden mellan de som var Uvas respektive inte Uvas år 2000 närmare 30 procentenheter efter 15 år, och skillnaden i genomsnittlig årsinkomst av arbete var närmare 160 000 kr vid samma tidpunkt. Det är dock rimligt att det förekommer skillnader i termer av anknytning till arbetsmarknaden mellan dem som var respektive inte var Uvas ett givet år – personer som av olika skäl inte har möjlighet att arbeta eller studera tillhör Uvasgruppen, och kan till viss del förväntas kvarstå i denna grupp under en lång tid. Exempelvis återfinns personer som mottagit aktivitetsersättning till övervägande del inom Uvasgruppen, och aktivitetsersättning riktas just till personer som har en sjukdom eller en funktionsnedsättning som gör att de inte har möjlighet arbeta under minst ett år. Skillnaderna i termer av sysselsättning och genomsnittliga arbetsinkomster mellan dem som var respektive inte var Uvas ett givet år minskar om vi exkluderar samtliga som mottagit aktivitetsersättning (under det år då vi börjar mäta). Skillnaderna är dock ändå betydande över tid, och de som var Uvas kommer inte ikapp. Exempelvis var skillnaden i sysselsättningsgrad mellan dem som var Uvas respektive inte Uvas år 2000 exklusive samtliga som detta år mottog aktivitetsersättning 22 procentenheter efter 15 år (se figur B8 i bilaga 2), och närmare 140 000 kr i genomsnittlig årsinkomst av arbete.

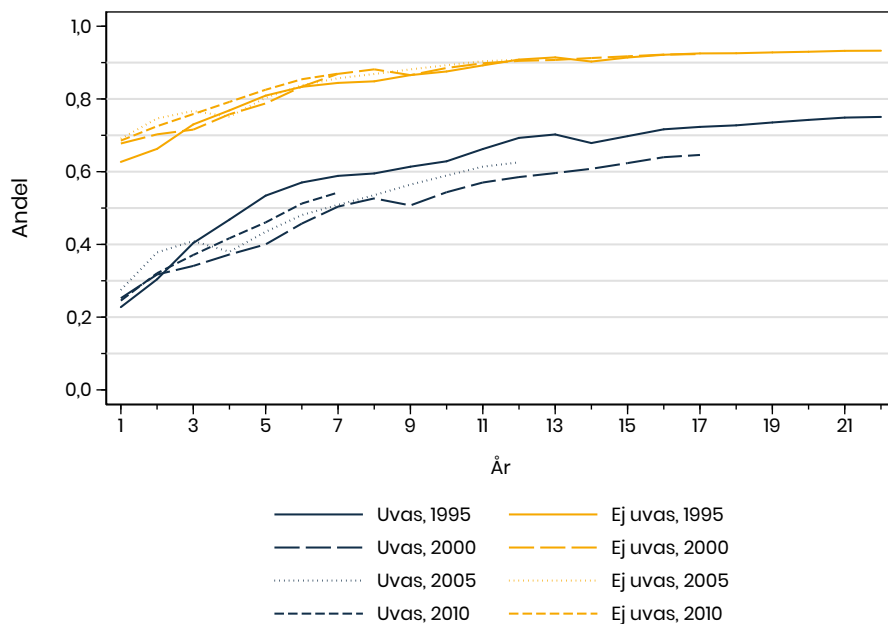
Skillnaden i mottagande av försörjningsstöd minskar över tid mellan grupperna (Uvas resp. ej Uvas), men även med detta mått kvarstår betydande skillnader för alla år och perioder vi studerat.

Upp till fem år efter det år vi börjar mäta (1995, 2000, 2005 respektive 2010) mottog de som inte tillhörde Uvasgruppen i högre grad studiemedel. Därefter är skillnaderna små mellan grupperna. Det är ett förväntat resultat då det är betydligt vanligare bland dem som inte var Uvas att genomgå en eftergymnasial utbildning. Andelen som studerar sjunker sedan gradvis med stigande ålder.

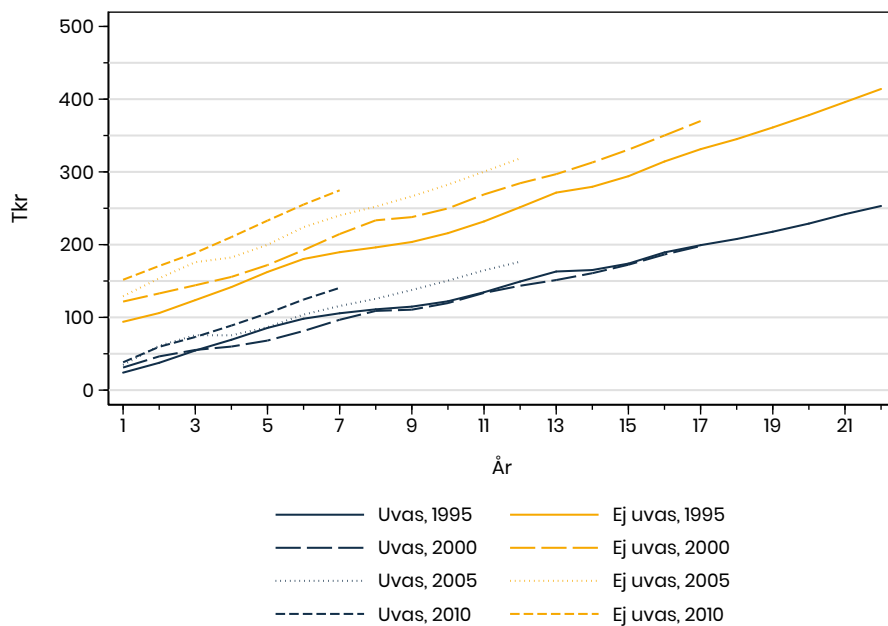
Vi studerar även utfall där vi delat upp Uvas-gruppen efter om de var inskrivna som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen eller inte. De skillnader som vi tidigare pekat på mellan dessa grupper kan vi även se på lång sikt. I korthet kan resultaten sammanfattas på följande sätt: Uvas som var inskrivna som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen är över tid i högre grad sysselsatta och har högre genomsnittliga årsinkomster av arbete för alla år vi studerar relativt inaktiva Uvas. Det är dock stor skillnad på sysselsättningsnivån över tid mellan dem som ett givet år var inskrivna och Uvas relativt unga som inte var Uvas vid samma tidpunkt. Omkring 90 procent av de unga som inte var Uvas år 2002 var sysselsatta femton år senare. Motsvarande andelar för arbetssökande Uvas var knappt 70 procent och för inaktiva Uvas omkring 55 procent. Det är betydligt vanligare bland dem som var inaktiva Uvas att få aktivitetsersättning, medan det

är vanligare bland arbetssökande Uvas att motta studiemedel, arbetslöshetsersättning och försörjningsstöd.

Figur 18 Andel sysselsatta på lång sikt, Uvas och ej Uvas, 20–25 år

Figur 19 Genomsnittlig inkomst på lång sikt, Uvas och ej Uvas , 20–25 år

2.7 Uvas-måttet vs. arbetslöshetsmåttet

I den offentliga statistiken redovisas i regel det vanliga arbetslöshetsmåttet mätt via arbetskraftsundersökningarna (AKU) som ett storleksmått för andelen unga som står utanför arbete. Arbetslöshetsmåttet (enligt AKU-definitionen) mäter andelen unga som under en given mätvecka har sökt men inte utfört något betalt arbete som andel av arbetskraften i samma åldersintervall. Det finns flera skäl att förvänta sig att detta mått kan ge en överdriven bild av ungdomars problem på arbetsmarknaden. För det första beräknas kvoten utifrån arbetskraftens storlek – inte befolkningen.⁴⁰ Eftersom många unga inte ingår i arbetskraften medan de flesta vuxna gör det, så innebär detta att man felaktigt kan tro att var femte ungdom saknar arbete när ungdomsarbetslösheten är 20 procent, medan denna uppfattning i stort sett skulle vara korrekt för personer mellan 30 och 50 års ålder. För det andra räknas heltidsstuderande som söker jobb som arbetslösa. En stor majoritet av dessa kan förväntas komma i arbete efter avslutade studier. Samtidigt räknas unga som varken arbetar eller studerar och som inte sökt arbete inte som arbetslösa. Även om Uvasgruppen är heterogen kan vi förvänta oss att en relativt stor andel av dessa ungdomar har problem att ta sig in på arbetsmarknaden. De två måtten – arbetslöshetsmåttet och Uvasmåttet – är därför bra komplement till varandra även om grupperna överlappar. Och om vi är intresserade av ett mått som fångar risken för framtida dåliga arbetsmarknadsutfall talar mycket för att Uvas-måttet är att föredra framför arbetslöshetsmåttet.

Arbetslöshetsmåttet bör å andra sidan ge en bättre uppfattning om andelen arbetslösa unga som inte jobbar men som står till arbetsmarknadens förfogande och som därför kan ses som en del av den potentiella arbetsstyrkan.

För att undersöka hur väl Uvas- respektive arbetslöshetsmåttet kan signalera framtida problem på arbetsmarknaden har vi tittat på framtida utfall för personer i de båda grupperna. Om framtida långsiktiga utfall systematiskt ser sämre ut för Uvas, så är detta konsistent med att det är ett större problem att ingå i denna grupp än att vara arbetslös.

Som exempel på skillnaden mellan måtten visar vi nedan två figurer över långsiktig sysselsättningsgrad och genomsnittliga arbetsinkomster (Figur 20 och Figur 21) bland dem som tillhörde Uvas-gruppen respektive var arbetslösa år 2000 och 2010. I det här fallet har vi inte tillgång AKU-uppgifter utan identifierar de arbetslösa såsom de som var inskriva som arbetssökande vid Arbetsför-

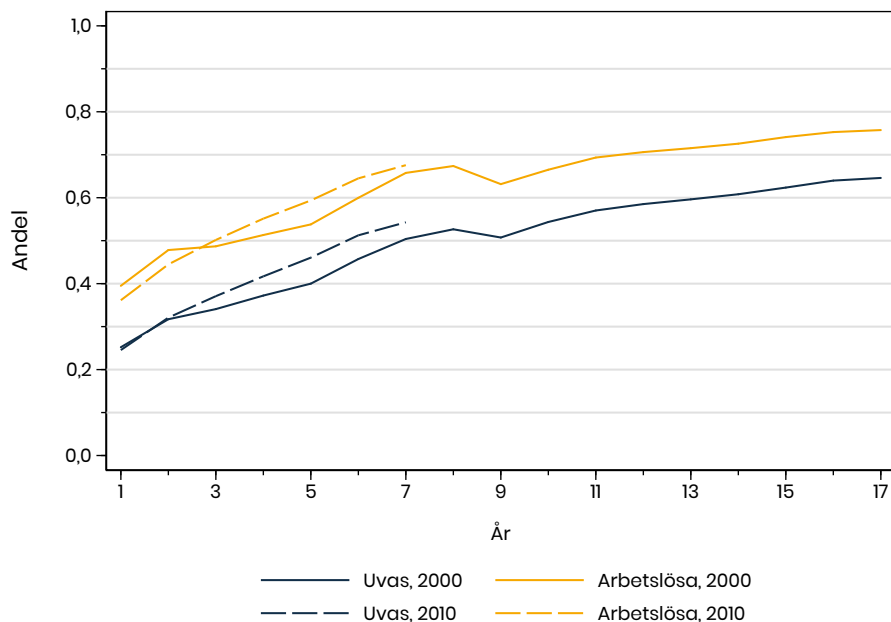
⁴⁰ Arbetskraften utgörs av de i befolkningen som antingen är sysselsatta eller som är arbetslösa och aktivt sökt arbete i anslutning till mätillfället. Många ungdomar ägnar sig åt studier utan att söka jobb, och ingår då inte i arbetskraften.

medlingen⁴¹ minst en dag i november (2000 respektive 2010) samt inte var sysselsatta enligt novembermåttet i RAMS sysselsättningsstatistik. Sannolikt är det därför ett större överlapp mellan grupperna i denna indelning än vad som hade varit fallet om vi hade haft tillgång till uppgifter från AKU. Detta återspeglar att AKU-måttet inte förutsätter att individen ska söka arbete via Arbetsförmedlingen (det är rimligt att tro att många heltidsstuderande söker jobb men inte är inskrivna vid AF). Sannolikt inkluderar således AKU-måttet betydligt fler studerande som sökt jobb. Vi underskattar därför troligen eventuella skillnader i långsiktiga arbetsmarknadsutfall mellan Uvas och arbetslösa i denna beräkning jämfört med om vi hade haft tillgång till uppgifter från AKU.

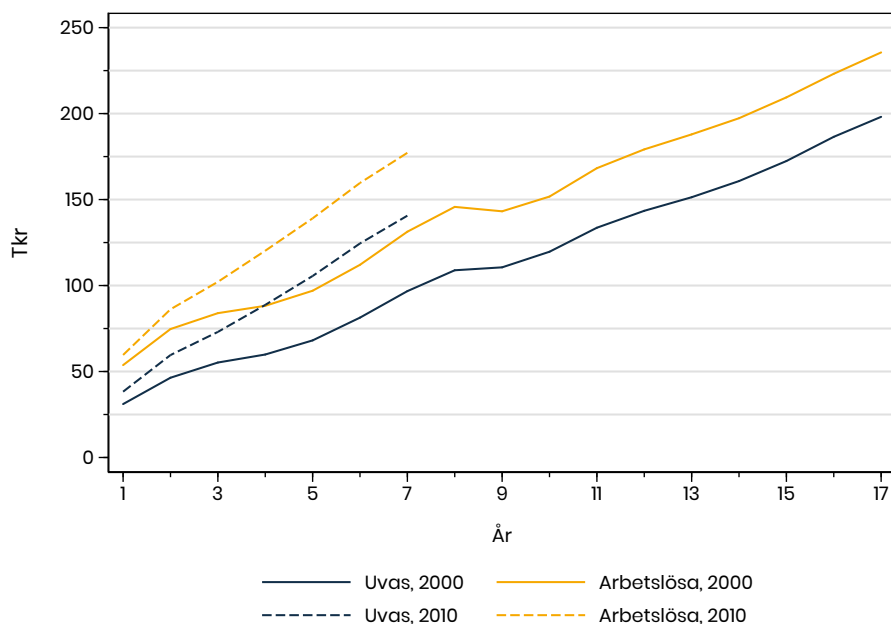
Figuren visar att Uvas-gruppen på både kort och lång sikt är sysselsatta i lägre grad och har lägre inkomster av arbete än gruppen av arbetslösa. Som förväntat är sålunda Uvas-måttet en bättre indikator på vilka unga som över tid kan förväntas ha stora problem att etablera sig på arbetsmarknaden relativt arbetslöshetsmåttet. I Figur B8 i bilaga B visar vi även andelen Uvas och arbetslösa med försörjningsstöd. Andelen med försörjningsstöd är på kort sikt högre inom gruppen arbetslösa relativt Uvas. Det är förväntat mot bakgrund av att gruppen inskrivna arbetslösa till exempel består av många nyanlända (som ofta har försörjningsstöd under en begränsad period) medan Uvas-gruppen i högre grad inkluderar personer med funktionsnedsättning och som därför har andra typer av ekonomiskt stöd. På lång sikt är skillnaderna dock små vad gäller mottagande av försörjningsstöd.

⁴¹ Vi undantar inskrivna med olika typer av subventionerade jobb: offentligt skyddat arbete, Samhall, start av näringsverksamhet, lönebidrag, anställningsstöd och nystartsjobb.

Figur 20 Sysselsättningsgrad på lång sikt för Uvas respektive arbetslösa år 2000 och 2010

Figur 21 Genomsnittlig inkomst av arbete på lång sikt för Uvas respektive arbetslösa år 2000 och 2010

2.8 Sammanfattning – Uvasbeskrivning

De unga som varken studerar eller arbetar är inte en slumpmässig grupp. Tvärtom finns en tydlig överrepresentation i gruppen av ungdomar med utländsk bakgrund, låg utbildning och, särskilt, med funktionsnedsättningar. Vi ser dessutom att vi har en överrepresentation av gifta (men inte ogifta) kvinnor och unga från hushåll (eller personer) som mottar försörjningsstöd. Andelarna Uvas varierar också över konjunkturcykeln – högre andelar i lågkonjunktur och lägre i högkonjunktur.

Vi ser vidare regionala mönster där andelen som varken arbetar eller studerar varierar relativt mycket över tid och med konjunkturläge, men där det finns varaktiga skillnader mellan regioner i meningen att lokala arbetsmarknader med låga (eller höga) nivåer av Uvas ett givet år också historiskt ofta har haft relativt sett låga (eller höga) Uvasnivåer. Vidare tycks genomsnittliga egenskaper (som exempelvis genomsnittlig utbildningsnivå i regionen och andelen utomeuropeiskt födda) bland regionernas invånare i högre grad samvariera med andelen Uvas än regionernas näringslivsstruktur i termer av diversifiering och branschinriktning.

En stor andel av dem som är Uvas ett givet år finner ett jobb eller påbörjar en utbildning nästa år, men en betydande andel av dem som är Uvas i minst tre år fortsätter att vara Uvas i minst tio år. Sannolikheten att lämnas Uvas-gruppen är betydligt lägre bland unga med en funktionsnedsättning. Dessa blir ofta kvar i Uvas-gruppen under mycket lång tid. Uvas som är arbetssökande vid Arbetsförmedlingen lämnar, å andra sidan, Uvas-gruppen snabbare än dem som inte söker jobb.

Vi ser också att de som var Uvas minst ett år både på kort och lång sikt i lägre grad är sysselsatta och som grupp har genomsnittligt lägre arbetsinkomster än unga som samma år inte var Uvas. Skillnaderna mellan de som ett givet år var Uvas och de som samma år arbetade eller studerade är stora även på lång sikt.

Slutligen visar vår analys att sambandet mellan att vara Uvas idag och dåliga framtida arbetsmarknadsutfall är starkare än motsvarande samband mellan arbetslöshet idag och dåliga framtida utfall.

3 Unga som varken arbetar eller studerar – en litteraturöversikt⁴²

I detta avsnitt går vi igenom internationell (och svensk) forskning och vad den kan säga om Uvas ur ett antal perspektiv: individuella och regionala faktorer som

⁴² I Bilaga 1 redogör vi för hur översikten genomfördes.

samvarierar med förekomsten samt samband mellan att vara Uvas och olika framtida arbetsmarknadsutfall.

3.1 Individrelaterade (f)riskfaktorer⁴³

Alla unga löper inte samma risk att bli en ung person som varken arbetar eller studerar, utan vissa individegenskaper samvarierar systematiskt med att man varken arbetar eller studerar som ung vuxen. I vår litteraturöversikt har vi identifierat ett relativt stort antal undersökningar av individrelaterade faktorer som predicerar att man blir Uvas. Generellt återfinns i studierna inte så många samband som förvånar (åtminstone oss).

Vi ser, för det första, att olika indikatorer på en ”bra” *uppväxt(miljö)* predicerar en lägre sannolikhet att bli Uvas. Det handlar både om den fysiska miljön (exempelvis boende, tillgång till internet, bil i hushållet) som om föräldrarnas utbildningsbakgrund, arbetsmarknadshistorik och mått på engagemang i barnens uppväxt. Ett resultat som möjligen kan ses som överraskande är att för studiemotiverade barn tycks långvarig icke-sysselsättning för deras föräldrar⁴⁴ samvariera med en lägre sannolikhet att bli Uvas. Om det återspeglar selektion (”barn som är studiemotiverade trots dåliga hemförhållanden löper liten risk att bli Uvas”) eller kausalitet (”för studiemotiverade barn är det viktigt att anstränga sig så att det inte går som för deras föräldrar”) går inte att avgöra med den design som studien (Schoon, 2014) använder.

För det andra ser vi att ett antal *personliga egenskaper eller levnadsvillkor*, som på ett allmänt plan signalerar att en person är framgångsrik i andra dimensioner eller har ”goda” levnadsförhållanden, samvarierar med en lägre risk att inte lyckas på arbetsmarknaden och bli Uvas (och vice versa). Att ha låg födelsevikt, dålig hälsa (såväl somatisk som mental), funktionsnedsättning, liksom att ha omvårdnadsansvar (om man är kvinna), vara ensam förälder, ha arbetslösa vänner är förenat med en ökad sannolikhet att bli Uvas. Att ha god kognitiv liksom icke-kognitiv förmåga är däremot förknippat med en lägre Uvas-risk, liksom sannolikt att ha studerande vänner.

⁴³ Det här avsnittet sammanfattar resultaten i studierna avseende individrelaterade (f)riskfaktorer som presenteras i Tabell A1 i Bilaga 1. Det rör sig om knappt 20 studier. De faktorer som identifieras i studierna kan handla såväl om sådant som sannolikt är kausala effekter som om rena korrelationer. Distinktionen mellan dessa typer av samband är förstås viktig när man diskuterar insatser som riktar sig till Uvas. I detta avsnitt nöjer vi oss med att enbart ha beskrivande ambitioner; sammanfattningsvis handlar det alltså om faktorer som förutsäger att en individ blir (eller inte blir) Uvas. Långt ifrån alla studier i vår översikt är noggranna med att upprätthålla rågången mellan olika typer av samband (kausalitet och korrelation).

⁴⁴ Föräldrarnas sysselsättningsstatus mäts i denna studie på hushållsnivå, inte för de enskilda föräldrarna.

Vissa *personlighetsdrag (eller beteenden), preferenser och attityder* predicerar också att man med större sannolikhet blir Uvas: att ha blivit avstängd från skolan, beteendeproblem, dåligt självförtroende, att man anser att man har små möjligheter att påverka sina utfall, att vara rökare och att uppge att man vill eller kanske vill sluta skolan efter den obligatoriska skolgången. Föga förvånande gäller det omvända om man är flitig och anstränger sig, har en positiv attityd till skolan eller uppfattar sig som studieorienterad.

Goda *utbildningsresultat och insatser* är typiskt förknippade med minskad risk att bli Uvas (och det omvända gäller misslyckanden i skolan). Att klara gymnasiet, att ha bra betyg i grundskola och gymnasium och goda provresultat är förknippade med en lägre sannolikhet för att bli Uvas, medan det motsatta gäller om man lämnat skolan tidigt (inklusive hoppat av gymnasiet) eller skolkat. Även tidigare *erfarenheter från arbetsmarknaden* samvarierar med Uvas-status. Tidigare arbetslöshet hänger ihop med en större sannolikhet att bli Uvas, medan det omvända gäller av att tidigare ha arbetat eller att nyligen ha studerat.

3.2 Framtida arbetsmarknadsutfall

Uppenbarligen är det svårare att göra övergången från skola till arbetsliv i ett dåligt arbetsmarknadsläge. Antalet nyanställningar är typiskt mindre i en nedåtgående konjunktur eller i en lågkonjunktur, och de som ska ta klivet från skolan ut i arbetslivet är beroende av att bli anställda, och inte bara av att behålla ett jobb. Risker blir därför större att man blir arbetslös som ung när man går ut på arbetsmarknaden i ett dåligt arbetsmarknadsläge. Att gå ut på arbetsmarknaden i ett dåligt arbetsmarknadsläge går därför rimligen hand i hand med olika mindre önskvärda arbetsmarknadsutfall på kort sikt, men det finns också en risk att en tidig period av arbetslöshet kan öka de arbetsmarknadsrelaterade problemen även på längre sikt. Förutom att man går miste om arbetsplatsförlagt lärande och tillhörande löneutveckling på jobbet, så vet vi att arbetslöshet kan vara en negativ signal till presumtiva arbetsgivare som kan medföra ökad framtida risk för arbetslöshet/minskad chans att få ett jobb. Dessutom riskerar kunskaper och färdigheter att depreciera eller bli obsoleta. Även detta kan bidra till långsiktigt sämre arbetsmarknadsutfall.

Det finns en förhållandevis stor forskningslitteratur om långsiktiga konsekvenser av tidig arbetslöshet.⁴⁵ Standardresultatet i litteraturen är att ungdomsarbetslöshet tenderar att lämna efter sig långvariga ”ärr”. Dessa ärr kan innebära ökad risk för arbetslöshet, minskad sysselsättning, lägre löner och en sämre inkomstutveckling. Vår genomgång av litteraturen om eventuella långvariga

⁴⁵ Se exempelvis Nordström Skans (2004) för en empirisk analys av svenska erfarenheter och en kort genomgång av forskning om frågan.

effekter av att vara Uvas ger ett litet antal (med god vilja fem) träffar.⁴⁶ Huvudslutsatsen av genomgången är att (föga förvånande) även en tidig period utan arbete och studier liksom tidig arbetslöshet ser ut att ha negativa effekter även på längre sikt. Vi ska alltså förvänta oss att ungdomar som kommer ut på en dålig arbetsmarknad och varken studerar eller arbetar får en långvarigt sämre situation på arbetsmarknaden.

3.3 Regional variation i Uvas

Vi har sett att vissa individegenskaper tycks samvariera med risken att bli Uvas. Vi ska nu se om detsamma gäller olika regioner. Finns det regioner som systematiskt har en större förekomst av unga som varken arbetar eller studerar? Och om så är fallet, beror det på att ungdomar med liknande egenskaper är klustrade regionalt, eller återspeglar eventuella samband på regional nivå någonting utöver de ungas egenskaper? Vi har enbart lyckats identifiera två studier (Bradley m.fl. (2019) avseende Italien, Spanien och Storbritannien och Bray m.fl. (2016) som avser USA) som undersöker (till skillnad från beskriver) förekomsten av regioner som mer långvarigt avviker från genomsnittet när det gäller andelen Uvas och vilka faktorer som på regional nivå samvarierar med Uvas-nivån.⁴⁷

Huvudresultatet i Bray m.fl. (2016) är att det i USA går att identifiera distinkt åtskilda regioner med hög andel Uvas respektive med hög ungdomsarbetslöshet. Dessa regioner skiljer sig också signifikant från varandra i ett flertal dimensioner, bland annat vad gäller arresteringar för drogtillverkning, enkla lever med fattiga i landsbygdsregioner, långvarig fattigdom, utbildningsnivå i befolkningen, barnfattigdom, befolkning utan sjukförsäkring, socialt kapital och andel av de äldre som fick någon form av förtidspension. Generellt kännetecknas regionerna med höga andelar av Uvas av att invånarna har karaktäristika som signalerar svagare ställning på arbetsmarknaden än i regioner där ungdomsarbetslösheten är hög.

Bradley m.fl. (2019) skattar hur andelen Uvas och arbetslösa ungdomar i en region påverkas av andelarna i angränsande regioner. Sambandet är något starkare för arbetslöshet än för Uvas. I Storbritannien och Spanien är sambanden signifikant positiva, medan sambanden är signifikant negativa i Italien. Författarna argumenterar för att sambanden i Storbritannien och Spanien återspeglar

⁴⁶ De fem referenserna och huvudresultaten i dem återges i Tabell A2. Eftersom det finns ett visst överlapp mellan unga arbetslösa och Uvas ger sannolikt studier av långsiktiga effekter av ungdomsarbetslöshet en ledtråd om vad vi bör förvänta oss i termer av långsiktiga effekter av att vara Uvas. Överlappet är emellertid långt ifrån perfekt, så det är *à priori* en öppen fråga om hur mycket av lärdomarna om ungdomsarbetslöshetens långsiktiga konsekvenser som är direkt överförbara.

⁴⁷ De två studierna sammanfattas kortfattat i Tabell A1 i Bilaga 1.

hur näringslivet är lokaliserat regionalt med företag i perifera regioner som är mer cykliskt känsliga och handlar med varandra.⁴⁸

3.4 Sammanfattning – en beskrivning av gruppen unga som varken arbetar eller studerar

I vår litteraturöversikt ser vi i huvudsak resultat som pekar i samma riktning som dem vi själva redovisar utifrån svenska data. Vi ser, för det första, att olika indikatorer på en ”bra” *uppväxt(miljö)* predicerar en lägre sannolikhet att bli Uvas. Det handlar både om den fysiska miljön och om föräldrarnas utbildningsbakgrund, arbetsmarknadshistorik och mått på engagemang i barnens uppväxt.

För det andra ser vi att ett antal *personliga egenskaper* som signalerar att framgång i andra dimensioner och ”goda” levnadsförhållanden, samvarierar med en lägre risk att inte lyckas på arbetsmarknaden och bli Uvas (och vice versa).

För det tredje finner vi resultat som tyder på att vissa *personlighetsdrag (eller beteenden)*, *preferenser och attityder* också samvarierar (negativt eller positivt) med att man blir Uvas: att ha blivit avstängd från skolan, beteendeproblem, dåligt självförtroende, att man anser att man har små möjligheter att påverka sin livssituation, att vara rökare och att uppge att man vill eller kanske vill sluta skolan efter den obligatoriska skolgången (positivt), respektive om man är flitig och anstränger sig, har en positiv attityd till skolan eller uppfattar sig som studieorienterad (negativt).

För det fjärde är goda *utbildningsresultat och utbildningsinsatser* förknippade med minskad risk att bli Uvas (och det omvända gäller misslyckanden i skolan). Även tidigare *erfarenheter från arbetsmarknaden* samvarierar med Uvas-status. Tidigare arbetslöshet är förknippad med större sannolikhet att bli Uvas, medan det omvända gäller att tidigare ha arbetat eller att nyligen ha studerat.

I vår litteraturöversikt ser vi inte så mycket resultat som avser regional variation annat än att även i USA tycks vissa regioner vara varaktigt förknippade med höga andelar av Uvas. En intressant skillnad mellan Sverige och USA är att regioner i Sverige med höga Uvas-nivåer också typiskt har höga nivåer av ungdomsarbetslöshet. Detta mönster framträder inte på samma sätt i USA. Vi vill inte spekulera i vad denna skillnad kan återspegla.

Det finns inte en uppsjö av studier i den internationella forskningen som undersöker om tidiga perioder av att varken arbeta eller studera tycks vara för-

⁴⁸ Författarna argumenterar för att man inte ser samma samband i Italien som i Storbritannien och Spanien därför att företag i nord och syd i Italien endast i begränsad utsträckning interagerar med varandra. Det är dock oklart för oss hur detta kan leda till ett signifikant negativt samband mellan nivåerna i närliggande italienska regioner.

knippade med sämre framtida arbetsmarknadsutfall ("ärrbildning"). De få resultat vi har identifierat tyder emellertid på att så är fallet.

4 Politik för att förbättra hur det går på arbetsmarknaden för dem som är eller riskerar att bli Uvas

Politiken för att hålla nere antalet unga som varken arbetar eller studerar kan påverka ungdomar i olika situationer och på en rad olika sätt. Det finns insatser för unga med risk att bli Uvas. Det handlar då främst om insatser för att förhindra att unga lämnar skolan i förtid eller med för dåliga resultat. I en svensk kontext är det verksamheter som hör hemma i skolan eller i socialtjänsten. Det finns vidare insatser för att förmå dem som hoppat av skolan att återgå till studier. Dessa insatser ligger närmast kommunerna i Sverige via deras aktivitetsansvar (tidigare kallat uppföljningsansvar).⁴⁹ För dem som är färdiga med studierna finns insatser för att underlätta övergången från skola till arbete. Detta handlar både om att utforma skolan så att övergången underlättas och om hjälp med vägledning och matchning mot jobb.⁵⁰ Den här typen av aktiviteter ligger i Sverige inom kommunernas ansvarsområde eller inom Arbetsförmedlingens. För dem som misslyckats med övergången från skola till arbetsliv kan detta kompletteras med insatser för att öka deras anställningsbarhet. Det är en huvuduppgift för den statliga Arbetsförmedlingen, men även kommunerna ägnar avsevärda resurser åt denna så kallade rustande verksamhet. Slutligen kan resurser sättas in för att motverka specifika hinder för unga med en utsatt ställning. Även här ligger ansvaret i Sverige både hos den statliga arbetsmarknadspolitiken och hos kommunerna.

I det här avsnittet presenterar vi resultatet av vår litteratursökning för att i första hand ge en bred bild av vad forskningen säger om vilka typer av insatser som enligt studier med en god forskningsdesign tycks ha gett goda resultat. Vi försöker alltså ge en bild av forskningsläget när det gäller "kausala" effekter, det vill säga studier som belägger orsakssamband, av olika politikinsatser som har använts för unga som är eller riskerar att bli Uvas. Ambitionen har inte varit att identifiera resultat som avser alla typer av insatser för att förhindra att unga blir Uvas, utan vårt intresse har i första hand koncentrerats till studier av olika arbetsmarknadspolitiska insatsers effekter på ungdomars arbetsmarknadsutfall.

⁴⁹ Det kommunala aktivitetsansvaret beskrivs exempelvis i Skolverket (2016).

⁵⁰ Betydelsen av studie- och yrkesvägledning diskuteras i SOU 2019:4, som delvis refererar resultat från Musset & Kureková (2018).

Vi har också identifierat några studier som undersöker politikinsatser som syftar till att påverka unga arbetslösa att återgå till eller fullfölja studier. Det vi framför allt valt bort i vår genomgång är den mycket stora litteratur som avser hur skolresultat påverkas av de resurser som skolan får till sitt förfogande, skolans arbetssätt och organisation.⁵¹

Efter genomgången av internationell forskning om effekter av politik för att motverka att ungdomar varken arbetar eller studerar ger vi en kort presentation av den svenska arbetsmarknadspolitiken för ungdomar som en bakgrund till en relativt utförlig genomgång av effekterna av den svenska arbetsmarknadspolitiken för (arbetslösa) ungdomar enligt tillgänglig forskning.

4.1 Internationell forskning om effekter av arbetsmarknadspolitik för arbetslösa ungdomar⁵²

Det är inte meningsfullt att tala om insatser som riktas till gruppen av unga som inte arbetar eller studerar. Som vi noterade i inledningen till avsnitt 4, så kommer insatserna att riktas till unga i olika situationer: i skolan, i övergången från skola till arbetsliv eller i situationer där man har misslyckats att få ett arbete (eller lämnat skolan utan att söka jobb). En annan sida av samma mynt, som vi också har konstaterat, är att gruppen är heterogen eftersom den definieras utifrån vad personen inte gör. Men vi har sett att en viktig delgrupp är de arbetslösa. Vi såg exempelvis att ungefär hälften av de svenska 20–24-åringarna som varken arbetar eller studerar söker jobb via Arbetsförmedlingen. Gruppen arbetslösa ungdomar har också varit föremål för arbetsmarknadspolitiska insatser i många länder.

Vår litteratursökning gav ett antal träffar på studier av effekter av arbetsmarknadspolitik för ungdomar. Några av dessa träffar avser ambitiösa systematiska litteraturöversikter (Britton m.fl., 2011; Caliendo & Schmidl, 2016; Carcillo m.fl., 2015; Kluve, 2014; Kluve m.fl., 2017; OECD, 2016). Vår redogörelse för den internationella forskningen bygger väsentligen på dessa, särskilt Kluve m.fl. (2017). Denna översikt sammanfattar resultaten från 113 studier av 107 insatser i 31 länder. Vi redovisar också några resultat från studier som inte diskuteras i de nämnda översikterna.

Ett resultat i Kluve m.fl. (2017), som i viss mån avviker från det vi ser i de svenska studierna, är att ungdomsprogram i en majoritet av de studier som före-

⁵¹ Vi har valt bort studier (när det inte gäller vad som väsentligen är deskription) som inte på ett någorlunda trovärdigt sätt identifierar kausala effekter. Vi presenterar dock resultaten i några översikter som sammanfattar resultaten i studier av effekter insatser för att påverka övergången från skola till arbetsliv i avsnitt 4.2.1.

⁵² I Bilaga 1 redogör vi för hur översikten genomfördes.

dras har *positiva effekter på sysselsättning och inkomster*. Effekterna varierar emellertid när det gäller programmens utformning och genomförande, målgrupper och de studerade ländernas inkomstnivåer.

När det gäller ländernas inkomstnivåer är mönstret i Kluve m.fl. (2017) att programmen har *bäst effekter i låg- och medelinkomstländer*. Författarna spekulerar i att detta kan återspegla att ungas problem i rikare länder ofta kan beskrivas som ett kompetensgap som är för stort för att kunna åtgärdas via ett arbetsmarknadspolitiskt program. Det finns inga tecken på att vissa program eller kombinationer av program systematiskt uppvisar bättre resultat i *höginkomstländer*, även om det möjligen finns vissa tecken på att *arbetsmarknadsutbildning ofta har bättre effekter* än andra program på sysselsättning och inkomster.

När det gäller *målgruppen*, är mönstret i översikten att man ser bättre effekter när programmen riktas till ”svaga grupper”. *Profilering*⁵³ och *individuell uppföljning* ser också ut att vara förknippade med bättre resultat. Vidare ser program med *kedjor av insatser* allmänt ut att ge bättre resultat, även om ingen enskild kombination alltid ger bättre effekter. Det finns alltså stöd för att en kombination av profilering, som identifierar svaga grupper, och individuellt utformade kombinationer av insatser för personer från dessa grupper kan vara ett framgångsrikt arbetssätt.

Mot bakgrund av den pågående utveckling i Sverige där fristående (privata) aktörer får en allt större roll i utförandet av arbetsmarknadspolitiska insatser är det intressant att översikten inte identifierar systematiska skillnader i resultat mellan *olika typer av utförare* (offentliga, privata, civilsamhälle).⁵⁴

Översikten i Caliendo & Schmidl (2016) grupperar sina resultat efter typ av insats. Effekter av *arbetsmarknadsutbildning* skattade i 19 studier och åtta länder redovisas. Översikten finner blandade sysselsättningsresultat av program där inläringen främst sker i klassrumsmiljö och inte ute på arbetsplatser (både positiva och negativa skattade effekter). Vidare tycks positiva effekter på sysselsättning ofta gå hand i hand med nolleffekt på arbetslöshet och negativ effekt på övergång till reguljär utbildning. Detta mönster kan tyda på att klassrumsbaserade program ersätter snarare än kompletterar reguljär utbildning. Sysselsättningseffekterna i de fyra studierna av program som blandar klassrumsbaserat och arbetsplatsbaserat lärande är blandade och innefattar positiva effekter, nolleffekter och negativa effekter. Studier där man jämför utbildningsprogram med

⁵³ Profilering innebär att man utifrån personliga egenskaper bedömer exempelvis hur svårt en arbetslös person kan förväntas ha det att hitta ett arbete.

⁵⁴ Slutligen kan vi notera att de mönster man finner inte är beroende av om studierna grundas på kontrollerade experiment eller om de grundas på jämförelser mellan personer som inte slumpats till att få eller inte få ta del av en insats (observationsstudier).

andra typer av insatser tenderar att visa att utbildning ger bättre effekter än tillfälliga offentliga jobb, men sämre effekter än subventionerade anställningar.

Caliendo & Schmidl (2016) diskuterar vidare skattade effekter av *arbetsförmedling och kontroll av sökbeteende* från 16 studier av program från åtta länder. Arbetsförmedling (med eller utan kontroll) ger i en majoritet av studierna positiva resultat både på kort och lång sikt, medan övervakning/kontroll ger en kortsiktigt positiv sysselsättningseffekt men negativa långsiktiga effekter på arbetskraftsdeltagandet.

Subventionerade anställningar har enligt åtta studier från sex länder övervägande positiva effekter på sysselsättning, men oftast ingen eller en negativ effekt på övergång till studier. Ingen av de refererade studierna undersöker förekomst eller storlek av dödvikts- och undanträngningseffekter.⁵⁵

Caliendo & Schmidl (2016) identifierar åtta studier från tre länder av *tillfälliga offentliga jobb*. Ingen av studierna hittar positiva effekter – programmen har enligt skattningarna inga eller negativa effekter för deltagarna.

Översikten i Kluve (2014) leder i tillämpliga delar till likartade slutsatser som dem i Caliendo & Schmidl (2016). Kluve pekar dessutom på att programeffekterna generellt ser sämre ut i länder med strikt anställningsskydd samt att såväl subventionerade jobb som förmedlingsinsatser är förknippade med betydande undanträngningseffekter. Kluve hävdar också att resultaten tyder på att arbetsmarknadsutbildning ger bättre effekter med en längre uppföljningshorisont samt att program som inte leder till en examen bör vara högst 5–6 månader långa.

Cammeraat m.fl. (2017) och Hernæs m.fl. (2017) studerade båda effekter av program för unga med socialbidrag i Nederländerna respektive Norge med delvis motstridiga resultat. Enligt resultaten i Cammeraat m.fl. (2017) gav ett aktiveringsprogram för Uvas som var socialbidragstagare en statistiskt signifikant och stor effekt på socialbidragstagande, men ingen signifikant effekt på mängden unga som varken arbetade eller studerade. Insatsen minskade alltså socialbidragsberoendet utan att öka antalet tidigare socialbidragstagare i arbete eller studier. Hernæs m.fl. (2017) fann en signifikant negativ effekt på socialbidragstagande och en signifikant positiv effekt på fullbordade gymnasiestudier av att betinga socialbidragen till unga på olika typer av villkor (exempelvis deltagande i rådgivning, deltagande aktiveringsprogram).

⁵⁵ En insats sägs vara förknippad med dödviktseffekter om den syftar till att åstadkomma något som skulle ha inträffat ändå, exempelvis att man subventionerar en arbetsgivare för att anställa en person som skulle ha fått jobbet även i frånvaro av subventionen. En insats sägs vara förknippad med undanträngningseffekter om stödet till en person samtidigt innebär att man försvårar situationen för någon annan. Detta kan exempelvis vara fallet om en anställningssubvention innebär att en arbetsgivare väljer att anställa en person med subvention i stället för en annan person utan ett sådant stöd.

Dal Bianco m.fl. (2015) undersökte effekter av olika typer av arbetsmarknadspolitik genom att utnyttja variation över tid i 30 länder mellan 1990 och 2012. Fokus var särskilt på effekter av insatser som infördes i samband med den internationella finanskrisen. De fann bland annat att vissa av de studerade arbetsmarknadspolitiska programmen, nämligen de använda måtten på rehabiliterande insatser och arbetsmarknadsutbildning, särskilt under krisår bidrog till en lägre ungdomsarbetslöshet.

4.2 Effekter av insatser för unga som varken arbetar eller studerar men inte är arbetslösa⁵⁶

Det finns också ett mindre antal studier som undersöker effekter av insatser inte bara för arbetslösa ungdomar, utan för hela gruppen unga som varken arbetar eller studerar eller delgrupper som inte är arbetslösa. Det handlar då inte bara om övergång till arbete, utan även till reguljära studier. Dessutom diskuteras effekter av olika insatser för att förhindra förtida avhopp från skolan och insatser för att underlätta övergången från skola till arbetsliv. De resultat vi presenterar här handlar inte om arbetsmarknadseffekter av insatser för arbetslösa ungdomar, utan om övriga typer av effekter.⁵⁷

4.2.1 Effekter av insatser för att påverka skolresultat eller övergången från skola till arbetsliv

Ett första resultat är att såväl *kognitiva som icke-kognitiva färdigheter*⁵⁸ är viktiga både för skolresultat och för hur det går i arbetslivet. Det finns vidare belegg för att såväl kognitiva som icke-kognitiva färdigheter kan påverkas. Därför kan man identifiera olika typer (som påverkar den ena eller den andra typen av färdigheter) av insatser som har visat sig vara framgångsrika.

En första viktig förutsättning för att man ska kunna påverka ungdomarnas färdigheter är att de fullföljer skolan. Ett sätt att motverka avhopp från skolan är *tidiga insatser* riktade till unga från svaga grupper.⁵⁹ Det är därför viktigt att

⁵⁶ Där inget annat anges bygger detta avsnitt på Carcillo m.fl. (2015) och OECD (2016). Mycket av det som presenteras i OECD (2016) bygger på Carcillo m.fl. (2015), så vi presenterar resultaten från dessa studier i ett sammanhang.

⁵⁷ Vi hittar inga resultat rörande arbetsmarknadseffekter för arbetslösa i de översikter som vi presenterar i detta avsnitt som motsäger de slutsatser som drogs i översikterna om effekter av insatser för arbetslösa.

⁵⁸ Kognitiv färdighet är effektiviteten hos kognitionen, dvs, hos förmågan att ta in, minnas och återge och bearbeta information. Icke-kognitiv färdighet avser attityder, beteenden och socialt-emotionella sidor.

⁵⁹ Att detta är viktigt ser vi tydligt i vår beskrivning av svenska förhållanden: de flesta i gruppen Uvas har högst grundskoleutbildning, och dessa har svårt att på lång sikt etablera sig på arbetsmarknaden.

unga i behov av stöd identifieras tidigt; detta kan möjligen underlättas genom samarbete mellan socialtjänst och skola. Enligt OECD (2012) gynnas elever med inlärningsproblem av att gå i en sammanhållen skola upp till och med gymnasienivån. Detta ställer dock krav på flexibilitet som kan vara kostsam.

Carcillo m.fl. (2015) och OECD (2016) går igenom studier av ett antal typer av insatser för att stärka svaga grupper av ungdomar och förhindra avhopp från skolan. Här sammanfattar vi resultaten av ett antal sådana studier.⁶⁰

Ett antal studier visar att *mindre klasser* förbättrar svaga elevers skolprestationer så att risken för att man inte fullföljer skolan minskar. Detta gäller särskilt elever före tonårsåldern. *Specialundervisning och specialskolor* kan också ibland vara effektiva, även om evidensen inte är lika entydig som när det gäller klassstorlek. Riktade insatser till svaga grupper i skolan har också visat sig kunna minska andelen som inte fullföljer gymnasiet. Även *samhällstjänst utanför schemat* kan förbättra skol- och arbetsmarknadsrelaterade utfall. Ekonomiskt stöd till familjer med barn i ”riskgrupper” kan bidra till förbättrad närvaro i skolan om de betingas (”Learnfare”). Detta stöds också av de resultat som presenteras i Britton m.fl. (2011). Varken stödundervisning eller studie- och yrkesvägledning uppvisar enligt samma översikt tydliga resultat.

Mentorsprogram, där ungdomar får långvariga relationer med andra vuxna än föräldrarna, har ibland visat sig ge goda resultat. Metastudier visar, enligt Carcillo m.fl. (2015), att effekterna blir bäst när relationen är nära och personlig; detta tyder på att socialt umgänge, och inte enbart läxhjälp och skolrelaterade samtal kan vara viktigt. En nyckelförutsättning är att mentorn är tränad för sin uppgift.

Lärlingsprogram syftar i första hand till att förbättra kognitiva färdigheter, men kan även påverka icke-kognitiva färdigheter och ge värdefulla arbetsgivar-kontakter. Det finns också ett antal empiriska studier som tyder på att avkastningen på deltagande i lärlingsprogram kan vara ansevärd. Ett problem med lärlingsprogrammen är att de sällan riktas till de allra svagaste – arbetsgivare är mindre intresserade av de mest lågpresterande, och dessa kan ofta sakna motivation att söka lärlingsplatser. Det finns dock en del exempel på ”konstruerade” lärlingsplatser som kan vara värdefulla.

”*Andra-chansen-program*” (som närmast motsvarar svensk kommunal vuxenutbildning eller svenska folkhögskola) ges typiskt till unga vuxna som inte fullbordat gymnasieskolan och kan båda vara teoretiska och yrkesinriktade.

⁶⁰ Det finns en mycket stor litteratur om effekter av olika insatser på skolresultat. Att presentera den litteraturen är i grund och botten en annan översikt än denna. Björklund m.fl. (2010) innehåller en översikt av forskning som berör effekter av svensk utbildningspolitik i ett antal dimensioner.

Befintliga utvärderingar ger enligt de översikter vi identifierat ingen entydig bild av effekterna av denna typ av insats.

4.2.2 Effekter av insatser för unga med psykiska problem

Försäkringskassan (2015) ger en systematisk litteraturöversikt som går igenom 25 randomiserade studier av insatser för personer med svåra psykiska problem.⁶¹ Resultat för denna grupp är intressanta, eftersom vi vet att personer med funktionsnedsättningar är överrepresenterade bland unga som långvarigt varken arbetar eller studerar (se avsnitt 2.5). Enligt översikten finns det ett gott vetenskapligt stöd för att IPS (Individual Placement and Support, individanpassat stöd till arbete)⁶² bidrar till bättre utfall för målgruppen i termer av ett antal sysselsättningsrelaterade variabler. Det finns också ett visst stöd för att KBT (Kognitiv beteendeterapi) kan vara ett effektivt komplement till mer arbetsmarknadsorienterade insatser.

4.2.3 Sammanfattning

Ett sätt att försöka minska antalet Uvas är att vidta åtgärder för att unga ska fullfölja skolan. Även om vi inte säkert vet att den kraftiga överrepresentationen av lågutbildade bland Uvas helt är en kausal effekt, är det inte osannolikt att insatser för att få unga att fullfölja skolan faktiskt har en effekt på mängden framtida Uvas. Ett sätt att motverka avhopp från skolan är tidiga insatser riktade till unga från svaga grupper. Det är därför viktigt att unga i behov av stöd identifieras tidigt.

Ett antal studier visar att mindre klasser förbättrar skolprestationerna. Generellt tycks unga med inlärningsproblem dra nytta av att gå i det ordinarie skolväsendet upp till och med gymnasienivå. Specialundervisning och specialsolor kan också ibland vara effektiva, även om evidensen inte är lika entydig som när det gäller klasstorlek. Riktade insatser till svaga grupper i skolan har också visat sig kunna minska andelen som inte fullföljer gymnasiet. Även samhällstjänst utanför schemat kan förbättra skolrelaterade utfall. Ekonomiskt stöd till familjer med barn i ”riskgrupper” kan bidra till förbättrad närvaro i skolan om de betingas

⁶¹ Enbart ett fåtal av studierna avser enbart unga personer, men sannolikt har resultaten ändå relevans för gruppen unga. Enligt författarnas förord syftar också översikten till att besvara frågan ”Is there scientific-based evidence-of methods that improve the prospects of entrance to and continued participation in the labour market of young people with a history of mental illness or dysfunction?”.

⁶² IPS är utvecklad speciellt för personer med psykisk funktionsnedsättning. Tanken är att söka efter ett arbete som tar vara på klientens motivation och intressen och insatsen behöver inte föregås av arbetsträning eller bedömning av arbetsförmåga. I stället betonas vikten av att snabbt söka arbete och komma ut i förvärvslivet. IPS beskrivs exempelvis i Försäkringskassan (2015).

(”Learnfare”). Varken stödundervisning eller studie- och yrkesvägledning tycks dock uppvisa tydliga resultat.

Mentorsprogram, där ungdomar får långvariga relationer med andra vuxna än föräldrarna, har ibland visat sig ge goda resultat. Dessa effekter blir bäst när relationen är nära och personlig; detta tyder på att socialt umgänge, och inte enbart läxhjälp och skolrelaterade samtal kan vara viktigt. En nyckelförutsättning är att mentorn är tränad för sin uppgift.

Avkastningen på deltagande i lärlingsprogram kan vara ansemlig. Ett problem med lärlingsprogrammen är att de sällan riktas till de allra svagaste. Det finns dock en del exempel på ”konstruerade” lärlingsplatser som kan vara värdefulla.

Svensk forskning visar att förlängda gymnasiala yrkesutbildningar med ökat teoretiskt innehåll medförde en minskad andel elever med fullständiga gymnasiebetyg för unga med låga grundskolebetyg och från icke-akademiska hem. Man ser inte heller någon minskad arbetslöshetsrisk för dem som hade påbörjat en längre och mer teoretisk yrkeslinje. För elever med låga grundskolebetyg verkar de nya gymnasielinjerna istället ha medfört en ökad risk för arbetslöshet.

”Andra-chansen-program” (som närmast motsvarar svensk kommunal vuxenutbildning) kan både vara teoretiska och yrkesinriktade. Befintliga utvärderingar ger ingen entydig bild av effekterna av denna typ av insats.

Personer med funktionsnedsättningar är överrepresenterade bland unga som varken arbetar eller studerar. Vår genomgång visar att det finns ett gott vetenskapligt stöd för att IPS (Individual Placement and Support) bidrar till bättre utfall för unga med svåra psykiska problem i termer av ett antal sysselsättningsrelaterade variabler. Det finns också ett visst stöd för att KBT (Kognitiv beteendeterapi) för samma grupp kan vara ett effektivt komplement till mer arbetsmarknadsorienterade insatser.

4.3 Svensk arbetsmarknadspolitik för ungdomar⁶³

I Sverige bedrivs arbetsmarknadspolitik för unga av såväl staten som av kommunerna. Sedan tidigt 1990-tal har de svenska kommunerna ansvar för att erbjuda alla ungdomar under 20 års ålder gymnasieutbildning. Sedan oktober 1996 har kommunerna även ett ansvar för de ungdomar som inte går i gymnasieskolan. Ansvaret innebär exempelvis att kommunerna ska hålla sig informerade om sysselsättningsstatusen hos dem mellan 16 och 20 år som inte går i skolan. Kommunerna anordnar vidare vuxenutbildning, som också är öppen för ungdomar. Det finns emellertid i stort sett inga utvärderingar av de kommunala

⁶³ Forslund & Nordström Skans (2006), Forslund & Vikström (2011) och Engdahl & Forslund (2016) innehåller kortfattade beskrivningar av arbetsmarknadspolitiken för unga i Sverige. Framställningen här bygger delvis på dessa.

arbetsmarknadsrelaterade insatserna för unga, så vi nöjer oss med att konstatera att kommunerna sedan 1990-talet anordnat ett stort antal arbetsmarknadsrelaterade insatser och att en del av dem varit avsedda för ungdomar.⁶⁴

Fram till tidigt 1980-tal fanns inga särskilda statliga arbetsmarknadspolitiska program för ungdomar – ungdomar fick delta i samma program som vuxna. Det första regelrätta ungdomsprogrammet var ungdomslagen (huvudsakligen) för 18–19 år gamla ungdomar från 1984. Deltagarna skulle utföra arbetsuppgifter som annars inte skulle ha utförts, huvudsakligen inom offentlig sektor. År 1987 tillkom avtalade inskolningsplatser inom privat sektor för samma målgrupp. De avtalade inskolningsplatserna avskaffades 1994. År 1989 ersattes ungdomslagen av särskilda inskolningsplatser i offentlig sektor. Målgruppen var densamma som för ungdomslagen. En nyhet var att anvisning till åtgärden skulle ske senast sju veckor efter det att man anmält sig som arbetssökande. År 1992 introducerades ungdomspraktik som kunde förläggas hos privat eller offentlig arbetsgivare för ungdomar som hade fyllt 17 men inte 25 år. Deltagarna skulle ha varit arbetslösa under minst 16 veckor och genomgått jobbsökarkurs eller vägledning. Ungdomspraktiken upphörde under 1995 och ersattes av arbetsplatsintroduktion, där deltagarna skulle ha fyllt 20 år. Arbetsplatsintroduktionen avskaffades vid utgången av år 1997. Under 1995 introducerades också datortek för ungdomar mellan 20 och 24 år.

Kommunala ungdomsprogram (KUP), riktade till arbetslösa ungdomar mellan 18 och 20 år, infördes 1995 och innebar att kommunerna kunde välja att ta över ansvaret även för ungdomar som inte gick i gymnasiet. Kommunen ersattes av staten för verksamheten. Det kommunala ungdomsprogrammet skulle ge utbildnings- eller yrkeserfarenhet som även kunde motivera till fortsatta studier. En stor majoritet av landets kommuner valde att anordna KUP.

År 1995 kom ett mål att ungdomar under 25 år skulle placeras i program inom 100 dagar. Målet uppnåddes dock inte, och Ungdomsgarantin (UG, tidigare utvecklingsgarantin) infördes därför år 1998. Syftet med åtgärden var att utveckla ungdomarnas kompetens för att förbättra deras möjligheter till arbete eller studier. Insatsen skulle bygga på en individuell handlingsplan och anpassas efter lokala förutsättningar och i samverkan med det lokala näringslivet. Ungdomsgarantin erbjöds ungdomar mellan 20 och 24 år. Liksom det kommunala ungdomsprogrammet byggde UG på att kommun och länsarbetsnämnd tecknat avtal om att kommunen skulle erbjuda åtgärden. Kommunen blev då skyldig att ge arbetslösa ungdomar en insats på heltid inom 90 dagar under en påbörjad

⁶⁴ Forslund m.fl. (2019) innehåller en beskrivning av de kommunala arbetsmarknadspolitiska insatserna och en kort genomgång av den mycket knäpphändiga forskningen om de kommunala insatsernas effekter.

arbetslöshetsperiod efter anvisning från Arbetsförmedlingen. Även avtal om UG träffades av en majoritet av landets kommuner. Gemensamt för de kommunala ungdomsprogrammen (KUP och UG) är att mycket litet är känt om vad de faktiskt innehöll.

De kommunala ungdomsprogrammen avskaffades 2007 och ersattes av jobbgarantin för ungdomar som fortfarande används. Den nya jobbgarantin skiljer sig från de tidigare ungdomsprogrammen i vissa avseenden. För det första är Arbetsförmedlingen och inte kommunerna huvudman. För det andra skulle innehållet vara mer strukturerat och inledningsvis innehålla en ökad inriktning på stöd och uppföljning av jobbsökande.

År 2007 sänktes arbetsgivaravgifterna i Sverige med drygt 11 procentenheter för anställda mellan 19 och 25 år. År 2009 utökades målgruppen med 25-åringar, samtidigt som arbetsgivaravgifterna sänktes med ytterligare knappt 6 procentenheter. Från 2007 blev också ungdomar berättigade till anställning med nystartsjobbssubvention om de befunnit sig i "utanförskap"⁶⁵ under minst sex månader.

Regeringen uppdrog 2014 åt Arbetsförmedlingen att förbereda ett stegvis införande av en 90-dagarsgaranti för ungdomar. Garantin skulle innefatta en bortre gräns för hur länge en ung person skulle kunna vara arbetslös innan han eller hon erbjöds ett jobb, en insats som leder till ett jobb eller en utbildning. Det är oklart vad denna "garanti" egentligen innebar, och den avskaffades under år 2019.

Yrkesintroduktionsanställningar (YA-jobb) infördes i januari 2014. YA-jobb syftar till att främja arbetsplatsförlagt lärande för ungdomar, långtidsarbetslösa samt nyanlända. Insatsen är till för arbetssökande med formell utbildning men som saknar yrkeserfarenhet och som därmed behöver hjälp att komma in på arbetsmarknaden. Under anställningen får den arbetssökande lära sig sitt yrke med hjälp av en handledare. Arbetsgivare får ett stöd för att de erbjuder anställningen. Traineejobb, som infördes under 2015, var en kombination av anställning och yrkesutbildning. Stödet innebar utbildning på halvtid för ungdomar 20 till 24 år i kombination med en lönesubvention på 50 till 85 procent beroende på hur länge man varit arbetslös. Utbildningskontrakt infördes 2015 som ett sätt för unga mellan 20 och 24 år utan fullföljd gymnasieutbildning att återgå till studier genom heltidsstudier eller genom att kombinera studier, arbete, praktik eller annan lämplig insats. Utbildningskontraktet var en trepartsöverenskommelse mellan den unge, kommunen och Arbetsförmedlingen. Inom ramen för ett utbildningskontrakt skulle man kunna studera på heltid men det skulle också vara

⁶⁵ Som utanförskap räknas väsentligen sammanhängande perioder av (kombinationer av) arbetslöshet och sjukfrånvaro.

möjligt att kombinera deltidstudier med arbete, praktik eller annan lämplig insats utifrån de individuella förutsättningarna. Varken traineejobb eller utbildningskontrakt nådde några volymer och har avskaffats. Inte heller YA-jobben har nått några volymer. Ingen av de tre insatserna har utvärderats.

I december 2014 fattade regeringen ett beslut om att inrätta Delegationen för unga och nyanlända till arbete (Dua) för att främja samverkan mellan kommun och arbetsförmedling samt utveckling av nya samverkansformer för att bidra till minskad ungdomsarbetslöshet. Uppdraget, som senare utsträcktes till att även omfatta nyanländas etablering i arbetslivet, har resulterat i att ett stort antal av landets kommuner och arbetsförmedlingskontor har slutit lokala avtal om hur man tillsammans ska bidra till en bättre arbetsmarknadspolitik för målgrupperna. Initiativet har potentiellt haft en effekt, men i nuläget finns ingen utvärdering av verksamheten.

4.4 Effekter av den svenska arbetsmarknadspolitik för arbetslösa ungdomar

Effekterna av den svenska arbetsmarknadspolitik för ungdomar varierar påtagligt enligt tillgängliga studier. Flera tidiga studier av 1980-talets erfarenheter fann positiva effekter, men analyserna baserades på små datamaterial och det är oklart i vilken grad resultaten kan generaliseras. För arbetsmarknadspolitik under 1990-talet finns det två studier: enligt Larsson (2003) fick de ungdomar som deltog i arbetsmarknadsutbildning eller ungdomspraktik under 1990-talets första år en lägre inkomst än öppet arbetslösa ungdomar. De hade också en lägre sannolikhet att befinna sig i arbete och påbörja studier i det reguljära utbildningsväsendet. Det är inte klarlagt vad dessa nedslående resultat beror på, men det faktum att en annan studie av arbetsmarknadsutbildning, under samma period men för en äldre population, inte fann motsvarande negativa effekter tyder på att resultaten kan bero på målgruppen snarare än på programmen. Carling och Larsson (2005) studerade utvecklingsgarantin (en föregångare till ungdomsgarantin) och fann ingen effekt på övergången från arbetslöshet till arbete. Denna nolleffekt var summan av två motverkande effekter: en snabbare övergång till arbete före programstart (en så kallad annonseringseffekt) och en inläsnings-effekt under själva deltagandet i programmet.⁶⁶

⁶⁶ Annonseringseffekten kan uppstå som ett resultat av att de ungdomar som vet att om de blir kvar som arbetslösa, så kommer de att hamna i ett obligatoriskt program som kanske uppfattas som mindre attraktivt. Därför söker de jobb mer aktivt, och en del av dem som söker jobb hittar också ett.

Hägglund (2011) fann inga signifikanta effekter, vare sig annonserings- eller andra, i ett randomiserat experiment med intensifierad arbetsförmedling för ungdomar som genomfördes i Östergötland under år 2004.

Forslund och Nordström Skans (2006) fann i vissa avseenden likartade effekter som Carling och Larsson. Sannolikheten att påbörja ett program efter omkring 100 dagar var mycket hög för 24-åringar (som omfattades av ungdomsgarantin) men inte för 25-åringar. Den högre sannolikheten att påbörja program var förknippad med fler övergångar till jobb bland 24-åringarna innan programmen började, en annonseringseffekt. Det tyder på att 24-åringar sökte arbete mer intensivt än 25-åringar under de första 100 dagarna av en arbetslöshetsperiod, antingen på grund av mer assistans eller kontroll från Arbetsförmedlingen eller på grund av att de ville undvika att gå in i program efter 100 dagar. Andra resultat i Forslund och Nordström Skans (2006) visade att 19-åringar hittade jobb i mindre utsträckning än 20-åringar, vilket kan ha återspeglat att 19-åringar gick in i program "för tidigt" (redan innan hundra dagar av en arbetslöshetsperiod). Samma studie visade också att Arbetsförmedlingens program (arbetsmarknadsutbildning och arbetspraktik) ledde till jobb i större utsträckning än det kommunala programmet Ungdomsgarantin om man jämför ungdomar med likartade förutsättningar. Arbetspraktik ledde på kort sikt till jobb i större utsträckning än arbetsmarknadsutbildning. På längre sikt (två år) gav dock utbildning både högre sysselsättning och högre inkomster.

Hall och Liljeberg (2011) studerade jobbgarantin för ungdomar åren 2008 och 2009. Resultaten skiljer sig något åt för de två åren: För 2008 skattades en positiv statistiskt säkerställd effekt på övergång till arbete av deltagandet men ingen annonseringseffekt före programinträdet. För år 2009 gäller det omvända. Även Hall m.fl. (2016) studerade programmets första år. De fann att arbetslösa i målgruppen hittade jobb något snabbare än personer som var något äldre och därmed inte kunde ta del av programmet. En stor del av effekten inträffade innan personerna skulle ha påbörjat programmet. Annonseringseffekterna var tydligast bland unga med en relativt stark position på arbetsmarknaden. Bland ungdomarna med svagast uppskattad ställning på arbetsmarknaden hittades inga signifikanta annonseringseffekter. Programmet hade enligt skattningarna inga långsiktiga effekter – omkring ett år efter arbetslöshetens början hade arbetslösa i målgruppen hittat arbete i ungefär lika stor utsträckning som något äldre arbetslösa som inte hade rätt att delta i programmet. Även Gerdes (2011) studerade jobbgarantin för ungdomar (åren 2008–10). Analysen gav få signifikanta resultat.

Egebark och Kaunitz (2013, 2018) studerade sysselsättningseffekterna av de sänkta arbetsgivaravgifterna för ungdomar år 2008. Studien fann positiva men

relativt små effekter av reformen: sänkningen uppskattas ha skapat 6 000–10 000 nya jobb på kort sikt till en ”kostnad” av tio miljarder i form av lägre skatteintäkter under 2008. Bortfallet av skatteintäkter per skapat jobb blev därmed betydande. Skedinger (2014) och Saez m.fl. (2019a) bekräftar i tillämpliga delar resultaten i Egebark & Kaunitz. Saez m.fl. (2019b) studerar även mer långsiktiga effekter av de sänkta arbetsgivaravgifterna och finner en nästan dubbelt så stor sysselsättningseffekt, som dessutom finns kvar även efter det att subventionen upphört.⁶⁷

Ungdomar kan även delta i andra insatser i Arbetsförmedlingens regi. de Luna m.fl. (2008) studerade effekterna av arbetsmarknadsutbildning. Analysen genomfördes både för samtliga deltagare och för olika delgrupper. Den analysen visade att resultaten var sämre än genomsnittliga för unga (under 25 år) deltagare. Liljeberg (2016) finner inte motsvarande resultat när han jämför deltagare i arbetsmarknadsutbildning under respektive över 30 års ålder. Forslund m.fl. (2013) studerade effekterna av att delta i Arbetsförmedlingens praktikprogram, och fann att effekterna för unga deltagare (20–24 år) låg högre än de genomsnittliga.

Sammanfattningsvis identifierar studierna av arbetsmarknadspolitikens effekter för svenska ungdomar inte en uppsjö av positiva resultat. Garanti-programmen för ungdomar kan ha förmått en del ungdomar att söka och få jobb redan innan programstarten. Detta gällde framför allt ungdomar med en starkare ställning på arbetsmarknaden. Sänkta arbetsgivaravgifter för ungdomar ökade sysselsättningen i målgruppen, men skattebortfallet per skapat jobb var sannolikt stort, även om bilden blir något ljusare i den färiska studie som skattar större effekter på lång än på kort sikt. Arbetsmarknadsutbildning kan möjligen fungera sämre för ungdomar än för andra grupper, medan det omvända kan gälla för praktikprogram.

4.5 Det svenska utbildningssystemet och övergången från skola till arbetsliv

En första observation när det gäller det svenska skolsystemet och arbetsmarknaden är den förhållandevis höga andelen högstadieelever som inte är behöriga för nationella gymnasieprogram – mer än 15 procent av årskullarna de senaste åren. Det är allvarligt, för vi vet att en låg andel av dessa går ut gymnasieskolan

⁶⁷ Enligt skattningsarna i Saez m.fl. (2019b) var effekten på de berörda ungdomarnas sysselsättningsgrad 2010–13 2,3 procentenheter och 2014–15 4,4 procentenheter.

och att detta predicerar att man senare löper större risk att varken arbeta eller studera.⁶⁸

Gymnasiereformen 1991 innebar vidare att de tidigare tvååriga gymnasiala yrkesutbildningarna blev treåriga, framför allt genom ett ökat teoretiskt innehåll. Effekterna av reformen har studerats i Hall (2012, 2013). Hall (2012) utnyttjade en försöksverksamhet som föregick gymnasiereformen i delar av landet. Resultaten visar att de förlängda yrkesutbildningarna medförde en minskad andel elever med fullständiga gymnasiebetyg för unga med låga grundskolebetyg och från icke-akademiska hem. Hall (2013) undersökte hur risken för arbetslöshet under lågkonjunkturen 2008–2010 påverkades av om man hade gått två- eller treårig, mer teoretisk, gymnasial yrkesutbildning under det tidiga 1990-talet. Resultaten visade inte på någon minskad arbetslöshetsrisk för dem som hade påbörjat en längre och mer teoretisk yrkeslinje. För elever med låga grundskolebetyg verkar de nya linjerna istället ha medfört en ökad risk för arbetslöshet.

Slutligen kan det påpekas att den svenska gymnasiala yrkesutbildningen i relativt begränsad omfattning har varit arbetsplatsförlagd.⁶⁹ Med tanke på att forskningen pekar på att nätverk är viktiga vid ungdomars inträde på arbetsmarknaden⁷⁰ kan denna ringa arbetsplatsanknytning av yrkesutbildningarna ha medfört en större andel unga som varken arbetar eller studerar.

4.6 Sammanfattning – effekter av insatser för Uvas

4.6.1 Arbetsmarknadspolitiska insatser för arbetslösa Uvas

Ett första resultat i vår genomgång av den internationella forskningen, som i viss mån avviker från det vi ser i de svenska studierna, är att *ungdomsprogram i en majoritet av studierna har positiva effekter på sysselsättning och inkomster. Effekterna är emellertid heterogena* både över programmens utformning och genomförande, målgrupper och de studerade ländernas inkomstnivåer. Programmen tycks ha bäst effekter i låg- och medelinkomstländer. Det finns inga tecken på att vissa program eller kombinationer av program systematiskt uppvisar bättre resultat i höginkomstländer, även om det möjligen finns vissa tecken på att arbetsmarknadsutbildning ofta har bättre effekter än andra program på sysselsättning och inkomster. Man ser bättre effekter när programmen riktas till ”svaga

⁶⁸ Vi kan dock inte vara säkra på att överrisken enbart återspeglar en kausal effekt av utbildning på framtida arbetsmarknadsutfall – sannolikt finns det också ett betydande inslag av selektion i den bemärkelsen att egenskaper som samvarierar med dåliga skolprestationer också samvarierar med dåliga arbetsmarknadsutfall.

⁶⁹ Se exempelvis diskussionen i Lindahl (2011).

⁷⁰ Se exempelvis Ioannides & Loury (2004), Topa (2011), Kramarz & Skans (2014) och Hensvik m.fl. (2017),

grupper”. Detta är i linje med vad man ser i svenska studier av arbetsmarknadsutbildning, men inte när det gäller effekter av arbetspraktik för ungdomar. Profilerings och individuell uppföljning tycks vara förknippade med bättre resultat. Vidare ser program med kedjor av insatser allmänt ut att ge bättre resultat, även om ingen enskild kombination alltid ger bättre effekter.

Mot bakgrund av den pågående utveckling i Sverige där fristående (privata) aktörer får en allt större roll i utförandet av arbetsmarknadspolitiska insatser är det intressant att översikten inte identifierar systematiska skillnader i resultat mellan olika typer av utförare (offentliga, privata, civilsamhälle).

När det gäller *arbetsmarknadsutbildning för ungdomar* hittar man blandade sysselsättningsresultat av klassrumsbaserade program (både positiva och negativa skattade effekter). Vidare tycks positiva effekter på sysselsättning ofta gå hand i hand med nolleffekt på arbetslöshet och negativ effekt på övergång till reguljär utbildning. Sysselsättningseffekterna i program som blandar klassrumsbaserat och arbetsplatsbaserat lärande är varierande. Studier där man jämför utbildningsprogram med andra typer av insatser tenderar att visa att utbildning ger bättre effekter än tillfälliga offentliga jobb, men sämre effekter än subventionerade anställningar.

Arbetsförmedling (med eller utan kontroll) ger enligt resultaten oftast positiva resultat både på kort och lång sikt, medan övervakning/kontroll ger en kortsiktigt positiv sysselsättningseffekt men negativa långsiktiga effekter på arbetskraftsdeltagandet.

Subventionerade anställningar har enligt refererade studier övervägande positiva effekter på sysselsättning, men oftast ingen eller en negativ effekt på övergång till studier.

Ingen identifierad studie finner positiva effekter för unga som deltagit i insatsen *tillfälliga offentliga jobb*.

I en översikt visas att programeffekterna generellt ser sämre ut i länder med strikt *anställningsskydd* samt att såväl subventionerade jobb som förmedlingssinsatser är förknippade med betydande *undanträngningseffekter*. I samma översikt hävdas också att arbetsmarknadsutbildning ger bättre effekter med en längre uppföljningshorisont samt att program som inte leder till en examen bör vara högst 5–6 månader långa.

När det gäller *aktiveringsprogram för socialbidragstagare* (i Nederländerna respektive Norge) ser vi delvis moststridiga resultat. Enligt en studie gav ett aktiveringsprogram för UVAS som var socialbidragstagare en statistiskt signifikant och stor effekt på socialbidragstagande, men ingen signifikant effekt på mängden unga som varken arbetade eller studerade. Enligt en annan studie fanns en signifikant negativ effekt på socialbidragstagande och en signifikant positiv

effekt på fullbordade gymnasiestudier av att göra socialbidragen till unga beroende av att man uppfyller olika typer av villkor (exempelvis deltagande i rådgivning, deltagande aktiveringsprogram).

Ett antal *svenska studier av program för arbetslösa ungdomar* fann väsentligen inga långsiktiga effekter. Denna långsiktiga (nära) nolleffekt var i studierna oftast resultatet av en skattad annonseringseffekt som påskyndade att ungdomarna lämnade arbetslösheten (unga som skulle gå in i programmet undvek detta genom att hitta ett jobb) och en inlåsningsseffekt under programdeltagandet.

Studier av effekterna av *sänkta arbetsgivaravgifter för ungdomar* i Sverige tyder på att lägre arbetsgivaravgifter medförde fler sysselsatta och färre arbetslösa ungdomar. Varje skapat jobb medförde dock stora bortfall i skatteintäkter. Om effekterna av de sänkta arbetsgivaravgifterna var mer varaktig (vilket den enligt en studie var), kan emellertid bilden bli något mer fördelaktig när det gäller storleken av skattebortfallet per skapat jobb.

En studie som utnyttjade variation inom ett stort antal länder fann att rehabiliterande insatser och arbetsmarknadsutbildning, särskilt under krisår bidrog till en lägre ungdomsarbetslöshet.

4.6.2 Effekter av insatser för Uvas som inte är arbetslösa

Ett sätt att försöka minska antalet Uvas är att vidta åtgärder för att unga ska fullfölja skolan. Även om vi inte säkert vet att den kraftiga överrepresentationen av lågutbildade bland Uvas helt är en kausal effekt, är det inte osannolikt att *insatser för att få unga att fullfölja skolan* faktisk har en effekt på mängden framtida Uvas. Ett sätt att motverka avhopp från skolan är *tidiga insatser* riktade till unga från svaga grupper. Det är därför viktigt att unga i behov av stöd identifieras tidigt.

Ett antal studier visar att *mindre klasser* förbättrar skolprestationerna. Generellt tycks unga med inlärningsproblem dra nytta av att gå i det ordinarie skolväsendet upp till och med gymnasienivå. *Specialundervisning* och specialskolor kan också ibland vara effektiva, även om evidensen inte är lika entydig som när det gäller klasstorlek. *Riktade insatser* till svaga grupper i skolan har också visat sig kunna minska andelen som inte fullföljer gymnasiet. Även samhällstjänst utanför schemat kan förbättra skolrelaterade utfall och minska risken för avhopp. Ekonomiskt stöd till familjer med barn i "riskgrupper" kan bidra till förbättrad närvaro i skolan om de betingas ("Learnfare"). Varken stödundervisning eller studie- och yrkesvägledning tycks dock uppvisa tydliga resultat.

Mentorsprogram, där ungdomar får långvariga relationer med andra vuxna än föräldrarna, har ibland visat sig ge goda resultat. Dessa effekter blir bäst när relationen är nära och personlig; detta tyder på att socialt umgänge, och inte

enbart läxhjälp och skolrelaterade samtal kan vara viktigt. En nyckelförutsättning är att mentorn är tränad för sin uppgift.

Avkastningen på deltagande i *lärlingsprogram* kan vara ansemlig. Ett problem med lärlingsprogrammen är att de sällan riktas till de allra svagaste. Det finns dock en del exempel på ”konstruerade” lärlingsplatser som kan vara värdefulla.

Svensk forskning visar att *förlängda gymnasiala yrkesutbildningar* med ökat teoretiskt innehåll medförde en minskad andel elever med fullständiga gymnasiebetyg för unga med låga grundskolebetyg och från icke-akademiska hem. Man ser inte heller någon minskad arbetslöshetsrisk för dem som hade påbörjat en längre och mer teoretisk yrkeslinje. För elever med låga grundskolebetyg verkar de nya gymnasielinjerna istället ha medfört en ökad risk för arbetslöshet.

”Andra-chansen-program” (som närmast motsvarar svensk kommunal vuxenutbildning) kan både vara teoretiska och yrkesinriktade. Befintliga utvärderingar ger ingen entydig bild av effekterna av denna typ av insats.

Personer med funktionsnedsättningar är överrepresenterade bland unga som varken arbetar eller studerar. Vår genomgång visar att det finns ett gott vetenskapligt stöd för att *IPS* (Individual Placement and Support) bidrar till bättre utfall för unga med svåra psykiska problem i termer av ett antal sysselsättningsrelaterade variabler. Det finns också ett visst stöd för att KBT (Kognitiv beteendeterapi) för samma grupp kan vara ett effektivt komplement till mer arbetsmarknadsorienterade insatser.

5 Avslutande kommentarer

Med hjälp av data och tidigare forskning, såväl svensk som internationell, har vi både beskrivit gruppen av unga som varken arbetar eller studerar och undersökt insatser som har använts för att förbättra arbetsmarknadsutfallen för personer i gruppen. Vi avslutar med några reflektioner om våra resultat. Reflektionerna gäller dels vad vi kan se om effekterna av olika politikinsatser, dels identifierade kunskapsluckor.

5.1 Lärdomar för utformningen av insatser i framtiden

En första lärdom om hur politiken som avser att minska gruppen av unga som varken arbetar eller studerar bör utformas är att tidiga insatser för att identifiera och hjälpa ungdomar med sämre förutsättningar att klara skolan förmodligen kan motiveras.

Det finns inte så många resultat som avser Uvas som inte är arbetslösa, men vår genomgång av forskningslitteraturen visar att det finns vetenskapligt stöd för att *IPS* (*Individual Placement and Support*) har positiva effekter för unga med

svåra psykiska problem. Eftersom unga med funktionsnedsättningar är en särskilt utsatt grupp, så kan detta resultat vara en viktig del av ett beslutsunderlag för insatser riktade till gruppen.

Det finns, som vi har sett, betydligt mer kunskap om hur insatser för unga arbetslösa fungerar. Här talar det mesta för att arbetsförmedling (med eller utan kontroll av sökbeteende) liksom subventionerade anställningar har goda effekter, medan effekten av arbetsmarknadsutbildning för ungdomar är varierande enligt befintliga utvärderingar (sannolikt bäst om den har arbetsplatsförlagda moment och riktas till unga med en bristfällig utbildning) och effekten av tillfälliga offentliga jobb genomgående saknar goda effekter. Dessa resultat säger sannolikt något om vad som kan göras och vad som möjligen bör undvikas.

5.2 Kunskapsluckor och behov av vidare forskning

Som framgått av vår genomgång, så finns det många kunskapsluckor när det gäller effekter av politik för olika grupper av Uvas. Mest uttalade är luckorna för Uvas som inte söker jobb. Delvis återspeglar detta sannolikt att gruppen är mycket heterogen och att det som är effektivt för att lösa en viss typ av problem inte är det för att lösa andra. Om vi ser till vår genomgång, så framstår det som mest angeläget att identifiera fungerande insatser för (den heterogena) gruppen av unga med funktionsnedsättningar. Vår genomgång har endast identifierat ett robust resultat som gäller unga med svåra psykiska problem. Men gruppen med funktionsnedsättningar innefattar personer med en mängd andra problem. Här skulle forskning kunna bidra med viktig kunskap för att förbättra situationen för en mycket utsatt grupp av unga. Detta gäller såväl kunskap om insatser för att förhindra att funktionsnedsättningar medför att unga hamnar utanför arbetsmarknaden som om insatser för att underlätta övergången från inaktivitet till arbete eller studier. I detta sammanhang vill vi också betona vikten av, för det första, tillgång till data. Det har till exempel länge saknats registeruppgifter om unga i särskolan. Vi vill också, för det andra, påpeka att många insatser är svåra eller omöjliga att utvärdera på ett trovärdigt sätt utan olika typer av genomtänkta försöksverksamheter. Frånvaro av data och försöksverksamheter kan sannolikt förklara en del av vår bristande kunskap om vilka insatser som fungerar för unga med funktionsnedsättningar.

För unga arbetslösa är kunskapsläget bättre. Det finns en omfattande litteratur, både svensk och internationell, som utvärderar arbetsmarknadspolitik, och en del av utvärderingarna avser insatser som riktas uteslutande till unga. Här bedömer vi att kunskapsläget är gott. Det man möjligen kan efterlysa är mer systematiska studier av effekter för unga av arbetsmarknadspolitiska program som riktas till samtliga arbetslösa.

Referenser

- Alfieri S, E Sironi, E Marta, A Rosina & D Marzana (2015), Young Italian NEETs (Not in Employment, Education, or Training) and the Influence of Their Family Background, *Europe's Journal of Psychology* 11(2), 311–322.
- Andersson F W, S Gullberg Brännström & R Mörtvik (2018), Long-term scarring effect of neither working nor studying, *International Journal of Manpower* 39, 190-204.
- Arbetsförmedlingen (2013) *Ungdomar på och utanför arbetsmarknaden – fokus på unga som varken arbetar eller studerar*, Stockholm.
- Bacher J, D Tamesberger, H Leitgöb & T Lankmayer (2014), Not in Education, Employment or Training: Causes, Characteristics of NEET-affected Youth and Exit Strategies in Austria, working paper, A study for the Federal Ministry of Labour, Social Affairs and Consumer Protection (BMASK). Institut für Sozial- und Wirtschaftswissenschaften.
- Björklund A, P Fredriksson, J-E Gustafsson & B Öckert (2010), Den svenska utbildningspolitikens arbetsmarknadseffekter: vad säger forskningen?, IFAU Rapport 2010:13.
- Bradley S & R Crouchley (2019), The effects of test scores and truancy on youth unemployment and inactivity: a simultaneous equations approach, *Empirical Economics* 10.1007/s00181-019-01691-8.
- Bradley S, G Migali & M Navarro Paniagua (2019), Spatial variations and clustering in the rates of youth unemployment and NEET: A comparative analysis of Italy, Spain and the UK, mimeo, University of Lancaster.
- Bray, J W, B Depro, D McMahon, M Siegle & L Mobley (2016), Disconnected geography: A spatial analysis of disconnected youth in the United States, CES Research Paper 16-37, US Census Bureau.
- Britton J, P Gregg, L Macmillan & S Mitchell (2011), The Early Bird... Preventing Young People from becoming a NEET statistic, A report commissioned by Praxis, the research and innovation unit for Tomorrow's People.
- Bynner J & S Parsons (2002), Social Exclusion and the Transition from School to Work: The Case of Young People Not in Education, Employment, or Training (NEET), *Journal of Vocational Behavior* 60, 289–309.

- Caliendo M & R Schmidl (2016), Youth unemployment and active labor market policies in Europe, *IZA Journal of Labor Policy* 5:1 DOI 10.1186/s40173-015-0056-3.
- Cammeraat E, E Jongen & P Koning (2017), Preventing NEETs During the Great Recession – The Effects of a Mandatory Activation Program for Young Welfare Recipients, IZA DP No. 11090.
- Carling, K & L Larsson (2005), Does early intervention help the unemployed youth?, *Labour Economics* 12, 301–319.
- Carcillo S, R Fernández, S Königs & A Minea (2015), NEET youth in the aftermath of the crisis. Challenges and policies, OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 164.
- Cavalca, G (2016), Young people in transitions. Conditions, indicators and policy implications. To NEET or not to NEET?, i Coppola, G & N O'Higgins (red), *Youth and the Crisis Unemployment, education and health in Europe*.
- Cornaglia F, E Crivellaro & S McNally (2012), Mental Health and Education Decisions, *Labour Economics* 33. 10.1016/j.labeco.2015.01.005.
- Dal Bianco S, R L Bruno & M Signorelli (2015), The joint impact of labour policies and the “Great Recession” on unemployment in Europe, *Economic Systems* 39, 3–26.
- de Luna, X, A Forslund & L Liljeberg (2008), Effekter av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för deltagare under perioden 2002–2004, Rapport 2008:1, IFAU.
- Duckworth K & I Schoon (2012), Beating the odds: exploring the impact of social risk on young people's school-to-work transitions during recession in the UK, *National Institute Economic Review* 222, R38–R51.
- Egebark, J & N Kaunitz (2013), Do Payroll Tax Cuts Raise Youth Employment?, Working Paper 2013:27, IFAU.
- Egebark, J & N Kaunitz (2018), Payroll Taxes and Youth Labor Demand, *Labour Economics* 55, 163–77.
- Engdahl, M (2021), Coronakrisen och ungas arbetsmarknadsinträde, i A Sjögren (red) Barn och unga under coronapandemin. Lärdomar från forskning om uppväxtmiljö, skolgång, utbildning och arbetsmarknadsinträde, Rapport 2021:2, IFAU.

- Engdahl, M & A Forslund (2016), En förlorad generation? Om ungas etablering på arbetsmarknaden, Rapport 2016:1, IFAU.
- Eurofound (2012), *NEETs – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Falch T, O H Nyhus & B Strom (2013), Performance of Young Adults: The Importance of Different Skills. *CESifo Economic Studies* 60, 10.1093/cesifo/ifu005.
- Forslund, A, L Liljeberg och L von Trott zu Solz (2013), Arbetspraktik – en utvärdering och en jämförelse med arbetsmarknadsutbildning, Rapport 2013:4, IFAU.
- Forslund, A & O Nordström Skans (2006), (Hur) hjälps ungdomar av arbetsmarknadspolitiska program för unga?, Rapport 2006:5, IFAU-
- Forslund, A, W Pello-Esso, R Ulmestig, U Vikman, I Waernbaum, A Westerberg & J Zetterqvist (2019), Kommunal arbetsmarknadspolitik. Vad och för vem?, Rapport 2019:05, IFAU.
- Forslund, A & J. Vikström (2011), Arbetsmarknadspolitikens effekter på sysselsättning och arbetslöshet – en översikt, Rapport 2011:7, IFAU.
- Franzén, E M & A Kassman (2005) Longer-term Labour-market Consequences of Economic Inactivity during Young Adulthood: A Swedish National Cohort Study, *Journal of Youth Studies* 8, 403-424.
- Fredriksson P, B Öckert & H Oosterbeek (2013), Long-Term Effects of Class Size, *The Quarterly Journal of Economics* 128, 249–285.
- Furlong, A (2006), Not a very NEET solution: representing problematic labour market transitions among early school-leavers, *Work, employment and society* 20, 553–569.
- Försäkringskassan (2015), Evidence-based methods for enhancing the labour-force entrance of people with mental disabilities. A systematic literature review, Socialförsäkringsrapport 2015:10.
- Gerdes, C (2011), Jobbgarantin för ungdomar – en utvärdering om garantin ökar deltagarnas chans att få jobb, Ura 2011:9, Arbetsförmedlingen.
- Ghignoni E, G Croce & A d'Ambrosio (2019), University dropouts vs high school graduates in the school-to-work transition. Who is doing better?, *International Journal of Manpower* 40, 449-472.

- Glatt, J & P Wunnava (2018), Help Not Wanted: The Dismal Science of Youth Unemployment's Scarring Effect. *iBusiness* 10, 51-84.
- Hall, C (2012), Does making upper secondary school more comprehensive affect dropout rates, educational attainment and earnings? Evidence from a Swedish pilot scheme, *The Journal of Human Resources* 47, 237–269.
- Hall, C (2013), Does more general education reduce the risk of future unemployment? Evidence from labor market experiences during the Great Recession”, Working Paper 2013:17, IFAU.
- Hall, C. och L. Liljeberg (2011), En jobbgaranti för ungdomar? Om Arbetsförmedlingens ungdomsinsatser, Rapport 2011:1, IFAU.
- Hall, C, L Liljeberg, K Kotakorpi & J Pirttilä (2016), Screening through activation: differential effects of a youth activation programme, Working paper 2016:15, IFAU.
- Hensvik, L, D Muller & O N Skans (2017), Connecting the Young: High School Graduates' Matching to First Jobs in Booms and Great Recessions,” IFAU Working Paper 2017:2 2017.
- Hernæs Ø, S Markussen & K Røed (2017), Can welfare conditionality combat high school dropout?, *Labour Economics* 48, 144–56.
- Hirschman, A. O. (1964), “The paternity of an index”, *American Economic Review*, vol. 54, no. 5.
- Hägglund, P (2011), Are there pre-programme effects of active placement efforts? Evidence from a social experiment, *Economics Letters* 112, 91-93.
- Ioannides, M Y & L D Loury (2004), Job Information, Neighborhood Effects and Inequality, *Journal of Economic Literature* 42 (4), 1056–1093.
- Kelly E & S McGuinness (2015), Impact of the Great Recession on unemployed and NEET individuals' labour market transitions in Ireland, *Economic Systems* 39, 59–71.
- Kluve J (2014), Youth labor market interventions. *IZA World of Labor* 2014: 106, doi: 10.15185/izawol.106
- Kluve J, S Puerto, D Robalino, J Manuel Romero, F Rother, J Stöterau, F Weidenkaff & M Witte (2017), Interventions to improve the labour market outcomes of youth: a systematic review, *Campbell systematic review* 2017:12.

- Kramarz, F & O N Skans (2014), When Strong Ties are Strong: Networks and Youth Labour Market Entry, *Review of Economic Studies* 81 (3), 1164–1200.
- Larsson, L (2003), Evaluation of Swedish youth labour market programmes, *Journal of Human Resources* 38, 891–927.
- Liljeberg L (2016), Effekter för olika deltagargrupper inom arbetsmarknadsutbildningen, Rapport 2016:20, IFAU.
- Liljeberg, L & U Vikman (2018), De som varken arbetar eller studerar på den svenska arbetsmarknade, Rapport 2018:22, IFAU.
- Liljeberg, L & O Åslund (2019), Etablering efter etableringsinsatser, Rapport 2019:28, IFAU, Uppsala.
- Lindahl, L (2011), Den gymnasiala yrkesutbildningen och inträdet på arbetsmarknaden, Bilaga 2 till LU2011.
- Luijkx, R & M H J Wolbers (2009), The effects of non-employment in early work-life on subsequent employment chances of individuals in the Netherlands, *European Sociological Review* 25, 647–660.
- Maguire, S (2015), NEET, unemployed, inactive or unknown – why does it matter?, *Educational Research*, 57, 121–132.
- Mendolia S & I Walker (2015), Youth unemployment and personality traits, *IZA Journal of Labor Economics* 4:19.
- Meschi E, J Swaffield & A Vignoles (2011), The Relative Importance of Local Labour Market Conditions and Pupil Attainment on Post-Compulsory Schooling Decisions, IZA DP No. 6143.
- Musset, P & L M Kureková (2018), Working it out: Career guidance and employer engagement, OECD Education Working Paper No. 175.
- By Pauline Musset, OECD and Lucia Mýtna Kureková, Slovak Governance Institute, Bratislava.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2019), *Stöd till unga som varken arbetar eller studerar*. Delrapport april 2019, Stockholm.
- Nordström Skans (2004), Har ungdomsarbetslöshet långsiktiga effekter? Rapport 2004:13, IFAU, Uppsala.
- OECD (2012), Equity and Quality in Education: Supporting Disadvantaged Students and Schools, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264130852-en>.

- OECD (2016), Society at a Glance 2016: OECD Social Indicators, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264261488-en>.
- Robson, K (2008), Becoming NEET in Europe: A Comparison of Predictors and Later-Life Outcomes, Paper presented at the Global Network on Inequality Mini-Conference on February 22, 2008 in New York City.
- Rodriguez-Modroño P (2019), Youth unemployment, NEETs and structural inequality in Spain, *International Journal of Manpower* 40, 433-448.
- Saez, E, B Schoefer & D Seim (2019a), Payroll Taxes, Firm Behavior, and Rent Sharing: Evidence from a Young Workers' Tax Cut in Sweden, *American Economic Review* 105(9), 1717-1763.
- Saez, E, B Schoefer & D Seim (2019b), Hysteresis from Employer Subsidies, Stencil.
- SCB (2016) Longitudinell integrationsdatabas för Sjukförsäkrings- och Arbetsmarknadsstudier (LISA) 1990–2013.
- SCB (2013), Ungdomsarbetslöshet – jämförbarhet i statistiken mellan ett antal europeiska länder, Bakgrundsfakta till arbetsmarknads- och utbildningsstatistiken 2013:1.
- Schoon I (2014), Parental worklessness and the experience of NEET among their offspring. Evidence from the Longitudinal Study of Young People in England (LSYPE), *Longitudinal and Life Course Studies* 5, 129 – 150.
- Serracant, P (2014), A Brute Indicator for a NEET Case: Genesis and Evolution of a Problematic Concept and Results from an Alternative Indicator, *Soc Indic Res* 117, 401–419.
- Sibbmark K, Söderström, M & Åslund, O (2016), Marknadsmekanismer i teori och praktik – erfarenheter från etableringslotsarna, Rapport 2016:19, IFAU, Uppsala.
- Skans, O N (2011), Scarring effects of the first labor market experience, IZA Discussion Papers, No. 5565, Institute for the Study of Labor (IZA), Bonn.
- Skedinger, P (2014), Effects of Payroll Tax Cuts for Young Workers, *Nordic Economic Policy Review: Consequences of Youth Unemployment and Effectiveness of Policy Interventions*, Rosholm M & M Svarer (red), 124–69.
- Skolverket (2016), Kommunernas arbete med det kommunala aktivitetsansvaret, Skolverket, Stockholm.
- Socialstyrelsen (2006), *Social report*, Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2010), *Social report*, Stockholm: Socialstyrelsen.

SOU 2013:74, *Unga som varken arbetar eller studerar – statistik, stöd och samverkan*. Slutbetänkande av Utredningen om unga som varken arbetar eller studerar, Stockholm.

SOU 2018:11, *Vårt gemensamma ansvar – för unga som varken arbetar eller studerar*. Slutbetänkande av Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar, Stockholm.

SOU 2019:4, *Framtidsval – karriärvägledning för individ och samhälle*, Betänkande av Utredningen om en utvecklad studie- och yrkesvägledning, Stockholm 2019.

Temagruppen Unga i arbetslivet (2011). *2011 års uppföljning av unga som varken arbetar eller studerar – I spåren av den ekonomiska krisen*, Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Temagruppen Unga i arbetslivet (2012a). *2012 års uppföljning av unga som varken arbetar eller studerar*, Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Temagruppen Unga i arbetslivet (2012b). *Temporära organisationer för permanenta problem – om implementering av samverkansprojekt för unga som står långt från arbetsmarknaden*, Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Temagruppen Unga i arbetslivet (2013). *2013 års uppföljning av unga som varken arbetar eller studerar*, Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Temagruppen Unga i arbetslivet (2014a). *Bakom siffrorna – unga som varken arbetade eller studerade 2000–2010*, Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Temagruppen Unga i arbetslivet (2014b). *Lärdomar från arbetsmarknadsprojekt för unga – En samlad analys av 61 utvärderingar av ungdomsprojekt finansierade av Europeiska socialfonden 2007–2013*, Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Temagruppen Unga i arbetslivet (2014c). *Möt mig där jag är – Bemötande som framgångsfaktor i arbetsmarknadsprojekt för unga*, Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Temagruppen Unga i arbetslivet (2017a). *Aktivitet: okänd? Unga som varken arbetar eller studerar*, Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

- Temagruppen Unga i arbetslivet (2017b). *Unga utanför i åtta regioner. En beskrivning av unga som varken arbetar eller studerar*, Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Temagruppen Unga i arbetslivet (2017c). *Vägar och omvägar till arbetsmarknaden. Långsiktiga perspektiv på ungas etablering och försörjning*, Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Topa, G (2011), Labor Markets and Referrals, i J Benhabib, A Bisin & M O Jackson (red), *Handbook of Social Economics*, Volume 1B, Amsterdam: Elsevier Science, 1193–1221.
- Ungdomsstyrelsen (2005), *FOKUS 05 – En analys av ungas etablering och egen försörjning*, Ungdomsstyrelsens skrifter 2005:10, Stockholm.
- Ungdomsstyrelsen (2008) *FOKUS 08 – En analys av ungas utanförskap*, Ungdomsstyrelsens skrifter 2008:9, Stockholm.
- Ungdomsstyrelsen (2012) *FOKUS 11 – En analys av ungas bostadssituation*, Ungdomsstyrelsens skrifter 2011:4, Stockholm.
- Vancea M & M Utzet (2018) School-to-work transition: the case of Spanish NEETs, *Journal of Youth Studies*, 21, 869-887.
- Yates, S & M Payne (2006), Not so NEET? A Critique of the Use of ‘NEET’ in Setting Targets for Interventions with Young People, *Journal of Youth Studies* 9, 329–344.

Bilaga 1. En systematisk litteraturoversikt av forskningen om Uvas

Den litteratursökning som ligger bakom den systematiska översikt som vi redovisar i rapporten syftade till att identifiera relevant forskning om unga som varken arbetar eller studerar. Vi vill identifiera studier av insatser för gruppen, men också studier som undersöker vilka faktorer som förutsäger att man hamnar i gruppen, liksom studier som undersökt hur att som ung varken arbeta eller studera samvarierar med olika arbetsmarknadsrelaterade utfall senare i livet.

Vi har använt databasen *Econlit* för att identifiera relevanta studier.⁷¹ Grunden för vår översikt är resultatet av att 1) söka i *Econlit* med sökorden NEET eller "not in employment, education, or training", och 2) gå igenom referenslistorna i de relevanta träffarna i *Econlit* för att identifiera eventuella ytterligare relevanta studier. Vi har dessutom identifierat svenska studier (som inte nödvändigtvis är publicerade i vetenskapliga tidskrifter) genom att utnyttja information från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) och referenslistor i rapporter från denna myndighet. Vi har även letat referenser i två offentliga utredningar om vår målgrupp (SOU 2013:74, SOU 2018:11). Slutligen har vi utnyttjat forskning och forskningsöversikter om svensk arbetsmarknadspolitik som härrör från vårt "hem-institut", IFAU.⁷²

Sökningen i *Econlit* gav 45 träffar. Vi var i första hand intresserade av översikter, och behöll alla sådana träffar. Vi läste *abstract* till alla övriga identifierade artiklar och uteslöt för oss irrelevanta studier. De flesta studier som vi uteslöt på denna grund var publiceringar som inte i första hand var empiriska studier.⁷³ När det gäller studier av effekterna av olika insatser för vår målgrupp har vi inkluderat studier med en design som med rimlig trovärdighet borde kunna identifiera orsakssamband (kausala effekter) och uteslutit studier som inte uppfyller detta villkor.⁷⁴ Därefter har vi gått igenom de kvarvarande studierna och dels sorterat innehållet i dem tematiskt, dels gått igenom deras referenslistor

⁷¹ Vårt förstahadsval för litteratursökningen var databasen Google Scholar. Det visade sig dock att den vedertagna engelska förkortningen för Uvas (NEET, Not in Employment, Education, or Training) också används inom såväl medicin som fysik. Sökningar i Google Scholar med NEET som sökord ger därför i huvudsak ett mycket stort antal för denna översikt helt irrelevanta träffar. Vi övergick därför till en specialiserad databas för ekonomisk litteratur (som dock även täcker en del såväl sociologisk som pedagogisk forskning).

⁷² Det handlar då om publiceringar i IFAU:s Working Paper- eller Rapportserier.

⁷³ Sådana studier kunde exempelvis diskutera om NEET-begreppet är olämpligt för att man riskerar att stigmatisera individer i gruppen.

⁷⁴ Vi har dock inte uteslutande inkluderat studier med en randomiserad design. Ett minimikrav som vi har ställt har dock varit att studierna använt en design med en rimlig kontrollgrupp för att identifiera de kausala effekterna. Detta innebär exempelvis att vi uteslutit studier som försökt identifiera effekter genom att fråga olika respondenter om vad de anser om effekterna av en insats.

för att identifiera ytterligare relevanta studier. De studier vi har identifierat på detta sätt har vi behandlat på samma sätt. Detsamma gäller de studier vi identifierat på de övriga sätt vi nämnde ovan. Processen avslutades när den inte ledde till någon ny ”träff” enligt våra kriterier. Nedan sammanställs de studier som ingår i litteraturöversikten i tabellform.

Tabell A1 Studier som identifierar faktorer som predicerar om man blir UVAS

Studie	Land, period	Risikfaktorer	Övrigt
Alfieri et al. (2015)	Italien,	Moderns utbildning (-) Faderns utbildning (-) Stöd från fadern (-) Barns oberoende (-) Föräldrars inkräktande (+)	Separata modeller för män och kvinnor skattas
Bacher et al. (2014)	Österrike 2006–12	Omvårdnadsansvar (+) k Lämnat skolan tidigt (+) Tidigare arbetslöshet (+) Fknsneds, hälsoproblem (+)	Skattar ”explorative path analysis”. Separata analyser för män och kvinnor.
Bradley & Crouchley (2017)	England & Wales 1989-90–2000-01	Skolk (+) Provresultat (-)	
Britton et al. (2011)	England, LSYPE (The Longitudinal Study of Young People in England); unga som var 13–14 år 2004 följs fram till 2009	Högstadietbetyg (-) Privatundervisning (+) Social housing (+) Inkomst (-) Lågutbildade föräldrar (+) Inget internet hemma (+) Ingen bil (+) Svart (-) Vill (eller vill kanske) sluta skolan (+) Rökare (+) Skolkare (+) Excluded (+) Beteendeproblem (+)	Egenskaper vid ålder 13–14 används för att predicera UVAS-status
Bynner & Parsons (2002)	Storbritannien, alla födda 5–11 april 1970	Låg födelsevikt (+) Föräldrarna läste inte för barnet (+) Fria skolmåltider (+) Innerstad eller council housing (+) Litet intresse från föräldrarna (+)	
Cornaglia et al. (2015)	England, LSYPE; unga som var 13–14 år 2004 följs fram till 2009	Mental ohälsa (+) k	Separata skattningar för kvinnor och män

Studie	Land, period	Risikfaktorer	Övrigt
Duckworth & Schoon (2012)	Storbritannien födda en vecka 1970	Föräldrautbildning (-) Låg social klass (+) Ensam förälder (+) Född av tonårsmoder (+) Bor i social housing (+) Betyg (-) Skolkar inte (-) Kvinna (+)	Multivariata skattningar, en del av variablerna med som interaktioner
Eurofound (2012)	EU	Låg utbildning (+) Fknsnedsättn, dålig hälsa (+) Utrikes bakgrund (+) Föräldrar med arbetslöshetserfarenheter (+) Lågutbildade föräldrar (+) Skilda föräldrar (+) Glesbygd (+) Låginkomsthushåll (+)	Oklart exakt hur studien är genomförd.
Falch et al. (2013)	Norge, kohort som gick ut grundskola 2002	Kognitiv förmåga (-) Icke-kognitiv förmåga (-)	UVAS ett bland många utfall som studeras
Ghignoni et al. (2019)	Italien 2007–11	Avhopp från postgymnasiala studier (+)	Jämförs med gymnasister som aldrig påbörjat högre studier. Liknande resultat för andra utfall
Kelly & McGuinness (2015)	Irland, 2006 och 2011	Utbildningsnivå (-) Inrikes född (-) Man (-, 2006, +, 2011) Ålder (+)	Ett flertal mått på utbildning utöver obligatorisk undersöks; UVAS ett bland flera utfall; 20– 24-åringar jämförs med 15–19-åringar
Mendolia & Walker (2015)	Storbritannien och Nordirland 2004–	Ansträngning och flit (-) Resultat utom egen kontroll (+) Dåligt självförtroende (+) "Klarat gymnasiet" (-) Hög hushållsinkomst (-) Äldre syskon (+) Fknsnedsättn (+) Moders utbildning (-) Man (+) Ensam mamma vid födsel (+) Svart, asiatisk (-) Moder arbetslös eller inte i arbetskraften (+)	Skattar primärt effekter på UVAS av personlighetsdrag

Studie	Land, period	Risikfaktorer	Övrigt
Meschi et al. (2011)	England, LSYPE; unga som var 13–14 år 2004 följs fram till 2009	Gymnasiebetyg (-) Föräldrars utbildning (-) Föräldrar vill att barn ska fortsätta studierna (-) Attityd till skolan (-) Fri skolmat (+) m	Separata skattningar för kvinnor och män
Robson (2008)	EU-länder (GB+Nordirland, F, D, E, P, I, GR); ECHP (European Community Household Panel) 1994–2001	Man (-) Hushållsinkomst(t-1) (-)	Separata ekvationer för länderna; vi rapporterar enbart sådant som gäller i de flesta länderna
Rodriguez-Modroño (2019)	Spanien 2013, 2016	Ålder (+ m, 0 k) Gymnasium/yrkeshögskola (- m, 0 k) Universitet (0 m, + k) Sammanboende (+) Hushållsink. (-) Tidigare arbete (-) Nyligen studerat (-) Inrikes född (+ m, - k) Arbetslös under föregående år (+)	Separata skattningar för män och kvinnor
Schoon (2014)	England LSYPE	En-förälderhushåll (+) m Stad/landsbygd (+) m "Multiple deprivation" (+) Studieresultat (-) Studieorienterad (-) Föräldrar långvarigt ickesysselsatt * Studieorienterad (-) Föräldrars utbildningsnivå (-) k Ågt boende (-) k Etnisk minoritet (-)	Separata skattningar för kvinnor och män.
Vancea & Utzet (2018)	Spanien, 2016	Utbildning (-?) Omvårdnadsskyldigheter (+, k; - ; m) Tidigare arbetslöshet (+) Arbetslösa vänner (+) Studerande vänner (-,??)	Skattas separat för män och kvinnor och för tre åldersgrupper

Not: + (-) avser positivt (negativt) signifikant samband, m avser män och k avser kvinnor, ? avser oklara resultat.

Tabell A2 Studier av långsiktiga konsekvenser av att tidigt vara UVAS

Studie	Land, period	Resultat	Övrigt
Andersson et al. (2018)	Sverige 2001–11	Stor långsiktig effekt på inkomster (-) Större effekt ju längre tid som UVAS	Tvillingar används för att identifiera kausala effekter
Bynner & Parsons (2002)	GB, alla födda 5–11 april 1970	UVAS vid ålder 21 (+) Hel- eller deltidssysselsättning (-) Sammanboende/gift (+, k) Nedstämdhet, känsla av obehag (+?, m) Fatalistisk attityd (+?) Otillfredsställelse med livet (+) Brist på kontroll över livet (+) Problem med livet (+, k)	Effekter av UVAS-status vid ålder 1618 på senare utfall; separata skattningar för kvinnor och män
Franzén & Kassman (2005)	Sverige, 1993–2001	1. Inaktiv 1993 eller -94 (+) 1. Inaktiv 1993–4 (++) 2. Inaktiv 1993 eller -94 (+) 2. Inaktiv 1993–94 (++)	Utfall (inaktiv eller ej) för personer som var 20–24 år och inaktiva 1993–4 undersöktes 2001. Två jämförelsegrupper: 1. Unga icke-inaktiva; 2. unga med instabil arbetsmarknadssituation eller långtidsarbetslösa
Luijckx & Wolbers (2009)	Nederländerna 1992–2003	Effekt på avslut av anställning (+), avtagande över tid Effekt på inflöde till jobb (-, m)	Skattar samband mellan icke-sysselsättning (antal perioder, kumulerad tid) inom tre år efter skolslut och senare utfall
Robson (2008)	EHCP (European Community Household Panel), Portugal, Spanien, Grekland, Italien, GB+Nordirland, Tyskland, Frankrike 1994–2001	UVAS(t+1, t+2, t+3) + alla länder utom möjligen Fra Låg utbildning(t+1, t+2) + utom UK och ev Fra I lägsta inkomstkvintil (t+1, t+2) + utom Fra och möjl. It Medlem i klubb(t+1, t+2) – (få länder och sällan signifikant) Möta vänner(t+1) negativ för många, positiv UK	Samband mellan UVAS(t) och utfall (t+i)

Not: + (-) avser statistiskt signifikant positivt (negativt) samband. ++ avser en mycket hög oddskvot.

Bilaga 2. Beskrivande figurer och tabeller

Tabell B1 Genomsnittliga egenskaper för Uvas och icke Uvas, efter ålder, 2018

Variabel	Ej uvas, 16–25 år	Uvas, 16–25 år	Ej uvas, 16–19 år	Uvas, 16–19 år	Ej uvas, 20–25 år	Uvas, 20–25 år
Kvinna	0,48	0,43	0,48	0,39	0,48	0,44
Ålder	20,63	21,52	17,51	17,42	22,65	22,71
Högst förgymnasial utbildning	0,39	0,63	0,82	0,97	0,11	0,54
Gymnasial utbildning	0,42	0,30	0,18	0,03	0,58	0,38
Eftergymnasial utbildning	0,19	0,06	0,00	0,00	0,31	0,08
Födelseland, Sverige	0,83	0,56	0,83	0,52	0,83	0,58
Europa, ej Norden	0,04	0,10	0,03	0,08	0,04	0,10
Ej Europa + okänt/under utredning	0,13	0,34	0,14	0,40	0,12	0,32
Gift/registrerad partner	0,02	0,08	0,00	0,01	0,04	0,10
Andel sysselsatta, november månad	0,54	0,02	0,24	0,02	0,74	0,01
Inkomst av arbete+ftg, 100-tals kr	1228,3	40,0	273,3	25,7	1846,9	44,1
Kapitalinkomster, 100-tals kr	14,32	16,04	17,95	8,61	11,98	18,19
Andel med sjukpenning	0,04	0,00	0,00	0,00	0,06	0,01
Andel med föräldrapenning/vårdbidrag	0,03	0,05	0,00	0,01	0,06	0,06
Andel med arbetslöshetsersättning	0,02	0,04	0,00	0,00	0,03	0,06
Förekomst av ek. bistånd inom hushållet	0,02	0,18	0,02	0,11	0,03	0,20
Funktionsnedsättning	0,03	0,25	0,01	0,09	0,04	0,29
Andel med handikappersättning	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00	0,03
Andel med förtidspension/aktivitetsersättning	0,01	0,16	0,00	0,05	0,01	0,19
Inrikes född, minst 1 förälder född utrikes	0,18	0,17	0,19	0,17	0,18	0,17
Inrikes född, båda föräldrar födda utrikes	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,08
Minst en förälder född utanför Sverige	0,34	0,46	0,35	0,47	0,34	0,46
Båda föräldrar födda utanför Sverige	0,24	0,37	0,25	0,38	0,24	0,37
Minst en förälder född utanför Norden	0,31	0,43	0,32	0,44	0,30	0,43

Variabel	Ej uvas, 16–25 år	Uvas, 16–25 år	Ej uvas, 16–19 år	Uvas, 16–19 år	Ej uvas, 20–25 år	Uvas, 20–25 år
Båda föräldrar födda utanför Norden	0,24	0,36	0,24	0,38	0,24	0,36
Båda föräldrar födda icke väst ⁷⁵	0,22	0,34	0,22	0,35	0,22	0,34
Andel sysselsatta fäder, november månad	0,86	0,73	0,88	0,71	0,85	0,74
Andel sysselsatta mödrar, november månad	0,86	0,69	0,86	0,61	0,86	0,72
Faders förvärvsinkomst, 100-tals kr	4174,3	3051,8	4407,2	2943,5	4011,4	3085,8
Moders förvärvsinkomst, 100-tals kr	3297,8	2314,4	3345,2	1946,6	3265,1	2432,0
Moder, högst grundskoleutb.	0,10	0,20	0,10	0,28	0,10	0,18
Moder, gymnasieutb.	0,46	0,48	0,42	0,44	0,48	0,50
Moder eftergymnasial utb.	0,44	0,31	0,48	0,28	0,42	0,32
Fader, högst grundskoleutb.	0,14	0,22	0,13	0,26	0,15	0,20
Fader, gymnasieutb.	0,52	0,53	0,50	0,49	0,53	0,54
Fader, eftergymnasial utb.	0,35	0,26	0,37	0,25	0,33	0,26
Antal individer	1 059	112	416	25 274	642	87 367
	381	641	486		895	

Not: Alla variabler utom ålder och förvärvsinkomst mätta som andelar. Utbildningsnivå är den högst avslutade som finns registrerad.

⁷⁵ Som västländer inkluderar vi de nordiska länderna, EU, Japan, Kina, Korea (samredovisas i registerdata), Nordamerika samt Oceanien.

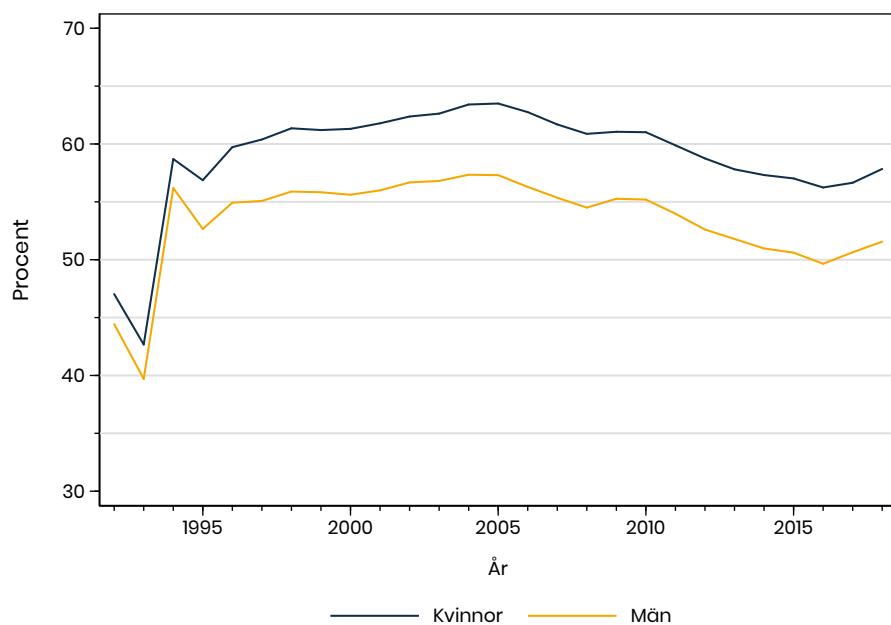
Tabell B2 Genomsnittliga egenskaper för inskrivna arbetssökande och inaktiva Uvas, 20–25 år respektive 25 år, 2018

	Arbetssökande, 20–25 år	Inaktiva 20–25 år	Arbetssökande, 25 år	Inaktiva 25 år
Kvinna	0,40	0,47	0,44	0,48
Ålder	22,59	22,78	25,00	25,00
Högst förgymnasial utbildning	0,49	0,56	0,43	0,49
Gymnasial utbildning	0,45	0,34	0,44	0,33
Eftergymnasial utbildning	0,06	0,10	0,14	0,18
Födelseland, Sverige	0,56	0,59	0,52	0,57
Europa, ej Norden	0,05	0,14	0,05	0,16
Ej Europa + okänt/under utredning	0,39	0,27	0,43	0,27
Gift/registrerad partner	0,12	0,09	0,20	0,13
Andel sysselsatta, november månad	0,01	0,02	0,01	0,03
Inkomst av arbete+ftg, 100-tals kr	66,80	30,12	55,82	18,07
Kapitalinkomster, 100-tals kr	3,45	27,29	-3,27	28,29
Andel med sjukpenning	0,01	0,00	0,01	0,00
Andel med föräldrapenning/vårbbidrag	0,09	0,03	0,14	0,05
Andel med arbetslöshetsersättning	0,15	0,00	0,34	0,00
Förekomst av ek. bistånd inom hushållet	0,37	0,10	0,37	0,08
Funktionsnedsättning	0,31	0,28	0,34	0,29
Andel med handikappersättning/merkostnadsersättning	0,01	0,04	0,01	0,04
Andel med förtidspension	0,10	0,25	0,10	0,25
Inrikes född, minst 1 förälder född utrikes	0,17	0,17	0,16	0,17
Inrikes född, båda föräldrar födda utrikes	0,09	0,08	0,08	0,08
Minst en förälder född utanför Sverige	0,60	0,37	0,64	0,40
Båda föräldrar födda utanför Sverige	0,52	0,28	0,56	0,31
Minst en förälder född utanför Norden	0,57	0,34	0,60	0,37
Båda föräldrar födda utanför Norden	0,51	0,27	0,55	0,30

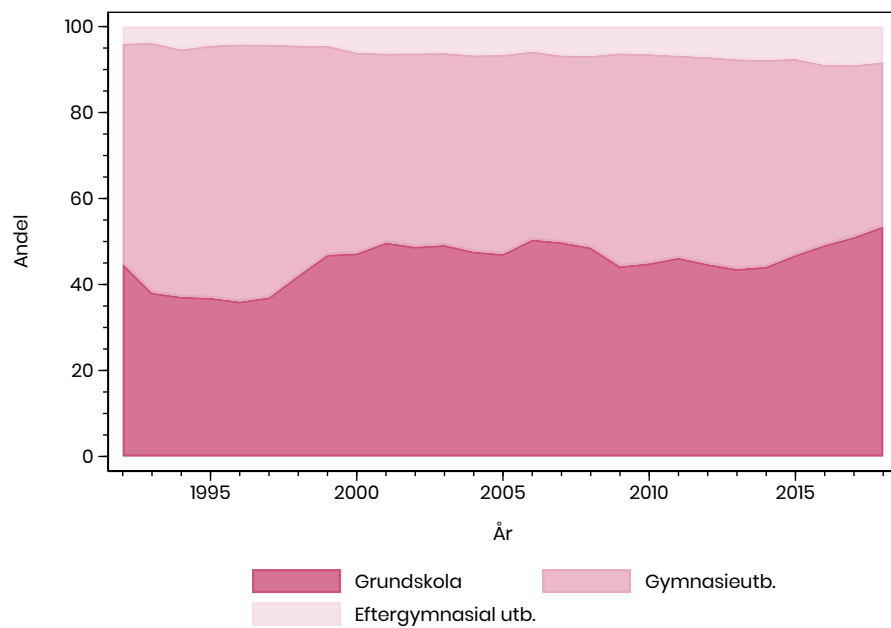
	Arbetssökande, 20–25 år	Inaktiva 20–25 år	Arbetssökande, 25 år	Inaktiva 25 år
Båda föräldrar födda icke väst ⁷⁶	0,50	0,24	0,54	0,27
Andel sysselsatta fäder, november månad	0,71	0,76	0,68	0,73
Andel sysselsatta mödrar, november månad	0,67	0,74	0,68	0,74
Faders förvärvsinkomst, 100-tals kr	2731,5	3297,7	2536,0	3102,7
Moders förvärvsinkomst, 100-tals kr	2142,7	2603,7	2173,0	2532,0
Moder, högst grundskoleutb.	0,23	0,15	0,21	0,15
Moder, gymnasieutb.	0,52	0,49	0,52	0,49
Moder eftergymnasial utb.	0,25	0,36	0,27	0,36
Fader, högst grundskoleutb.	0,24	0,18	0,24	0,18
Fader, gymnasieutb.	0,57	0,52	0,56	0,53
Fader, eftergymnasial utb.	0,19	0,30	0,20	0,30
Antal individer	33 328	54 039	5 846	11 119

⁷⁶ Som västlännder inkluderar vi de nordiska länderna, EU, Japan, Kina, Korea (samredovisas i registerdata), Nordamerika samt Oceanien.

Figur B1 Andel kvinnor och mäns som mottagit studiestöd, 20–25 år, 1992–2018

Figur B2 Fördelning av utbildningsnivå bland UVAS 20-25 år, 1992-2018

Känslighetsanalys: hur persistenta är de regionala skillnaderna över våra tidsperioder?

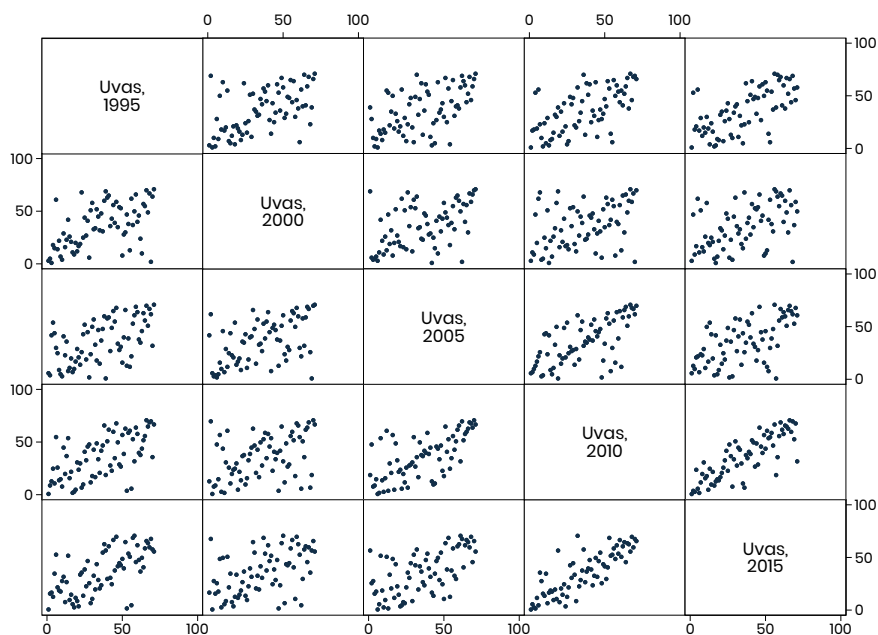
Här undersöker vi om de regionala skillnaderna är persistenta över de studerade perioderna. Vi gör detta genom att rangordna samtliga LA-regioner efter andelen Uvas ett givet år samt därefter beräkna korrelationen för rangordningen över tid. Den LA-region som har lägst (högst) andel Uvas ett givet år rangordnas således som nummer 1 (71). I tabell B3 redovisar vi dessa korrelationer. I samtliga fall är korrelationen mellan den rangordnade andelen Uvas för de olika åren statistiskt signifikanta. Det vill säga det finns en tydlig positiv samvariation över tid vad avser andelen Uvas i de olika LA-regionerna.

Tabell B3 Korrelationer över tid med avseende på rangordning av LA-regioner efter andel Uvas

Pearsons korrelationskoefficient, Prob > r , H0: Rho=0					
	Uvas, 1995	Uvas, 2000	Uvas, 2005	Uvas, 2010	Uvas, 2015
Uvas, 1995	1,00000	0,52113 <0,0001	0,54346 <0,0001	0,60624 <0,0001	0,64504 <0,0001
Uvas, 2000	0,52113 <0,0001	1,00000	0,49007 <0,0001	0,39450 0,0007	0,46999 <0,0001
Uvas, 2005	0,54346 <0,0001	0,49007 <0,0001	1,00000	0,64940 <0,0001	0,59333 <0,0001
Uvas, 2010	0,60624 <0,0001	0,39450 0,0007	0,64940 <0,0001	1,00000	0,82257 <0,0001
Uvas, 2015	0,64504 <0,0001	0,46999 <0,0001	0,59333 <0,0001	0,82257 <0,0001	1,00000

Nedan illustrerar vi även grafiskt hur de rangordnade LA-regionerna samvarierar över tid. Plottarna indikerar ett relativt tydligt positivt samband, särskilt över åren 2005–2015.

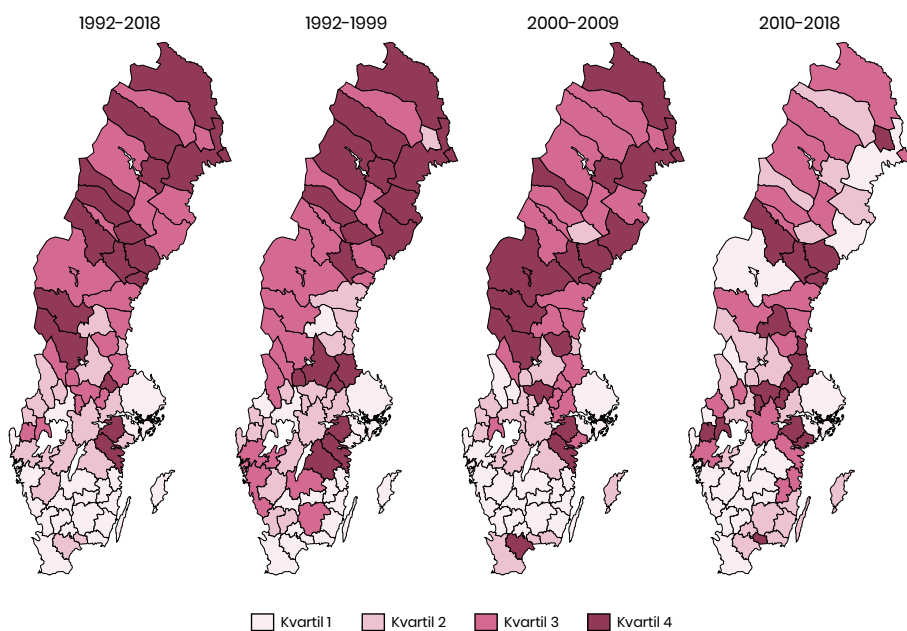
Figur B3 Plottade värde för rangordnade LA-regioner med avseende på andelen Uvas, 1995, 2005, 2010, 2015

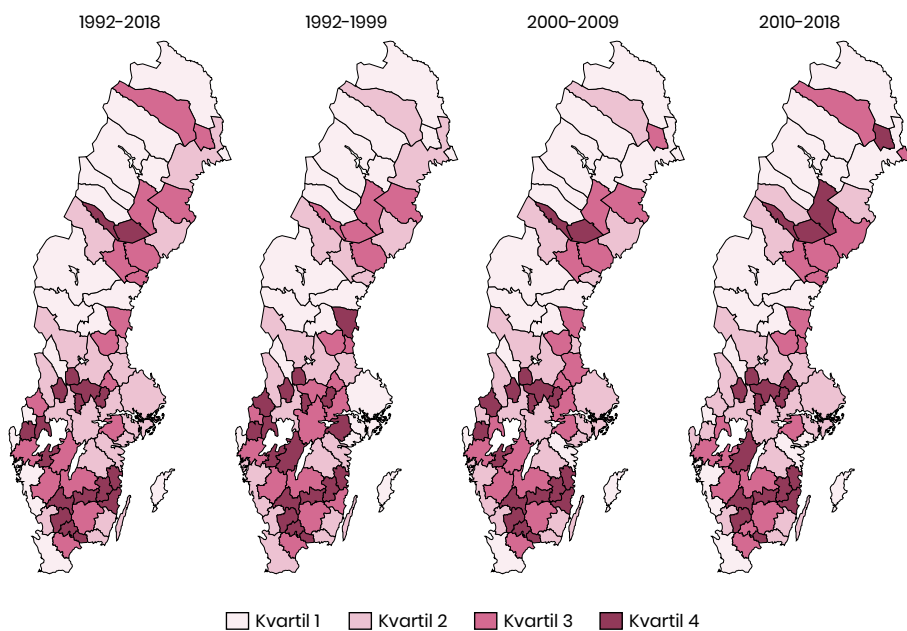
Tabell B4 Korrelation unga inskrivna vid Arbetsförmedlingen - unga som varken arbetar eller studerar på LA-nivå, 2010–2017

Pearsons korrelationskoefficient, Prob > r , H0: Rho=0			
	Uvas, 20–25 år	Uvas + inskriven Af, 20–25 år	Öppet arbetslösa, inskrivna Af 18–24 år
Uvas, 20–25 år	1,00000	0,77101 <0,0001	0,45711 <0,0001
Uvas + inskriven Af, 20-25 år	0,77101 <.0001	1,00000	0,71783 <0,0001
Öppet arbetslösa, inskrivna Af 18-24 år	0,45711 <0,0001	0,71783 <0,0001	1,00000

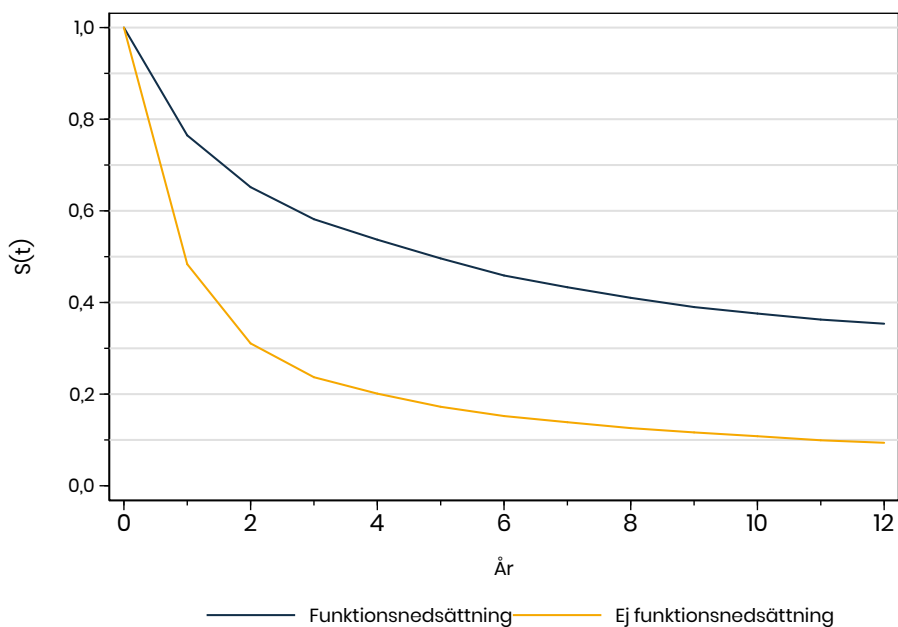
Figur B4 Andel inskrivna vid Arbetsförmedlingen 18–24 år efter LA-region

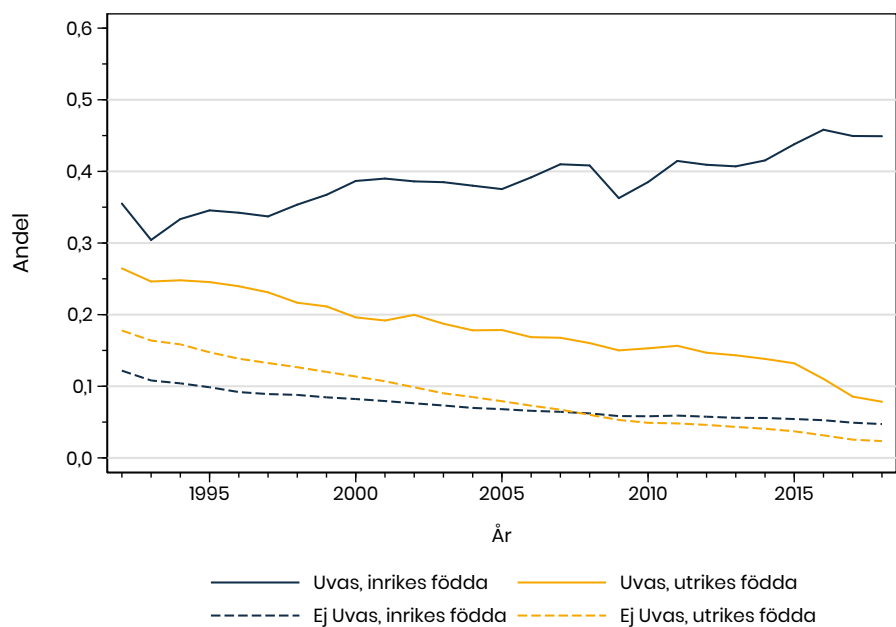
Figur B5 LA-regioner kvartilrankade efter Herfindahl–Hirschman Index

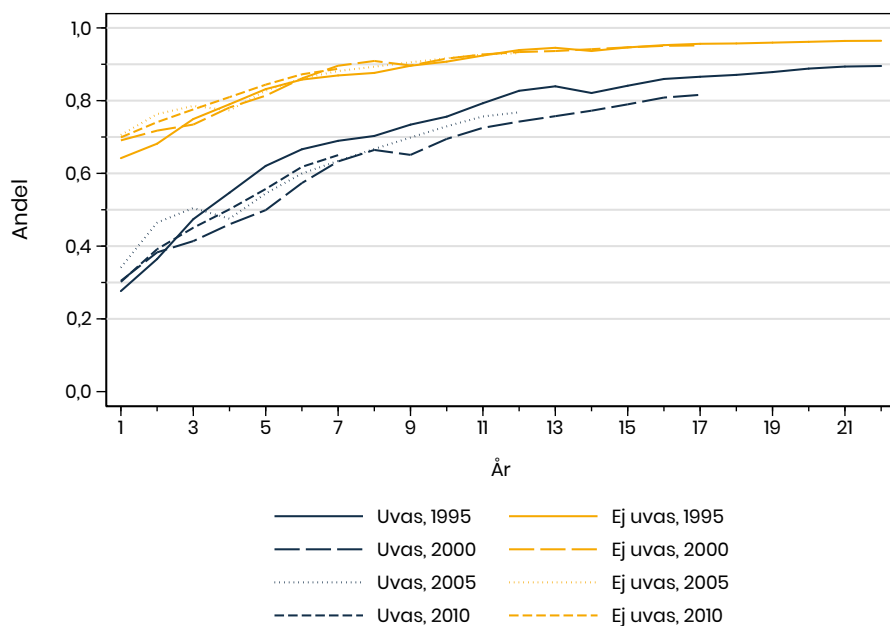
Figur B6 Överlevnadsfunktion för personer 20–25 år som var Uvas år 2005, med/utan funktionsnedsättning

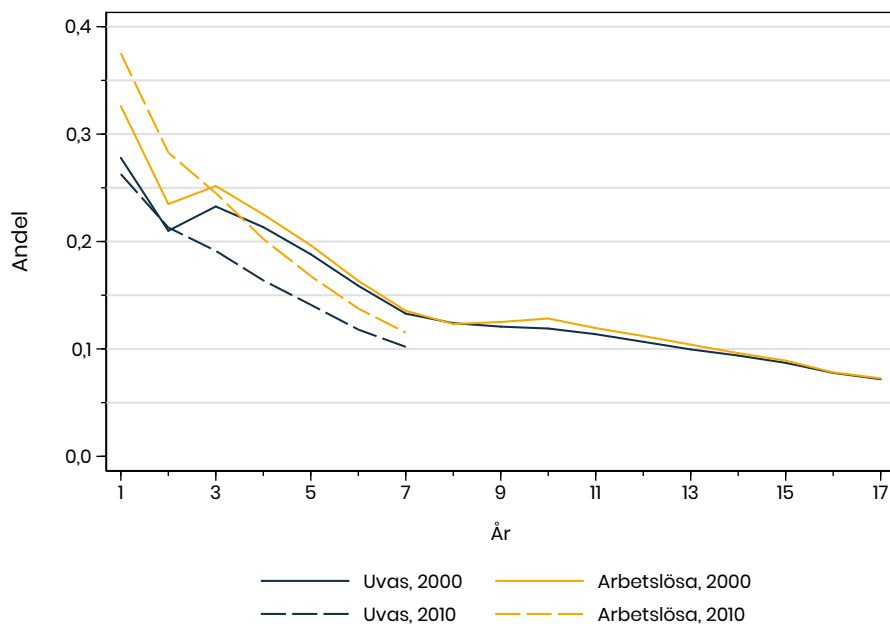
Figur B7 Andel med funktionsnedsättning bland Uvas/ej Uvas 20–25 år, efter födelseregion, 1992–2018

Figur B8 Sysselsättningsgrad (novembermättet) för Uvas/ej Uvas och som inte har funktionsnedsättning under år t+0

Figur B9 Andel med försörjningsstöd på lång sikt för Uvas respektive arbetslösa år 2000 och 2010

Bilaga 3. Data och definitioner

Det datamaterial vi använder har hämtas från IFAU-databasen, som är ett pseudonymiserat datamaterial tillgänglig för forskning och som täcker Sveriges befolkning i åldrarna 18–74 år. Ursprungligen bygger det material vi använder på uppgifter från SCB och Arbetsförmedlingen. Vi utgår från SCB:s LISA-databas, som innehåller uppgifter om samtliga personer 16 år och äldre som var folkbokförda i Sverige den 31/12 respektive år. LISA innehåller uppgifter om inkomster från både arbete och socialförsäkringar, samt bakgrundsuppgifter om individerna såsom kön, ålder, födelseregion, utbildningsnivå och senaste invandringsår. Vi har också tillgång till register över avslutade utbildningar inom det reguljära utbildningssystemet (grundskola, gymnasieskola och Komvux samt över deltagande vid kurser på universitet och högskola). De data vi använder täcker perioden 1992–2017. Till dessa register länkar vi information över inskrivning och deltagande i program vid Arbetsförmedlingen via databasen Datalagret. Datalagret täcker perioden 1992–2018.

För att identifiera Uvas-gruppen använder vi ett mått som utvecklats av Temagruppen Unga i arbetslivet (2011). Detta mått inkluderar de personer som under ett år inte har någon inkomst som tyder på att man har förvärvsarbetat samt att man inte heller förekommer i något register som indikerar att man har deltagit i någon utbildning under året.

För att tillhöra Uvas-gruppen ett givet år ska individen uppfylla följande kriterier:

1. Summan av inkomster från arbete, näringsverksamhet, sjukpenning och föräldrapenning ska understiga ett prisbasbelopp
2. Inte värnpliktig under året
3. Inte ha mottagit studiemedel eller var registrerad i en reguljär utbildning på någon nivå på under året
4. Inte ha deltagit i SFI mer än 60 timmar under året.

Tabell B5 Registerdata – använda variabler

Variabler	Beteckning LiSA-databasen*
Inkomst av förvärvsarbete och näringsverksamhet	Lonfink, Fink, Inkfnetta
Sysselsättningsstatus	Syss, Syssj, Sysstat11
Sjukpenning	Sjukpp, Arbskers, Rehabers
Försörjningsstöd/ekonomiskt bistånd	Socbidp1
Inkomst av studier (inkl Studiestöd, komvux, sfi, utbildningsbidrag för doktorander)	Stud/Studmed, Utbdoc, Kortstu, Utbdoc, Studpeng, Sfi, Svuxvuxa, Svuxa, Svux, Sutkun
Föräldraförmåner	Vardbidr, ForVAB, ForPeng
Handikappersättning	Hkapers
Kapitalinkomst	Kapink
Värnpliktersättning	Vplers, gmuers
Definition funktionsnedsättning	
Vid något tillfälle 1992–2017 registrerats som arbetshandikappad i Arbetsförmedlingens databas	Beteckning Af, datalagret Ahkp, Unghkp
Vid något tillfälle 1992–2017 mottagit stöd i form av handikappersättning, förtidspension, aktivitetstersättning eller sjukersättning	Beteckning LiSA-databasen Sjukersgarand, Sjukersinkand, Aktersgarand, Aktersinkand, Folkfort, Folksjuk, Atpfort, Atpsjuk, Fortid

Not: Variabler byter namn och definition över tid i LiSA-databasen. I tabellen listas de variabler som använts för något år. För uppgifter om hur variabelbeteckningar ändras över tid se SCB (2016).